

Paul Păltănea

FERESTRE DESCHISE

la un deceniu de temniță comunistă

EDITURA
Muzeului de Istorie Galați

Paul Păltănea

FERESTRE DESCHISE

la un deceniu de temniță comunistă

Paul Păltănea

FERESTRE DESCHISE

la un deceniu de temniță comunistă

Cuvânt înainte:
Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU

EDITURA
Muzeului de Istorie Galați
2012

© EMIGI 2012.

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Muzeului de Istorie Galați. Orice preluare, parțială sau integrală, a textului sau a materialului grafic din această lucrare se face numai cu acordul scris al editurii.

<i>Editor:</i>	Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU
<i>Coperte:</i>	Anca TOFAN
<i>Machetă grafică:</i>	Liliana-Carmen PALADE
<i>Tehnoredactare:</i>	Constantina ARION
<i>Prelucrare planșe ilustrate:</i>	Iulian M. ROMAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PĂLTĂNEA, PAUL

Ferestre deschise la un deceniu de temniță comunistă / Paul Păltănea;
cuvânt înainte: Cristian Dragoș Căldăraru. - Galați: Editura Muzeului de
Istorie Galați, 2012

ISBN 978-606-93040-6-8

I. Căldăraru, Cristian-Dragoș (pref.)

821.135.1-94

343.8(498)(0:82-94)

© 2012 Editura **MUZEULUI DE ISTORIE GALAȚI**

Str. Mr. Iancu Fotea nr. 2, GALAȚI - 800017

Tel./fax: 0236 460797, www.migl.ro,

E-mail: muzeuistoriegalați@yahoo.com

ISBN 978-606-93040-6-8

CUVÂNT ÎNAINTE

În anii '90 erau publicate în cotidianul „Viața Liberă” din Galați episoade din calvarul trăit de Profesorul Paul Păltănea în Gulagul românesc. A fost deceniul în care au apărut zeci de lucrări cu mărturii despre suferințele îndurate de cei care în anii 1948-1964 au fost arestați, încarcerați, judecați sau așteptând ani de zile în pușcării pentru a afla de ce sunt acolo.

Paul Păltănea a fost unul din cei foarte mulți care au cunoscut ororile închisorilor comuniste din acea perioadă. Asemenea zecilor de mii de arestați ai regimului stalinist din România, Paul Păltănea a cunoscut umiliința, bătăile, bolile, traumele psihice și fizice. Toate acestea au lăsat urme după a doua eliberare din anul 1964.

Profesorul Paul Păltănea fusese arestat în anul 1948 pentru acea „vină” de la începutul anului patru de facultate (august 1945), când, alături de alți colegi strângea „semnături de adeziune la un memoriu” ce urma a fi înaintat Ministerului Educației Naționale.

Odiseea tânărului student Paul Păltănea începe în momentul când, un „coleg”, probabil intrat în rândul comuniștilor, l-a etichetat, la Siguranța Statului, drept „legionar”.

În timpul studenției (1943-1947), Paul Păltănea a activat în cadrul „Societății studenților” din cadrul Facultății de Istorie București și în „grupul studențesc al Partidului Național Liberal”, filiala Galați. A fost perioada în care a avut șansa de a lua „contactul cu impunătoarele personalități ale profesorilor Gheorghe I. Brătianu,

Constantin C. Giurescu, Ioan Hudiță, Victor Papacostea, Teofil Sauciuc-Săveanu.

Alături de vărul său, Gheorghe I. Tohăneanu, fiul lui Ion Tohăneanu, profesor și director al Liceului „Vasile Alecsandri” Galați, Paul Păltănea a fost martorul unui episod dramatic al vieții politice din România, când comuniștii au înlăturat guvernul Nicolae Rădescu. În noaptea de 24 februarie 1945 cei doi, alături de alți tineri, au fost „mitraliați dintr-o mașină neagră” în Piața Palatului. Gh.I. Tohăneanu a fost rănit, completând tabloul răniților și morților, adică a celor ce nu înțelegeau să-i crediteze pe comuniști.

Cu această „apartenență politică”, profesorul Paul Păltănea a „străbătut timpul comunist”, începându-și „experiența celulară într-o celulă fără lumină” din Penitenciarul Galați, arestat fiind în noaptea de 14-15 mai 1948.

A rămas în Penitenciarul din Galați până în septembrie 1948 când a fost transferat la Aiud, fără a fi condamnat. Va trăi patru ani printre deținuți, „legionarii condamnați după 21 ianuarie 1941 și politici, osândiți de regimul comunist”.

La Aiud a cunoscut pe o parte din grupul „condamnat în așa-zisul proces al mării trădări naționale”. În decembrie 1948, Paul Păltănea a fost transferat la Ocnele Mari, jud. Vâlcea, stând în cameră aproape un an cu generalul Gheorghe Mihail, șeful Marelui Stat Major după 23 august 1944, „bucurându-se de prezența unor celebrități ca Petre Țuțea, Petre Pandrea, Mihail Manolescu”, personalități care au conferențiat în „Academie, o instituție creată mai în toate închisorile din 1948 și până în vara anului 1964”. Aici, în „Academia de la Ocnele Mari”, Paul Păltănea a făcut „adevărata practică pedagogică”, învățând „atât secretul stăpânirii de sine, cât și unele taine ale oratoriei”.

După doi ani, în decembrie 1950, profesorul Paul Păltânea va fi transferat la Capul Midia, într-o zonă cu patru barăci izolate cu sârmă ghimpată, denumită „Sârma”. Aici l-a întâlnit pe Corneliu Coposu, cel care, avea să-și amintească Profesorul, „a fost printre primii care și-au așezat pe grumaz improvizatul ham prins de o roabă” pentru a le fi mai ușor să care piatra. O descriere halucinantă făcută de Profesor se referă la vânărea, pe furiș, a șerpilor pe care-i fierbeau în gamele, reprezentând „un substanțial supliment de hrană”.

După trei ani de umilință, boli, foame, frig, Profesorul va fi eliberat din „Sârmă”, pe data de 30 decembrie 1952, alături de alți confrăți „înviați din morți, strigoi ce nu voiseră să moară”.

Revenit acasă reușea după jumătate de an să se angajeze ca „planificator la o cooperativă de frizeri și apoi transferat la serviciul tehnic al unei cooperative de construcție”. Era umilința pe care trebuia să o suporte, în continuare.

Din toamna anului 1957, obținând diploma de licență, a fost „repartizat în învățământ, prin dispozițiile Securității, în Dobrogea, la Școala Generală din comuna Văcăreanu”, unde a funcționat până în 17 aprilie 1959, când a fost din nou arestat sub motiv că era legionar și a „uneltit contra ordinii sociale”. A fost condamnat la 18 ani „muncă silnică”, reîncepând calvarul mai întâi, la Galați, apoi, din 25 septembrie 1959, la Aiud, unde va cunoaște „reeducarea” extinsă de la Pitești în mai toate închisorile cu deținuți politici. Era o metodă prin care se urmărea „compromiterea totală și iremediabilă a unor oameni și a idealurilor lor”. Profesorul Paul Păltânea aprecia că era o „înjosire din care s-au ridicat încet, încet, prin rugăciune”.

Aici a cunoscut, printre alții, pe „arhimandritul scriitor Valeriu Anania, viitorul Mitropolit Bartolomeu și pe istoricul Dan Amadeu Lăzărescu”. După șase ani de temniță, „aflat în marea ceată

a celor învinși de greul strânsorii psihice”, Profesorul Paul Păltănea a fost eliberat pe data de 29 iulie 1964.

Cei zece ani de închisoare politică l-au învățat că „suferința pentru un crezământ te înalță, nu te coboară”.

Amintirile, completate de o cercetare atentă a lucrărilor dedicate Gulagului românesc, au fost rânduite pentru a vedea lumina tiparului. Manuscrisul l-a intitulat „Ferestre deschise la o experiență carcerală”, și urma să apară tipărit, într-un volum dedicat „Rezistenței anticomuniste”, la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” din Iași, în anii 1996-1997. După trei ani de așteptare, Profesorul Paul Păltănea publică manuscrisul (18 episoade) în cotidianul gălățean „Viața Liberă”, în intervalul 31 mai 1999 - 27 aprilie 2000, sub titlul „Ferestre deschise la un deceniu de temniță comunistă”. Pe data de 16 iulie 2000, Profesorul adună cele 18 episoade, tipărite, și le donează Bibliotecii „V.A. Urechia” Galați, inv. nr. 974998. A/CXLVII (147).

Pentru prezenta ediție am corelat manuscrisul cu textul publicat în cotidianul „Viața Liberă”, consultând și dosarele de anchetă ale Lui Paul Păltănea din perioada anilor 1948-1964, dosare aflate în arhiva CNSAS*. Aici am găsit și fotografiile inedite de la prima și a doua arestare, pe care le-am reprodus în Anexe.

Lucrarea apare ca un omagiu prilejuit de împlinirea a cinci ani de trecere la cele veșnice a Profesorului PAUL PĂLTĂNEA, păstrând titlul publicat în cele 18 episoade din cotidianul „Viața Liberă”.

Cristian-Dragoș CĂLDĂRARU

* Arhiva CNSAS, dosar de anchetă penală nr. P.15657, f.1 și P.15659, vol. 4, f.2.

La începutul anului 1996, domnul academician Alexandru Zub m-a invitat să colaborez la volumul **Clio după gratii**, dedicat participării istoricilor la Rezistența anticomunistă. Volumul urma să apară în cadrul Institutului de Istorie „A.D.Xenopol” Iași, condus de domnia sa. Editarea volumului amintit întârziind m-am hotărât să împărtășesc concetățenilor mei textul colaborării mele.

„Creștini fiind, putem ierta. Însă cine ne împiedică să uităm?”

(Vintilă Horia)

Cândva, cu vreo cinci decenii în urmă, cineva, uitându-se pe „linia vieții mele”, mi-a zis că voi avea o „mare cumpănă”. Puținul credit ce-l dăm unei asemenea ziceri mă îndemna să mă gândesc la vreun semn al șubrezeniei mele trupești de atunci. N-am cum să-mi închipui că zisa cumpănă se va împlini într-adevăr: zece ani din viață prin temnițele comuniste. Spre deosebire de alți camarazi ai generației mele, care s-au pregătit să le înfrunte, drumul meu către ele a început, pe nesimțite, din binecuvântata educație primită la Liceul „Vasile Alecsandri”. Directorul Ion Tohăneanu, împreună cu ceilalți profesori, dintre care aș aminti pe Dumitru L. Stăhiescu, Gheorghe Dinu, Ghiță Hagiu, ne-a îndemnat, cu o lăudabilă persuasiune, să cunoaștem, în cele mai multe amănunte, coordonatele istorice ale identității noastre naționale. Profesorii se străduiau să îmbine instrucția cu principiile unei educații de **bărbăție morală**. Sistem bine gândit de Ion Tohăneanu încă din 1913¹, pentru ca școala să dea „*suflete de criță care să înfrunte cu hohot greutățile și să opună rezistență dărză relelor ademeniri*”. Program care, fără a fi servit de „model”, a stat la temelia școlii românești din perioada interbelică. Miile de elevi și

---

¹ Ion Tohăneanu, *Grenadiri sau nevolnici*, în „Revista generală a învățământului superior”, II, 1913, 6-7, 303-313.

studenți întemnițați, după 6 martie 1945 - instaurarea guvernului pro-sovietic Petru Groza - închisorile Târgșor și Pitești, sunt dovada vie, reală, a existenței acelei **bărbății morale**, stare stimulativă a Rezistenței românești anticomuniste.

În atmosfera liceală evocată și la care aş mai adăuga o mărturisire a lui Ion Tohăneanu, cu referire la devotamentul profesorului Grigore Forțu², în zicerea Adevărului, „profesorul este o fărâcă din Iisus”, mi-am format de timpuriu, din clasa a IV-a, opțiunea pentru studiile universitare: Facultatea de Istorie, urmată la București, începând cu toamna anului 1943.

Primul an de studiu universitar, întrerupt de bombardamentele anglo-americe din 4 aprilie 1944, a cunoscut o singură manifestație studentească de amploare, în martie 1944, la care am participat, de susținere a mareșalului Antonescu prin lozinca: „**Luptăm în Răsărit ca să câștigăm Ardealul**”. Acțiunea a fost, poate, și un răspuns la începerea tratatelor cu aliații, inițiate de Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, cu asentimentul mareșalului, prin prințul Barbu Știrbei, care a plecat la Cairo la 1 martie 1944.

La manifestare a participat un număr impresionant de studenți, supravegheați de o mulțime, tot atât de mare, de agenți ai Siguranței. Organizatorii se temeau de eventualele tulburări pe care le-ar putea produce, în primul rând, grupurile de studenți legionari și apoi cele ale comuniștilor, puțini la număr. Incidente nu s-au produs. Ovaționarea mareșalului, apărut într-un balcon al Președinției Consiliului de Miniștri - Palatul Sturza (demolat mai târziu), a fost, prin amploarea ei, grandioasă.

La începerea celui de-al doilea an universitar, septembrie 1944, studențimea era în plină dispută politică: se dezlănțuise confruntarea dintre majoritatea anticomunistă și antisovietică și puțini, pe atunci, susținători ai comunismului. Asemenea manifestări erau prezente și la Facultatea de Istorie, chiar dacă aici, din cauza unor condiții speciale apărute în anii războiului (facultatea nu era militarizată, ca Politehnica sau Medicina), majoritatea o constituiau studentele, băieții formând un grup foarte restrâns. Dintre cei care au acționat permanent pentru atragerea colegilor la lupta anticomunistă trebuie amintit colegul meu Cicerone

---

² Profesor de limba română la Liceul „Vasile Alecsandri” în perioada 1908-1924.

Ionițoiu³, unul dintre liderii tineretului din Partidul Național Țărănist. A fost, de asemenea, prezent la organizarea manifestațiilor de omagiere a MS Regele Mihai I și de denunțare a politicii nefaste începute, la 6 martie 1944, de guvernul Petru Groza. În această calitate, de organizator, a fost prezent în Piața Palatului la 8 noiembrie 1945 și la 10 mai 1946, când a condus grupul studenților de la Facultate de Litere. Dintre „istorici” au fost prezenți atunci Ana Cocuz, Nina Dombrowschi, Ecaterina Tita Eftimiu, Rodica Ilie, Paul Iordăchescu, Stere Cavachi și scriitorul acestor rânduri. Îndată după manifestație, Cicerone Ionițoiu a fost condamnat, împreună cu alți studenți, în contumacie, la doi ani de închisoare. Arestat a fost deabia în vara anului 1947, în timp ce, împreună cu alți colegi, răspândea manifeste anticomuniste. Anchetat, adică schingiuit, îndelung la Ministerul de Interne, este condamnat, în martie 1948, cu un lot al tineretului național-țărănist⁴. Nu ne-am întâlnit prin închisori. Când am ajuns la Aiud, 15 septembrie 1948, era transferat disciplinar la închisoarea Craiova.

Alături de colegul meu Cicerone Ionițoiu, s-a mai aflat în închisoare și Paul Iordăchescu, un înzestrat coleg și prieten, nepot al distinșilor profesori Cicerone și Valeriu Iordăchescu de la Facultatea de Teologie din Cernăuți. În afară de permanenta energie depusă pentru menținerea unității studențești în spiritul păstrării vieții naționale moștenite, Paul Iordăchescu activa, în diferite medii, pentru a întreține și anima **Mișcarea națională de Rezistență** anticomunistă, care luase proporții tot mai mari. A fost arestat la 18 mai 1948 de la căminul studențesc „Vasiliu-Bolnavu”, din Piața Amzei-București, unde locuisem împreună în perioada

³ Nu am înțeles de ce, într-un interviu acordat unui ziarist, trece peste amănuntul că a frecventat Facultatea de Istorie, din octombrie 1943 și până în mai 1946; vezi Simion Buia jr, *Un erou cunoscut, Cicerone Ionițoiu*, în „România liberă”, nr. 14500 (466), 17-18 august 1993, p. 3. Cercetarea istoriei rezistenței românești anticomuniste, ca realizări de prestigiu, se leagă de acești primi ani universitari: *Morminte fără cruce*, I-III; *Rezistența armată anticomunistă din Munții României, 1946-1955*, Ediția a II-a, Editura „Gândirea Românească”, 1993; *Cartea de aur a rezistenței românești împotriva comunismului*, I, București, 1995.

⁴ Cicerone Ionițoiu, *Am fost printre martorii înscenării de la Tămădău (14 iulie 1945)*, în „Memoria ca formă de justiție, Comunicări prezentate la Seminarul de la Sighetul Marmăției (10-12 iunie 1994)”, București, 1994, p. 146,159; Idem, *50 de ani de la ultima manifestație a studenților*, în „România liberă”, nr. 1859, 10 mai 1996, p.10; Alte amănunte, *Manifestația din 10 mai 1946*, în „22”, nr. 19 (325), 8-14 mai, 1996, p. 10-11. Pentru manifestația din 8 noiembrie 1945, vezi *România. Viața politică în documente, 1945*, București, 1994, p. 391-395, 401-420, 444-449.

septembrie 1944 - noiembrie 1947. Făcând parte dintr-o organizație, a fost condamnat la 10 ani „temniță grea”. Încarcerat la Jilava, a trecut și prin Pitești, înainte de începerea zisei „reeducări” dezlănțuite de Securitate la 6 decembrie 1949, de „Sfântul Nicolae”, prin deținutul Eugen Țurcanu și grupul ce și-l pregătise pentru a-l sprijini.

În toamna anului 1949 este din nou la Jilava, își amintește confratele Ionel Jalubă⁵, de unde au fost transferați la Aiud, „temniță cruntă”⁶, ce cunoștea atunci, ca și mai târziu, o înmîită majoritate legionară⁷ omogenă în gândirea politică și solidară în acțiunile de rezistență. Realitatea pe care unii foști deținuți, care-și scriu acum memoriile de detenție, o ignoră, în chip vădit, dorind să creeze falsa impresie că legionarii n-au fost prezenți nici în închisori și nici în grupurile de rezistență armată. Așa a procedat Ion Antohi⁸, cadru didactic cu simpatii liberale, care deși a stat în Aiud, într-o primă etapă, vreme de doi ani (iulie 1952-decembrie 1954), nu face decât două-trei mențiuni ale unor persoane cunoscute în împrejurări anterioare. Atitudine ce se explică nu numai prin convingerile sale antilegionare ci și printr-un curent de opinie statornicit de oameni „politici” țărăniști, liberali, comandanți de mari unități ale Armatei Române, care se considerau atunci singurii îndrituiți să rostuiască viața politică a României, după iminenta lor eliberare, în 1948-1949, din pușcărie. Nu era chip să-i contrazici că americanii nu se gândesc la îndepărtarea sovieticilor din țară. Credulitate pe care autoritatea comunistă o speculase strașnic, prin năimiții lor, în anii 1947-1948, creând guverne peste guverne, a căror membri au ajuns, repede, la Aiud. În toamna anului 1948, am cunoscut în celularul din Aiud o puzderie de viitori prim-miniștri, care-și disputau cu vehemență, uneori, viitoarea lor guvernare.

⁵ Scrisoarea din 20 iulie 1990 adresată Doamnei Margareta Hecker, sora lui Paul Iordăchescu, transmisă nouă la 24 septembrie 1995. Alte amănunte în scrisoarea Doamnei Margareta Hecker din 5 octombrie 1995.

⁶ Radu Gyr, *Poezii*, Ediție Simona Popa, III, Timișoara, 1994, p. 13-14.

⁷ După date extrase din Arhivele Securității, au fost arestați și condamnați 16.078 legionar și numai 8988 persoane aparținând Partidului Național Liberal și Partidului Național Țărănist, vezi Constantin Aionesei, Cristian Troncotă, *Arhipelagul ororii*, în „Magazin istoric”, XXVIII, 1993, 3, p. 24. Asemenea date statistice nu erau cunoscute deținuților încarcerați la Aiud, dar cel care era reținut aici, vreme mai îndelungată, nu putea să nu sesizeze prezența unei mulțimi legionare.

⁸ Ion Antohi, *Răstigniri în România după Yalta*, Editura Albatros, București, 1995, p. 141-343.

Gândirea de prioritate politică a național-țărăniștilor în Rezistența Românească anticomunistă este prezentă în cartea colegului Cicerone Ionițoiu⁹, ca și în *Raportul de activitate* prezentat la Congresul PNȚCD din ianuarie 1996, de Ion Diaconescu, unde se evocă pios „*jertfa zecilor de mii de martiri ai partidului, morți sau chinuiți în temnițele comuniste*”. Ceilalți, înfrățiți cândva, între ziduri, cu „*martiri*” național-țărăniști, au fost uitați, cu tâlc. Este grav, atât pentru acest prezent, cât și pentru posteritate, că cei ce se consideră îndrumători ai vieții politice nu s-au convins că *Rezistența anticomunistă* s-a zidit prin jertfa neamului românesc și nu poate fi forfecată de veleități politice ale unor partide.

Confratele Eliade Bănculescu din Târgoviște, care a stat cu Paul Iordăchescu în Celular, în „TEU”¹⁰, cu vreo două luni înainte de a muri¹¹ își amintește cu emoție, și acum, de acest „*om cu personalitate care fascina... Mintea lui sclipitoare părea un dicționar enciclopedic*”¹². O tuberculoză galopantă l-a așezat în obișnuita atunci, „*grămadă de morți*”.

„ Morții de o lună, morți de o zi,
 morții ieri încă vii.
 Morții sălbatici și goi
 care semănau atât de bine cu noi.
 Morții flămânzi ca și noi,
 morții suduiți ca și noi.
 Morții care semănau atât de bine
 cu mine, cu tine.”¹³

Din grupul colegilor mei, studenți cu opțiuni politice liberale, mai insistent în susținerea acțiunilor anticomuniste a fost Dan Cernovodeanu. A fost arestat în 1945, câteva luni (25 iulie-25 octombrie), pe motiv că a participat la activitatea organizației „T”, formată din tineri, membrii ai Partidului Național Liberal, Partidului Național

⁹ Cicerone Ionițoiu, *Morminte fără cruce*, I-III, Editura Coresi, Freiburg, 1983-1985.

¹⁰ Celularul cu trei etaje al închisorii Aiud, are forma literei T.

¹¹ *Calvarul Aiudului. Pomenire pentru odihna întru Domnul a deținuților politici morți sau uciși în temnițele Aiudului*, 1994, p. 9. Informația lui Cicerone Ionițoiu, din *Morminte fără cruce*, republicată în „Memoria”, nr. 8, rubrica *Unde sunt cei care nu mai sunt*, că a murit la Jilava nu este reală.

¹² Scrisori din 28 ianuarie 1993, 5 și 15 august 1995.

¹³ Radu Gyr, *op. cit.*, p. 52-53, *Ofticoșii*. Regimul de exterminare existent în Aiud în perioada 1949-1950 este descris de Teohar Mihădaș, *Pe muntele Ebal*, Cluj, 1990, p. 105-138.

Țărănist și ai altor cercuri politice, anticomuniste¹⁴. Așteptându-se la o nouă arestare, încearcă în toamna anului 1948 să treacă granița fraudulos. Reținut de autoritățile iugoslave și predat celor românești, a fost condamnat la 12 octombrie, la opt ani de închisoare. A trecut apoi un timp prin închisoarea Aiud, unde s-ar fi numărat printre inițiatorii *Asociației Foștilor Deținuți Politici*, care-și propunea ca, în eventualitatea schimbării regimului politic din România, opoziția să acționeze pentru preluarea puterii.¹⁵ În toamna anului 1950 ajunsese la Canal, în lagărul de la Peninsula-Valea Neagră unde, din cauza atitudinii protestatere față de măsurile de exterminare ale administrației, a fost chinuit cu tot felul de pedepse, din care nu a lipsit curățatul haznalelor¹⁶. Am cunoscut și eu, în lagărul de la Capul Midia (15 decembrie 1950-30 decembrie 1952), această tortură. Costumul de cauciuc cu care te echipai mirosea cât o cloacă cu scârnăvii umane și-ți împutea strașnic pielea, duhnind săptămâni de-a rândul.

A fost transferat apoi la minele de plumb de la Cavnic și Baia Spriei, un infern de muncă istovitoare, 11 ore de muncă la o temperatură de 42 de grade, completate cu un aspru regim de supraveghere și înfometare. A fost eliberat la 21 octombrie 1955.¹⁷ Rearestat pentru un an de zile (10 octombrie 1958-27 septembrie 1959) în urma unei înscenări a Securității, va fi implicat apoi în procesul lotului

¹⁴ Amănunte despre organizația „T” în *România. Viața politică în documente, 1945*, în „Arhivele Statului din România”, București, 1994, p. 341-345; Cicerone Ionițoiu, *Nicole Valery-Grossu. O lumină în bezna exilului românesc*, Fundația Culturală „Memoria”, București, 1997, p. 28; Șerban Rădulescu-Zoner, *Rolul presei comuniste (1944-1948) în pregătirea genocidului*, în „Memoria ca formă de justiție”, p. 56. Precizări făcute și de Dan Cernovodeanu într-o convorbire la Iași, 10 mai 1996.

¹⁵ Constantin Aionesei, Cristian Troncotă, *Rezistența anticomunistă în penitenciarele din România, 1945-1964*, în „Arhivele totalitarismului”, II, 1994, p. 20-21. Informațiile căpătate de organele de Securitate din Penitenciarul Aiud, la 29 iulie 1954, conțin exagerări. Ordinul „Rezistența”, a cărui autenticitate Dan Cernovodeanu o contesta (o convorbire din 10 mai 1996), nu putea avea baretele „Canal”, „Baia Spriei”, „Cavnic”, pentru că aceste lagăre s-au înființat după 14 ianuarie 1950.

¹⁶ Ion Cârjă, *Canalul Morții*, Editura Cartea Românească, București, 1993, p. 303. Este greșită afirmația autorului că părintele lui Dan Cernovodeanu a fost croitor. Părinții acestuia au fost: Colonelul Ion Cernovodeanu (1883-1972) și Ștefania (1897-1985), fiica arhitectului Ștefan Ciocărlan (scrisoarea de la Dan Cernovodeanu, 13 octombrie 1995).

¹⁷ Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, I, București, 1991, p. 121. Scrisoare de la Dan Cernovodeanu, 23 octombrie 1995.

Constantin Noica¹⁸. A fost condamnat la 12 ani „temniță grea” executați până la 31 iulie 1964, în închisorile Malmaison, Uranus, Jilava și Aiud, unde exista, și la acea vreme, un riguros regim de exterminare. Propaganda regimului comunist a susținut că după decretele de grațiere din aprilie și iulie 1964 nu au mai fost deținuți politici în România. Un neadevăr cu care a fost înșelată opinia internațională. Deținuți politici au mai existat, și unul dintre ei a fost Dan Cernovodeanu, arestat la 10 octombrie 1966 și condamnat la cinci ani de închisoare. A fost eliberat la 12 noiembrie 1969, condiționat, prin aplicarea noului Cod Penal din 1 ianuarie 1969¹⁹. Rigurosul regim de nimicire în care a trăit cei 15 ani de detenție nu a reușit să-i distrugă lui Dan Cernovodeanu energia intelectuală creatoare cu care fusese înzestrat, căci în anii ce au urmat a îmbogăți istoriografia românească cu o prestigioasă contribuție științifică. O izbândă, trăită și de alți istorici întemnițați, și nu numai de ei, izvorâtă din nestrămutata convingere în dreptatea luptei ce o susțineau, întărită mereu de credința în atotputernicia Dumnezeiască.

Din seria colegilor ce mi-au urmat la Facultatea de Istorie a Universității bucureștene, au mai fost arestați, în anii 1950-1951, Ștefan Delureanu și Șerban Papacostea. Istovitoarele munci la care au fost supuși, la Canal, nu le-au risipit dorința de a contribui la întărirea solidarității românești împotriva comunismului ucigător și nici nu le-au stins năzuința de a cerceta, după eliberare, trecând peste destule opreliști, istoria națională. Ștefan Delureanu a ajuns un eminent cunoscător al relațiilor româno-italiene, iar colegul lui, un distins medievist, director al *Institutului de Istorie „N. Iorga”* și membru al *Academiei Române*.

Nu am ajuns să-l cunosc, până în noiembrie 1947, când am plecat din București, pe Constantin Paragină, din Panciu, student la Geografie, dar și la Istorie, din 1947, frecventând cu predilecție cursul de arheologie preistorică predat de profesorul Ion Nestor. A fost arestat la 15 mai 1948, pentru activitatea desfășurată în Centrul studențesc legionar din București și legăturile cu grupul armat din zona Vrancea, condus de Octavian Voinea și Ion Paragină, fratele lui Constantin.²⁰ Condamnat la 20 de ani „muncă silnică”, Constantin Paragină a trecut, rând pe rând,

---

¹⁸ *Prigoana. Documente ale procesului lui C. Noica, C. Pillat, N. Steinhardt, Al. Paleologu*, Editura Vremea și CNSAS, București 1996, p. 67-69.

¹⁹ Scrisoarea de la Dan Cernovodeanu, 23 octombrie 1995.

²⁰ Mihai Timaru, *Amintiri de la Gherla*, Timișoara, Editura de Vest, 1993, p. 22-39.

păstrându-și demnitatea, prin închisorile Jilava, „iadul” de la Pitești²¹, Aiud, mina de plumb de la Baia Sprie²² și Periprava. Eliberat în vara anului 1964, nu și-a mai putut relua studiile începute.²³

Colegele noastre au cunoscut și ele barbaria anchetatorilor-securiști și greul vieții de temniță comunistă. Pot aminti pe Ioana-Hudiță Berindei, arestată pe 19 iulie 1950, după încarcerarea tatălui, profesorul universitar Ioan Hudiță, la 15 noiembrie 1947. În timp ce se afla în închisoarea Văcărești, după ce cunoscuse chinurile Jilavei, a născut, în vara anului 1951, o fetiță, Ruxandra, care a stat în închisoare, lângă mama ei, până ce-a împlinit un an. Ioana Hudiță-Berindei a fost transferată apoi, la închisoarea de la Mislea, jud. Prahova²⁴. A fost eliberată în februarie 1953. Am audiat, în anii 1945-1947, cursul de *Istoria Diplomației* al Profesorului Ioan Hudiță, o personalitate marcantă a învățământului universitar din perioada interbelică. După un doctorat la Paris (1928), a fost numit profesor la Universitatea de la Iași, 1932. Transferat la București, a predat la Academia Comercială și facultatea de Litere, de unde a fost epurat în noiembrie 1947. Adversitatea comunistă față de profesor s-a manifestat din plin, la 13 februarie 1945, când la o întrunire a FND-ului (*Frontul Național Democrat*) s-a strigat „Jos Hudiță”. În aceeași zi, muncitorii comuniști înarmați i-au înconjurat locuința²⁵. A fost arestat pentru îndelungă activitate politică desfășurată în cadrul *Partidului Național Țărănesc*, al cărui secretar general a fost. În guvernul generalului Nicolae Rădescu (6 septembrie 1944-28 februarie 1945) a deținut prtofoliul Agriculturii. După o lungă perioadă de anchetă, este dus la Sighet, închisoare cu regim de exterminare, unde a rămas cinci

²¹ *Memorialul ororii. Documente ale procesului reeducării din închisorile Pitești și Gherla*, p. 290; Costin Merișca, *Tragedia Pitești*, Iași, Editura Institutului European, 1997, p. 27, 32, 34. Amănunte asupra adevărului privind ororile din închisoarea Pitești, vezi: D. Bacu, *Pitești. Centrul de reeducare studentească*, București, 1991; Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești*, București, 1990; Constantin Aionesei, Cristian Troncotă, *Arhipelagul ororii*, în „Magazin istoric”, 4, 1993, p. 10-13; Banu Rădulescu, *Răstigniții de la Pitești*, în *Memoria*, 15, p. 38-45.

²² Ion Ioanid, *op. cit.*, p. 62-168.

²³ Scrisoare de la Constantin Paragină, 17 august 1995. Amănunte privind „torturile suferite la Pitești”, vezi: Octavian Voinea, *Masacrarea studențimii române în închisorile de la Pitești, Gherla și Aiud*, București, 1995, p. 66-69.

²⁴ Dina Balș, *Drumuri pustii*, București, Cartea Românească, 1993, p. 83, 126, 141. Pentru regimul de detenție aplicat femeilor „politice”, vezi Ana-Maria Marin, *Prin poarta cea strâmtă*, Timișoara, Editura Gordian, 1993, p. 25-26.

²⁵ *Cartea albă a Securității*, 23 august 1944 – 30 august 1948, I, 1997, p. 169, 551.

ani de zile, până în vara anului 1953, când este eliberat. Va mai fi întemnițat și în perioada 1960-1962.

Nina Dobrovshi, fiica generalului Victor Dobrovshi, colegă de an cu Ioana Hudiță-Berindei, a fost arestată și condamnată în iulie 1948. A făcut parte dintr-un grup în care mai erau Vladimir Boutmy, vărul ei primar²⁶ istoricul Aurel Golimas²⁷. Eliberată în 1952, a pregătit la începutul anului următor o acțiune teroristă. Condamnată la moarte, i s-a comutat pedeapsa la 15 ani „muncă silnică”.²⁸ Dintre toate colegile seriilor următoare o pot menționa pe Tanța (memoria unei camarade de detenție nu i-a mai reținut numele de familie), condamnată prin 1953, la șapte ani de închisoare. În 1960, la expirarea pedepsei, era în închisoarea de la Arad, după ce trecuse prin regimul exterminativ din închisoarea de la Miercurea-Ciuc. Securitatea, aflând că în închisoare a devenit legionară, i-a prelungit detenția cu o „pedeapsă administrativă”.²⁹

Toți cei amintiți, prin fapta și devotamentul lor, au sprijinit intensă și continua luptă pe care tineretul, elevi, studenți, au dus-o fie în grupuri armate, fie în închisori, împotriva cotropirii comuniste.

Prestația mea politică, în anii studenției, 1943-1947, a fost modestă. Am colaborat la pregătirea unor memorii protestatate, adresate Ministerului Educației Naționale, în toamna anului 1945, și m-am ocupat împreună cu colegul Vladimir Diculescu, de organizarea și activitatea „Societății Studenților” de la Facultatea de Istorie, creată în 1945.³⁰ În vacanța de Paști a aceluși an m-am înscris la Galați în grupul studentesc al Partidului Național Liberal, atras fiind de convingătoarea imagine a rolului pe care acest partid îl avusese în consolidarea actului național de la 1 Decembrie 1918.

---

²⁶ Dan Cernovodeanu, Vladimir Boutmy, 1935-1944, în: „Arhivele totalitarismului”, 1-2, p.322-323.

²⁷ Ion Antohe, *op.cit.*, p. 355-356, adaugă grupului și pe frații Grigore și Emilian Malciu.

²⁸ Scrisoare de la doamna Nina Dobrovshi, 20 februarie 1966. Cu acest prilej Nina Dombrovshi dezmente informația lui Ion Cârjă, *op.cit.*, p. 273, că a făcut parte din grupul fraților Grigore și Emilian Manciu. Vezi și Ion Antohe, *Răstigniri*, p. 355-356.

²⁹ Ana-Maria Marin, *Prin poarta cea strâmtă*, Timișoara, Editura Gordian, 1993, p. 48

³⁰ Vladimir Diculescu, *Sfârșit de an academic*, în: „Revista Istorică Română”, XVII, 1947, I-II, p. 210-211; Paul Păltănea, *Excursia de studii a Institutului de Istorie Națională*, în: „Revista Istorică Română”, XVII, 1947, I-II, p. 212-213.

Interesul pe care îl acordam audierii prelegerilor universitare și atracția lecturilor prin biblioteci nu-mi mai lăsau răgaz pentru o solicitantă viață politică. O suplinea, cu sârg, contactul cu impunătoarele personalități ale profesorilor Gheorghe I. Brătianu, Constantin C. Giurescu, Ioan Hudiță, Victor Papacostea, Teofil Sauciuc-Săveanu, care dețineau importante poziții politice în Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc. Atitudinile și opiniile lor față de faptul cotidian dezvăluiau aspecte din procesul de sovietizare a țării, condus prin teroare, de guvernul Petru Groza.

De la *Catedră* mărturiseau, cu o altă ferveoare, care ne impresiona, de asemenea, numai varii modalități de înțelegere a fenomenului istoric, prilej să învățăm rigoarea cercetării, ce stimula, pentru noi, cutezanța înnoirilor cu care să răsplătim devotamentul osârdiei ce ne fusese dăruită. Purtări care au îngroșat „dosarul” încarcerării lor în ucigașoarea temniță a Sighetului.

Dintre puținii slujitori zeloși ai stângii sunt de amintit Gheorghe Matei, care activase, se pare, și înainte de anul 1944 într-o organizație comunistă; Damaschin Mioc, care lucrând, o vreme, la „serviciul” de burse din cadrul „Uniunii Asociațiilor Studențești din România”, ne-a făcut destule șicane în obținerea burselor universitare; Traian Udrea și Oliver Baum-Vasile Liveanu, Aurel Roman, care ajungând, prin anii 1952-1953, director adjunct al Institutului de Istorie din București, după ce a contribuit la înlăturarea din instituție a lui Dan Berindei (amănunt nesemnalat în Enciclopedia istoriografiei românești, București, 1978, p. 56), a încercat să-l îndepărteze și pe Vladimir Diculescu, reproșându-i prietenia cu Dan Berindei și cu mine. Răspunsul lui Diculescu, „Am fost, sunt și rămân prieten cu ei, pentru că eu nu-mi schimb prietenii ca pe cămăși”, l-a obligat să caute și alte motive. Nedescoperindu-le, a trebuit să renunțe la planul pe care-l urzise.³¹

O întâmplare, care ar fi putut avea urmări tragice și pentru mine, mi-a întărit convingerea ce mi-o formasem de la începutul anului 1945, potrivit căreia pentru preluarea guvernării comunistii vor acționa cu ucigașă furie. În seara zilei de 24 februarie 1945, când a avut loc provocarea comunistă din Piața

³¹ Scrisoare de la Vladimir Diculescu din 13 martie 1996.

Palatului³², mă întorceam, pe la ora 22,00, împreună cu vărul meu, Gheorghe I. Tohăneanu, fost profesor universitar la Timișoara, de la un spectacol de operă. Drumul nostru, spre Căminul „Vasiliu-Bolnavul, din Piața Amzei, trecea prin Piața Palatului. Când am ajuns aici, în jurul statuii Regelui Carol I³³ se afla un grup de vreo 200 de persoane care manifestau pentru M.S. Regele Mihai I. Când ne-am alăturat, se cânta „Deșteaptă-te române”. La puțin timp după sosirea noastră, s-a prezentat un ofițer din garda palatului, care ne-a comunicat mulțumirile M.S. regele, dar și rugămintea de a ne împrăștia. La îndemnul conducătorului grupului, ne-am îndreptat, pe str. Academiei, spre clădirea Ministerului de Interne, inițiindu-se o manifestație de simpatie pentru generalul Nicolae Rădescu, prim-ministru, care, în guvernarea începută la 6 decembrie 1944, denunțase opiniei publice ilegalități comise de comuniști. Era spre miezul nopții și la un minut-două după ce generalul Rădescu s-a retras din balconul de unde ne salutase, am fost mitraliați dintr-o mașină neagră ce a trecut în grabă, venind dinspre bulevardul Elisabeta. Repetau atacul din seara zilei de 24 februarie efectuat în condiții asemănătoare.³⁴ Au fost trei morți și opt răniți³⁵, printre aceștia din urmă aflându-se și vărul meu.

Instaurarea guvernului Petru Groza, 6 martie 1945, nu a putut curma seria manifestărilor studențești de protest, la care, recunoaște un memoriu din august 1945, legionarii formau „elementul dinamic”³⁶. Prezent la una dintre ele, în holul Facultății de Litere, pentru a solicita semnături de adeziune la un memoriu ce urma să fie înaintat Ministerului Educației Naționale, un coleg și-a însoțit refuzul cu cuvintele „Iasă c-am să-ți arăt eu ție”. Nu l-am luat în seamă, dar foarte curând voi constata că amenințarea nu era de ignorat, studenții bursieri aveau obligația, și după august 1944, printr-o dispoziție preluată din practica guvernării Mareșalului Ion Antonescu³⁷ să depună, pentru a-și obține bursa, o adeverință eliberată de Siguranța Statului, că nu au desfășurat o activitate subversivă. Întors acasă, la

³² Dinu C. Giurescu, *Din documentele guvernării generalului Rădescu*, în: „Arhivele totalitarismului”, 1-2/1994, p. 196-205, Idem, *Guvernarea generalului Rădescu*, București, Editura All, 1996, p. 235-236.

³³ Opera sculptorului Ivan Mestronic, topită în 1948, de autoritățile comuniste.

³⁴ Dinu C. Giurescu, *art. cit.*, p. 197, 202.

³⁵ *Cartea albă a Securității*, Mihai Pelin (coordonator) vol. I, București, 1997, p.282.

³⁶ *România. Viața politică*, p. 345.

³⁷ După evenimentele din 20-21 ianuarie 1941, sute de elevi și studenți, încarcerati în clădirea fostului lagăr din 1939 de la Vaslui au fost transferați, în vara anului 1942 în închisorile din Alba Iulia, Caransebeș și Cluj, condamnați pentru activitate legionară. (Informații de la Gheorghe Raiciu din Galați). Aceștia erau cei vizați în mod special, propaganda comunistă subversivă fiind destul de redusă.

Galați, în vacanța de Paști a anului 1945, am solicitat o asemenea dovadă, care mi s-a eliberat, dar, cât am lucrat pe un șantier arheologic, agenții Siguranței au anulat-o. La lămuririle cerute, mi s-a arătat o „notă” a Direcției Generale a Siguranței Statului cu următorul conținut: „*Studentul Păltănea Paul, domiciliat în București, Piața Amzei nr. 5, a făcut parte din FDC (Frățiile de cruce, organizației legionară de tineret n.n.), iar actualmente este înscris în PNT-Maniu*”. Era evident o delațiune, pe care nu am prea luat-o în serios, pentru că, venit la București la cursuri, Prefectura Poliției Capitalei mi-a eliberat respectivul act. Autoritatea gălățeană mi-a atribuit, fără de nici o dovadă, prima apartenență politică din amintita „notă”, cu care am străbătut timpul comunist.

După terminarea facultății, noiembrie 1947, am putut constata că Ministerul de Interne avea în evidență amintita „notă”. Primisem o bursă de studii la Budapesta, prin „Asociația Româno-Maghiară”, dar nu mi s-a eliberat pașaportul. Cauza era ușor de identificat. Neavând posibilitatea să rămân în București, am acceptat o suplینire la „Gimnaziul Unic” din comuna Barcea, unde, în după-amiaza zilei de 15 mai 1948, Mama mi-a adus neplăcuta și puțin îngrijorătoarea veste că agenții Siguranței îmi făcuseră acasă, la Galați, o percheziție. Mă nelinișteau, mai mult, temerile Mamei care intuiau, sărmana, multa ei suferință ce avea să înceapă peste două zile, decât faptul în sine, lipsit de probe acuzatoare. Singurul „*corp delict*” confiscat a fost un vechi abecedar turc, care avea pe copertă chipul Regelui Ferdinand cel Loial. Mă folosisem de el la cursurile de limba turcă predate de distinsul turcolog Mihail Guboglu, în cadrul „Institutului de Studii și Cercetări Balcanice”, creat, în 1938, de profesorul Victor Papacostea. Încurajatoare era pentru mine îngăduința acordată Mamei de a mă anunța de cele întâmplare. M-am înșelat, pentru că venind la Galați, pe 17 mai, am fost invitat, spre seară, la Siguranță să dau o declarație.

Arestările din noapte de 14-15 mai 1948, care fuseseră precedate, cu un an înainte, de cele ale unui număr de membrii ai Partidelor Național Țărănist și Național Liberal, au avut un caracter general, în toată țara, fiind reținute câteva mii de persoane care aveau, la Siguranță, dosar de „legionar”. Prin această măsură, guvernul comunist urmărea să pună capăt reorganizării clandestine a Mișcării legionare începută din anul 1945³⁸ și să înlătore principala forță organizată care ar fi

³⁸ *România. Viața politică*, p. 103. La 30 ianuarie 1945, Gh. Gheorghiu-Dej semnala, într-un Consiliu al Frontului Național Democrat, că „s-au descoperit firele unei organizațiuni gardiste (legionare n.n.) care lucrează de zor”. Pentru alte aspecte ale activității legionare din anul 1947, vezi: Nistor Chioreanu, *Morminte vii*, Iași, 1992, p. 173. Costache Opreșan, șeful pe țară al „Frățiilor de cruce” a convocat unele cadre în vara anului 1947, în zona Munților Apuseni, pentru a discuta strategia activității ce urma să fie desfășurată, vezi: Viorel Gheorghită, *Et Ego. Sărata, Pitești, Gherla, Aiud, Timișoara*, 1994, p. 120. O altă adunare, a organizațiilor din Moldova, avusese loc la 24-31 august 1946, în Munții Tarcăului, județul Neamț, vezi: Costin Merișca, *Tărâmul Gheenei*, Galați, 1993, p. 28-29. Pentru arestările din anul 1947, vezi: *România. Viața politică în documente, 1947*, București, 1994, p. 159, 177-178, 181.

putut primejdui aplicarea programului de socializare a țării. Dacă în toamna anului 1945, Teoharie Georgescu (Burăh Tescovici), ministru de Interne, propusese lui Nicolae Petrașcu, loțiitorul lui Horia Sima la conducerea Mișcării Legionare, încheierea unui „pact” de neagresiune, pentru ca legionarii să nu boicoteze alegerile din 19 noiembrie 1946³⁹, acum, în anul 1948, a acționat cu forță, instaurând, în închisori, un regim de nimicire, care a durat până la emiterea decretelor de grațiere nr. 176 și 411 din lunile aprilie și iulie 1964.

Prezentându-mă la Siguranță, am fost introdus, fără explicații într-un beci, unde am stat până s-a înnoptat, când am fost dat în primirea unui agent, cu care am plecat spre Penitenciar. Drumul ce-l urmam indica această destinație. După o scurtă zăbavă la biroul închisorii, pentru sumare formalități de încarcerare, am fost predat

---

³⁹ Nistor Chioreanu, *op.cit.*, p. 137-140; Marcel Petrișor, *Secretul fortului 13*, Iași, 1994, p. 59. Nu știm dacă Nicolae Petrașcu a mai avut răgaz, după grațierea din vara anului 1964, să scrie „istoria” evenimentelor la care a participat după reîntoarcerea, în țară, din Germania, în primăvara anului 1945. A decedat la 29 octombrie 1968. Într-o „circulară” dată de Horia Sima, la 30 noiembrie 1968, în legătură cu acest trist eveniment, găsim unele lămuriri privind „pactul” din noiembrie 1945. Chemat, Nicolae Petrașcu, la o „consfătuire politică interlegionară”, într-o casă din București, o cursă de fapt, îl întâlnește pe Alexandru Nicolascchi, „șef al Siguranței comuniste”, care-i prezintă următoarea alternativă: „sau dă ordin legionarilor să adopte o atitudine de nebeligeranță și neutralitate față de partidul comunist... sau partidul va trece la măsuri radicale, trimițând în judecată și condamnând nu numai pe toți cei veniți din Germania, dar procedând la arestări masive de legionari în toată țara”, vezi: Nicolae Petrașcu, *Din viața legionară*, Ediția a III-a, București, 1995, p. 11-12. Unele comentarii asupra „tratativelor” dintre comuniști și legionari la Virgil Ierunca, *op.cit.*, p. 69-70. Din surse care nu mai pot fi identificate, Burton Berry, reprezentantul diplomatic al Statelor Unite în România, a avut, la 5 noiembrie 1945, informația că Teoharie Georgescu a semnat „un acord cu unii legionari care se refugiaseră în Germania și care sunt conduși de un anume domn Pătrașcu, un loțiitor al lui Horia Sima”. Raportul mai conține și știrea, tendențioasă, că acești legionari „vor fi acceptați ca membri ai Partidului Comunist” și folosiți „la suprimarea oricărei rezistențe politice față de programul comunistilor”, vezi: *România. Viața politică*, p. 388-389. Directivele trimise de Moscova PCR-ului erau categorice și ele priveau „smulgerea din rădăcini a ultimelor urme ale nazismului și fascismului”, *România. Viața politică*, p. 181. Desigur că îngăduința manifestată de Ana Pauker, într-un discurs rostit la Târgoviște, 29 iulie 1945, cu privire la neexcluderea „din obștea poporului” a legionarilor care recunosc „că au fost duși și au mers pe un drum greșit, adânc păgubitor țării” își avea respectiva acoperire moscovită și era departe de semnificația unei porți deschise la comuniști, vezi „Scânteia”, I, nr. 287, 29 iulie 1945, p. 2. În același raport din 5 noiembrie 1945, Burton Berry mai include și știrea, tot nereală, că „la sfârșitul lunii septembrie comunistii au semnat o convenție cu o puternică fracțiune a Mișcării Legionare condusă de profesorul/ P.P.Panaiteșcu”. „Convenția” ar fi fost semnată de 340 de legionari, care au declarat „că vor urma calea cooperării strânse cu comunistii, organizându-și propria mișcare numită *Socialiștii creștini*”, vezi: *România. Viața politică*, p. 385-389. Profesorul P.P.Panaiteșcu fusese arestat înainte de 24 aprilie 1945, când era internat în lagărul de la Caracal. La 8 august, Ministerul de Interne l-a adus la București. „unde a avut tratative cu guvernanții în vederea eliberării legionarilor” din lagăr, vezi: Onisifor Ghibu, *Ziar de lagăr. Caracal*, București, 1991, p. 10, 195, 200. Nu era vorba, deci, de nici o „convenție de colaborare”, ci doar de un „angajament” de loialitate față de noul regim și de neangajare la noi acțiuni subversive. Calomniatoare este și afirmația lui Ion Antohe, care-l acuză pe distinsul arheolog Vladimir Dumitrescu că după evenimentele din ianuarie 1941 a „trecut cu totul la comuniști”, vezi: Vladimir Dumitrescu, *Inchisorile mele. Memori*, București, 1994, ce privesc perioada 22 iulie 1952-28 mai 1955.

unui gardian, care, traversând cu mine cele două curți interioare, m-a dus în Celular, închizându-mă într-o celulă fără lumină.

Experiența mea celulară a început, așa dar, în întuneric. În celulă nu mai era decât un instinctor de formă conică pentru necesitățile fizice ale celui închis și de care cu mare greutate m-am putut folosi în cele două săptămâni de izolare. Fiind trecut de miezul nopții, am păturit pardesiul ce-al aveam și m-am întins pe cimentul celulei. Timpul trăit aici, și în tovărășia nocturnă a unei sălbatice puzderii de ploșnițe, care nu putea fi învinsă, îl sfărâmam măsurând de-a lungul celula, din care nu puteam evada cu privirea, geamul fiind mai sus decât înălțimea mea. Freamătul viu al memoriei, peste care plutea harul binecuvântător al rugăciunii, nimicea tristețea singurătății, partea de sud a Celularului, în care mă găseam, fiind pustie. Pe latura de nord, am aflat mai târziu, erau încarcerăți Iuliu Maniu și Ion Mihalache.

După două săptămâni de izolare în Celularul penitenciarului gălățean, am fost mutat, la începutul lunii iunie 1948, într-o cameră mare unde erau 20 de persoane, arestate toate în noaptea de 14-15 mai. Nu cunoșteam pe nimeni, dar am aflat îndată că fuseseră membrii ai Mișcării Legionare, unii dintre ei activând chiar înainte de 6 septembrie 1940. Târziu am aflat că dintre cei arestați atunci fusese eliberat inginerul Spătan, care a „slujit” apoi Securitatea, cerând de pe la diferite persoane ajutoare pentru cei arestați. Pe toți cei care i-au ascultat îndemnul i-a „turnat” Securității, care le-a înscenat un proces, pe baza acuzațiilor aduse de Spătan. După 1953, am cunoscut-o pe una dintre victimele lui, agentul sanitar Burciu de la Spitalul „Izolarea”. Îmi amintesc de mai vârstnicii Ghiță Liga, Ionică Bălan de la Berești, Nicolae Buliga, Dumitru Leahu, Ștefan Pruteanu, Panait Talabă, Ghiță Paznicu de la Vârlezi, mistuit în această închisoare, de bestialitățile lui Petre Goiciu, comandantul ei. De vârsta mea erau doar Ghiță Raicu și Mitică Teodoru, ambii absolvenți ai Liceului Comercial. Acesta din urmă, probabil și din cauza unei infirmități, a devenit repede „urechea ascultătoare” a Siguranței. După ce a fost eliberat, în 1953, a continuat cu asemenea diavolești slujiri. În toamna anului 1955 a fost trimis la Mănăstirea de la Vladimirești, impresionantă manifestare a rezistenței ortodoxe anticomuniste, ca la închiderea mănăstirii și închiderea maicilor, 14 februarie 1956, să existe falsa dovadă a unei activități de „ajutor legionar”. Punerea mănăstirii sub zăvoare milițienești, consemna Petre Pandrea într-un „jurnal”, i-a

agratat „criza sufletească” prin care trecea, ajungând la „depresiune și desnădejde”⁴⁰. În luna iulie 1948, Siguranța i-a alăturat lui Teodoru pe Mihai Bratoveanu, transferat la Galați dint-o altă închisoare. Datorită lui, sute și sute de deținuți au fost zdrobiți de cizmele ucigașului Petre Goiciu.

Cunoștința cu ceilalți confracți de cameră mi-a întărit convingerea că delațiunea din 1945 își urmase cursul ei firesc, fiind urmărit pentru atitudini legionare, nefăptuite însă niciodată. De altfel, pe la sfârșitul lui iulie 1948, când au început anchetele, am fost chestionat pe tema presupusei activități legionare. Anchetele, desfășurate în incinta penitenciarului, numai noaptea, au fost conduse de doi comisari din Siguranță, Lucian și Pușcașu care, spre a-și dovedi zelul față de noul regim, au bătut și schingiuit crunt, pentru a obține declarațiile acuzatoare pe care și le doreau. Într-o noapte, un gardian m-a dus și pe mine la birourile din prima curte a penitenciarului, pentru anchetă. Am fost chestionat despre lozinci și însemnele legionare scrise, în noiembrie 1942, pe zidurile Liceului „Vasile Alecsandri”. Cercetările făcute atunci n-au dus la descoperirea făptașului, pe care nu l-a aflat nici Siguranța. Răspunsurile mele negative l-au înfuriat mai mult pe Goiciu, care asista la anchete, decât pe comisar. Bâlbâindu-se, de furie, s-a repezit asupra mea cu voce rea, înjurându-mă. Înverșunarea lui n-a putu schimba cursul primei anchete, care nu s-a mai repetat.

Anchetatorii, cu toată duritatea folosită, și unii dintre noi le-au cunoscut din plin sălbăticia, n-au reușit să însceneze procese tuturor celor arestați pe care nu i-au eliberat, prelungind astfel durata unui abuz juridic: *deținerea într-o închisoare fără mandat de arestare și fără o condamnare penală*. Au rămas, printr-o asemenea silnicie, câteva mii de persoane într-un depozit al Ministerului de Interne, care au fost repartizate apoi în câteva închisori: elevii la *Târgșor*, studenții la *Pitești*, intelectualii la *Aiud*, muncitorii și țărani la *Gherla*, femeile la *Mislea*. Calitatea pe care o aveam la arestare, profesor suplinitor, mi-au asigurat statutul de *intelectual*, deși eu eram încă *student*, pentru că la sesiunea de licență din toamna anului 1947 nu am putut obține, datorită unui „trac”, notă de trecere la examenul cu profesorul Dionisie Pippidi. Amănuntul nefiind cunoscut Siguranței, am scăpat de grozăviile

⁴⁰ Jurnalul mandarinului valah, în: România Literară, XXXII, nr. 22, 2-8 iunie 1999, p. 12.

așa-zisei „reeducări” începute la Pitești în ziua „Sfântului Nicolae”, 6 decembrie 1949.

Grupul gălățean a fost imbarcat în duba CFR în ziua de 13 septembrie 1948 și completat îndată cu brăileni, dintre care trebuie să-l amintesc pe doctorul Nicolae Robitu, care la *Aiud*, *Ocnele Mari*, *Capul Midia* s-a devotat, asemenea altor medici deținuți, îngrijirii celorlalți deținuți, neglijându-se pe sine. Duba aceasta, ticsită la refuz, om lângă om, în picioare, puțini dintre noi, cei vârstnici, aveau loc pe două banchete laterale, va deveni, pe timpul staționării la Ploiești, într-o foarte călduroasă zi de toamnă, un prea înfierbântat tărâm de lad⁴¹.

Până la Ploiești, identificat după mirosul de benzină, am trăit cu teama că vom fi deportați în Rusia. O spaimă prin care au trecut toți deținuții transportați, în loturi masive, cu dubele CFR. Confratele Gheorghe Stănescu mărturisește că groaza aceasta persista și după moartea lui Stalin, 5 martie 1953⁴².

Ne-am revenit apoi, presupunând că vom fi duși la *Aiud* sau la *Gherla*. Pe la amiază, în ziua de 15 septembrie, am ajuns la *Aiud*, unde *intelectualii* au fost debarcați, duba urmându-și drumul spre *Gherla*.

Am fost repede înconjurați de un mare număr de gardieni înarmați și porniți, pe jos, spre Penitenciar, cale de vreo doi km. La terminarea formalităților de încarcerare, am fost duși în „zarcă”, vechea clădire a închisorii, construită, prin veacul trecut, în partea de răsărit a penitenciarului. A avea 32 de celule, 16 la parter și tot atâtea la etaj⁴³. Am dormit într-o celulă de la etaj, pe podeaua goală, șapte deținuți. A doua zi, Nicolae Buliga l-a „descoperit” pe Zamfir Șuțoiu, un gălățean, legionar, condamnat în 1942 (erau la *Aiud* câteva sute de legionari condamnați, după evenimentele din 20-21 ianuarie 1941, cu pedepse de 10-25 de ani „muncă silnică”), care ne-a ajutat să ne gospodărim. Mai întâi ne-a adus un lighean cu apă caldă de ne-am spălat, deprindere de care nu ne mai bucurasem de la arestare. Tot

⁴¹ Ion Ioanid, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, vol. I, Editura Albatros, 1991, p. 60-61; Vol. II p. 42-47; Ion Cârjă, *Canalul Morții*, Editura Cartea Românească, București, 1993, p. 191-194; Vasile Scurtăreanu, *Prin gulagul valah*, București, Editura Majadahonda, 1995, p. 56.

⁴² Stănescu Gheorghe, *Jurnal din prigoană*, București, Editura Venus, 1996, p. 121.

⁴³ A mai fost descrisă de N. Mărgineanu, *Amfiteatre și închisori*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991, p. 188-199 și Nistor Cioreanu, *Morminte vii*, Iași, Editura Institutul European, 1992, p. 188-189. Aici informația inexactă: „De ani de zile nu mai fusese folosită, acum o inauguram noi”, cei 12 condamnați din lotul denumit al „trădării naționale”; V. Scurtăreanu, *op.cit.*, p. 42-43.

cu ajutorul lui Șuțoiu, am reușit să ne înghebam patru saltele umplute cu talaș (în Aiud funcționa, pe latura de nord a penitenciarului, o „fabrică” de mobilă, înlocuită în anii următori, cu secții de prelucrări metalice. În anul 1960 lucrau în trei schimburi, circa 300 de deținuți obligați să execute norme exagerate. Nerealizarea lor atrăgea reducerea rației de mâncare și pedepse). Saltelele ne lipsiseră și la Galați, unde am avut niște paturi metalice, a căror plasă o acopeream cu bucăți de tablă veche, așa încât ne-am bucurat, până la începutul lui decembrie, de un somn mai odihnitor, plăcere care ne va lipsi în cei doi ani următori, petrecuți în închisoarea de la Ocelele Mari.

La sfârșitul perioadei de carantină, am fost transferați în Celularul mare, „T”, numit astfel fiindcă are forma acestei litere. O clădire cu trei etaje și vreo 320 de celule. Am fost repartizat, cu încă șapte deținuți, într-o celulă de pe latura scurtă, cu fereastra spre apus, însorită după-amiaza, când viile ce împodobeau dealurile Aiudului căpătau o culoare aurie. Priveliște ce nu o voi mai admira când voi reveni în 1959, geamurile celulelor fiind, încă din 1954, oblonite. Măsură impusă de consilierii sovietici din Securitate, care o preluaseră din experiența ohranei țariste. Închisoarea din Odessa avea în 1893, când este întemnițat aici Constantin Stere, ferestrele acoperite cu „apărătoare” de tablă, pentru a nu îngădui deținutului contactul cu exteriorul⁴⁴.

Supravegherea gardienilor era inexistentă. Se va înăspri mult după înființarea Securității, martie 1949. Ușile celulelor se deschideau la „numărul” de dimineață și se închideau spre seară, la ora 18,00, când se schimbau turele gardienilor. Între aceste două „evenimente”, care marcau cotidianul detenției, în curtea închisorii era o continuă forfotă în care se amestecau „viețașii” (deținuții de drept comun condamnați la muncă silnică pe viață), dreptul comun condamnat la 10-25 de ani, legionarii condamnați după 21 ianuarie 1941 și „politicii” osândiți de regimul comunist. Pentru a mai stăvili umbletul prin curte, mai ales al nostru, al „administrativilor”, adică cei necondamnați, am fost repartizați pe la diferite salahorii. Așa am ajuns într-o echipă de zidari condusă de un „viețaș”, care repara acoperișul de țigla al zărcii. Lucrul cu acest „viețaș”, pe culmea închisorii, mă neliniștea, mă

---

⁴⁴ Z. Ornea, *Viața lui C. Stere*, I, București, 1989, p. 64. Ferestrele închisorilor cu deținuți politici au fost oblonite în luna mai 1954, vezi Gh. Stănescu, *Jurnal*, p. 184-185.

înfricoșă chiar. Înzisem câteva povești despre ușurința cu care curmau viețile altor semeni de-ai lor, căci nu aveau ce pierde. Încetul cu încetul m-am obișnuit și am muncit lângă el vreo lună de zile, până la mijlocul lunii noiembrie, când a sosit la Aiud lotul condamnat în așa-zisul *proces al mării trădări naționale*, o mârșavă înscenare, din care făceau parte și câțiva legionari, în frunte cu Nicolae Petrașcu, secretarul Mișcării Legionare. Izolarea acestora în zarcă a fost însoțită de aplicarea unui strict regim celular, pentru a se evita orice contact cu noii veniți, îngreunat de lipsa hranei. Ne țineam zilele cu polonicul de terci, ce-l primeam dimineața, și o bucățică de pâine. În zeama de la amiază și seara găseam doar câte o boabă-două de fasole sau cam tot atâtea bucățele de gulii.

Grupul cu care venisem de la Galați, completat cu brăileni, avea apartenență legionară. Cred că eram singurul, printre ei, care nu fusese înscris în Mișcarea Legionară. Ambianța prielnică unor contacte cu vechea comunitate legionară din închisoare (condamnați după 21 ianuarie 1941), ce trăia într-o profundă viață creștină, celula devenind pentru ei, chilie de rugăciune. Din râvna de a cunoaște, în toată deplinătatea, cuvântul lui Iisus Hristos, adunaseră multe „Biblii”. Zamfir Șuțoiu mi-a dăruit și mie una dintre ele pe care o voi pierde în cruntele perchezii din închisoarea Ocnele Mari, unde voi fi transferat la 15 decembrie 1948.

De la începutul lui noiembrie 1948 dubele CFR soseau săptămânal la Aiud, aducând sute și sute de condamnați, în marea lor majoritate legionari. Cele câteva luni de bestiale anchete ale zbirilor Siguranței (mulți dintre ei vor cunoaște, din anul următor „răsplata” regimului, prin ucigătoarea mână a Securității), au dus, după ele, ani mulți de închisoare. Pentru a le face loc în închisoarea ajunsă aproape neîncăpătoare și a-i izola de celelalte categorii de deținuți politici, Ministerul de Interne a hotărât transferarea celor necondamnați, începând cu 6 decembrie - „Sfântu Nicolae”, la închisoarea Ocnele Mari⁴⁵.

Închisoarea de la Ocnele Mari (jud. Vâlcea) era într-o largă văgăună. Peste două decenii a înghițit-o hăul ocnei de dedesubt. Era o clădire dreptunghiulară - pe direcția răsărit-apus cu 12 camere, șase la parter și tot atâtea la etaj, unde mai era o bisericuță, distrusă, prin aprilie 1949, de administrație, cu mâinile barbare ale unuia

---

⁴⁵ Corneliu Tamaș, *Istorie la Ocnele Mari*, în: „Magazin istoric”, nr. 2/1994, p. 76-77.

fără de lege, deși era preot, „popă” Panciovan. Era de prin Banat. Criminala lui devoțiune anticristă a fost descrisă și de V. Scutăreanu⁴⁶.

Închisoarea era cu fața spre miazăzi, poziție care ne era de folos numai iarna, când camerele mari erau încălzite doar de suflarea noastră, ajutată, când și când, pe la amiază, de razele soarelui, ne chinuiam însă avan vara sub arșița ce năvălea pe cele patru ferestre mari. „Era” jaluzelelor va începe peste vreo cinci ani. Pe latura opusă camerelor erau, la subsol, câteva celule pline de umezeală, iar deasupra porții de intrare în acest patrulat era un turn cu șase carcere. Când ușa lor se închidea, erai ținut ca într-un coșciug, nefiind chip de vreo mișcare. În ambele locuri, mulți, mulți dintre noi și-au înmulțit obișnuita caznă a regimului cotidian, rostuit pentru exterminarea noastră, cu alte chinuri dăruite nouă cu generozitate de administrație, sub pretextul că am fi încălcat „regulamentul” închisorii.

În cameră erau priciuri - paturi de lemn comune - cu etaj, pe laturile lungi ale camerei, având între ele un spațiu de „plimbare”, pe care pășeam încet, încet, căci eram înghesuiți peste măsură. Pe priciuri era câte o biată rogojină, care se fărâma repede, rămânându-ne ca „saltea” câte o haină ponosită, așezată în dreptul coapselor, ca să ne mai ostoim durerile oaselor. Toți cei ce ne-am bucurat de plăcerea unui asemenea „așternut” i-am păstrat multă vreme urmele: zona din partea de sus a femurului era o mare pată neagră.

Am făcut parte din cel de-al doilea transport adus de la Aiud, pe 15 decembrie, și am fost cazați, la etaj, în camera 10, vreo 90 de deținuți. Când am început să ne așezăm pe priciuri, am băgat de seamă că pe patul pe care ar fi trebuit să dormim șase persoane eram exact dublu. Doi ani de zile cât am stat în această cameră, am dormit numai pe o parte și când aceasta ne înțepenea, de durere, ne întorceam cu toții la comandă. Din punct de vedere politic în cameră exista o majoritate legionară (aceeași situație fiind și în celelalte camere), printre care se găseau și câțiva fruntași ai Mișcării, Virgil Mateiaș⁴⁷, frații Vasile și Traian Hanu, Ilie Rotea, avocatul brăilean Roman Buzoianu, tatăl Cătălinei Buzoianu,

---

⁴⁶ Vasile Scutăreanu, *op.cit.*, p. 107-110.

⁴⁷ Virgil Mateiaș, *Anii de groază din România comunistă*, Madrid, 1991; Idem, *Cântece nescrise din închisori, 1948-1964*, Editura Gordian, Timișoara, 1993.

apreciata regizoare de astăzi⁴⁸. Roman Buzoianu, plecat de mult „în lumea umbrelor”, mi-a fost un bun și apropiat sfătuitor pe toată durata primei mele detenții, sfârșită la 30 decembrie 1952. Mai erau, în camera 10, câțiva național-țărăniști, printre care tânărul Dumitru Bucuroiu, după 1992 președinte al Organizației gălățene, doi „martori ai lui Iehova” și un grup de ofițeri superiori, din care amintesc pe generalul Gheorghe Mihail, Șeful Marelui Stat Major după 23 august 1944 și maiorul Vărzaru, spion prosovietic în perioada interbelică, socotit, după 1949, spion american.

Generalul Gheorghe Mihail a stat cu mine în cameră vreun an de zile, dar se păstra într-o stare de izolare aproape totală, suportând mizeria cotidiană cu multă demnitate. Dormeam pe priciul de deasupra dânsului și încercările mele de a-i fi mai mult în preajmă au eșuat. A refuzat, de asemenea, să colaboreze la „Universitatea” ce-și deschidea cursurile după „numărătoarea” de seară. Instituția ființa în toate camerele, bucurându-ne de prezența unor celebrități ca Petre Țuțea, Petre Pandrea, Mihai Manolescu etc.

Tineri eram puțini în cameră. M-am împrietenit, destul de repede, cu Domenico Cvecic, licențiat al Academiei Comerciale București. Pe lângă deosebita lui calitate sufletești m-a impresionat și destinul lui, a cărui povară o purta fără să se tânguiască. Era român din Peninsula Istria și fusese adus în țară, prin 1953, de lingvistul clujean Sever Pop, în urma unui acord încheiat cu guvernul italian, ca să urmeze cursurile unei Școli Normale. După absolvire, ar fi trebuit să se întoarcă în Istria, pentru a revitaliza prin școală, comunitățile românești. A fost înscris la Școala Normală de la Blaj, unde, după câțiva ani, s-a încadrat în „Frățiile de cruce” din școală. Devotat educației primite, a continuat să participe la activitatea legionară și după 21 ianuarie 1941. Condamnat, a fost eliberat în urma intervenției lui Sever Pop, dar a rămas dosarul Siguranței, pe care l-au folosit comuniștii, rearestându-l la 15 mai 1948.

În multe convorbiri pe care le-am avut cu cel de o seamă cu mine, Domenico Cvecic, român din peninsula Istria, răzbătea, deseori, dorul de părinți,

---

⁴⁸ La 25 ianuarie 1991 am invitat-o pe doamna Cătălina Buzoianu la Galați să vorbească, în cadrul „Asociației Foștilor Deținuți Politici din România”, despre anii de detenție ai tatălui domniei-sale. Scrisoarea mea a rămas fără răspuns.

nu-i mai revăzuse de la plecarea din satul natal, 1935, ca și de meleagurile copilăriei sale, părăsite pentru un ideal, învierea limbii române în spațiul istrian, pe care nu va ajunge să-l mai înfăptuiască. M-am simțit întotdeauna bine în preajma lui Domenico, pe care n-am mai reușit să-l mai întâlnesc după eliberarea din 1952. Seninătatea lui, neumbrită niciodată de greul și amarul zilelor de închisoare, îmi risipea lesne unele clipe de descumpănă. De altfel, starea aceasta de întrajutorare, în stingerea momentelor de grea apăsare sufletească, era susținută pe nesimțite de continua generozitate, ce viza și împlinirea altor nevoi (suplimentarea hranei celor bolnavi și slăbiți, repararea vestimentației celor neîndemânatici etc.) a legionarilor cu „experiența” închisorilor. Cum la Ocnele Mari ofițerul Potici nu avea „pasiunea” mutării dintr-o cameră într-alta (cum se va întâmpla la Aiud în anii 1958-1964, unde maiorul Iacob și aghiotanții lui schimbau mereu, nu fără de interes propriu, componența celulelor), grupul celor ce se „înțelepțiseră” în lagărele de la Vaslui și Miercurea Ciuc (1938-1939), prin alte închisori după 21 ianuarie 1941 și în lagărele germane, era prezent mai în toate camerele, asigurându-se astfel o continuitate a strădaniilor de a se păstra o atmosferă vie, plină de credința în Dumnezeu. Distrugerea Biseriței de la etaj ne-a îndurerat cumplit, dar nu ne-a zdruncinat pioșenia, cum ar fi dorit oficialitatea, care și-a păstrat tăria. Ne ajutau cucernicii preoți, mai aveam cu noi câteva Biblii căpătate la plecarea de la legionarii din Aiud, pe care desfăcute în fascicule, le-am salvat la numeroase percheziții. Ultimele ne-au fost sechestrate cam după un an, dar textul lor era memorat și circula în continuare, fiind scris pe cojițe de săpun, pe partea exterioară a gamelelor (acestea erau unse cu săpun peste care se cernea praful DTT, cu care eram înzestrați din belșug. Cu un condei (improvizat dintr-o crenguță și un vârf de sârmă ascuțită), se putea scrie în condiții optime, îndeletnicire care ne-a salvat mintea de la piele, plătită însă cu înmiite zile de izolare în umedele celule de la subsol sau în carcerile din turn. Rugăciunile în comun, dimineața, la prânz și seara, slujbele săvârșite în grupuri restrânse, cruciulițele sculptate dintr-un os rătăcit prin zeama ce avea o singură calitate, era caldă și rozariile făcute de preoții greco-catolici, dar și de fostul comandant legionar Horia Cosmovici acum, în 1949, un fervent catolic, din miezul puținei pâini ce-o primeam, ne păstrau în comuniunea bisericii, de la care câștigam adâncă putere a rezistenței. Trăire creștină care individualizează *Rezistența*

românească de celelalte împotriviri față de regimurile comuniste, unde domina, după cum mărturisește un supraviețuitor al lagărelor siberiene⁴⁹, lupta pentru existență. Toată lumea fiind obsedată de ideea supraviețuirii.

Alături de acest *Altar al credinței* din sufletele noastre, pe care n-au reușit să-l zdrobească nici cruntele anchete, nici draconicele munci ale Canalului, nici foamea cea de toate zilele, s-a înălțat *Academia*, o instituție creată de noi, la care eram deopotrivă și studenți și profesori, o instituție pe care regimul inchizițional comunist, de altfel foarte inventiv în crearea unui demonic sistem detențional, a ignorat-o, deși ea funcționase în lagărul de la Miercurea-Ciuc⁵⁰ iar când a luat cunoștință de existența ei, prin rețeaua informatorilor din închisori, nu au putut-o desființa, cu toate măsurile represive pe care le-a organizat neîncetat. *Academia*, a funcționat în mai toate închisorile, în condiții diferite, din 1948 și până în vara anului 1964⁵¹.

Academia era organizată la Ocnele Mari, pe două secțiuni: „conferințe”, care se țineau de obicei seara, după „închiderea” de la ora 18,00 (în fapt numărătoarea noastră de către schimbul de noapte) și până la „stingerea” de la ora 21,00 (lumina electrică ardea însă toată noaptea), când trebuia să ne culcăm, și „cursurile de predare” ale diferitelor materii, care se făceau în cursul zilei, în grupuri restrânse, „profesorul” lucrând cu doar doi-trei „elevi” în colțurile camerei ce nu puteau fi supravegheate prin vizetă.

Nu mai pot reconstitui varianta tematică a conferințelor susținute în camera 10. Literatura făcea casă bună cu matematica datorită profesorului brașovean Virgil

⁴⁹ Nicu Popescu-Vorkuta, *Un legionar dincolo de cercul polar. Pagini din istoria Gărzii de Fier*, Timișoara, Editura Gordian, 1995, p. 105.

⁵⁰ Ștefan Palaghită, *Garda de Fier spre reînvierea României*, București, 1993, p. 339-364. Profesorul Nae Ionescu, internat în acest lagăr după 17 mai 1938, obișnuia să conferențeze; Mircea Eliade, *Memorii*, Ediție Mircea Hondoca, II, București, 1991, p. 30. Mircea Eliade a fost și el „rugat” să improvizeze un curs de istoria religiilor și să prezinte mișcarea naționalistă indiană; Claudio Mutti, *Mircea Eliade și Garda de Fier*, Ediție îngrijită și traducere de Adolf Crivăț Vasile, Sibiu, 1995, p. 18-19. Radu Gyr, a fost impresionat de „înalta ținută a intelectualilor” din lagăr, transformat, adeseori, într-o „Universitate legionară”.

⁵¹ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericii*, Cluj-Napoca, 1991, p. 81; Nicolae Mărgineanu, *Amfiteatre și închisori*, p. 206-207, 232; Ana-Maria Marin, *Prin poarta cea strâmtă*, p. 26; Constantin C. Giurescu, *Cinci ani și două luni în Penitenciarul de la Sighet*, București, 1994, p. 141-144; Sabin Ivan, *Pe urmele adevărului*, Constanța, 1996, p. 21.

Ghițescu, un matematician de talie universitară, dar și un excelent cunoscător al operei lui Caragiale. Tot cu ajutorul dânsului, seri de-a rândul ne-am plimbat pe marile bulevarde ale Parisului, am vizitat muzee și am hoinărit prin Cartierul latin. S-au povestit romane celebre românești și străine, amintiri din copilărie și studenție. Aducerile aminte ale celor ce studiaseră la Cernăuți păstrau lumini de boemă heidelbergiană, dovedită și de îndemnul tăieturii de spadă rămas pe obrazul „uriașului” Octavian Tarasievici. Mereu, entuziastul Petrică Bolintineanu istorisea, mai ales pentru tineri, impresionanta lui devenire dintr-un băietan slujnic la un restaurant, în timpul primului război mondial, în proprietar al unei mari fabrici de pâine la București. În această *Academie* din camera 10 mi-am făcut adevărata practică pedagogică și am învățat din multa rostire despre istoria noastră națională și corelările ei cu universul european, atât secretul stăpânirii de sine, cât și unele taine ale oratoriei. Sârguința cu care am învățat toți laolaltă, plătită cu o adunătură de zile de carceră a căror socoteală nu o mai putem strânge în timp, ne-a hrănit nu numai rezistența de atunci, ci ne-a asigurat, cu jertfa atâtor „morți sfinți în temniți și prigoane”, biruința morală asupra comunismului asupritor.

Mizeria vieții, foamea⁵², din închisoarea de la Ocnele Mari nu ne mai impresiona, ne obișnuisem într-atât cu ele încât am rămas uimiți, prin august sau septembrie 1950, când la o masă de prânz ni s-au umplut gamelele cu o bună mâncare de fasole. Nu era nici un act de bunăvoință, ci începutul pregătirilor pentru „Canalul morții”, căci la Ocnele Mari ne încăpățânasem să nu prea murim. Ne privegheaseră, cu un desăvârșit devotament, medici deținuți, Ovidiu Munteanu, fiul protoiereului de la Huedin, masacrat de unguri după Dictatul de la Viena, 30 august 1940, și Nicolae Robitu.

O comisie de galonați, zice-se că erau medici, a venit să ne cerceteze starea medicală. O simplă formalitate, căci s-au mărginit să ne privească de la distanță scheletele cu ochii afundați în găvane, găsindu-ne buni de muncă. Spre sfârșitul lunii octombrie, administrația ne-a anunțat, pe fiecare în parte, că am primit o „pedeapsă administrativă” de 24 de luni. „Pedeapsa”, hotărâtă de Ministerul de Interne și nu de o instanță judecătorească, era urmarea inițiativei din 14 ianuarie

---

⁵² Vezi versurile cu același titlu scrise de Radu Gyr, Nechifor Crainic și Andrei Ciurunga în *Poezia în cătușe*. Antologie de Aurelian I. Popescu, Craiova, 1995, p. 106-111.

1950 a ministrului Teoharie Georgescu pentru înființarea unor „unități de muncă”, cu scopul reeducării „elementelor dușmănoase”⁵³.

O parte dintre noi, cei care cunoșteau meserii, a fost reținută pentru fabrica de mobilă care se organizase între timp. Au avut de înfruntat, în anii ce au urmat, un neuman program de lucru însoțit de o încercare de a relua criminala „reeducare” de la Pitești inițiată de Securitate, anihilată prin dârza rezistență și solidaritate a deținuților⁵⁴.

Restul deținuților va fi organizat în câteva loturi care pe la începutul lunii decembrie 1950⁵⁵, au fost transferate în coloniile de muncă forțată de la Canal, alte noi Golgote pe care trebuia să le urcăm, sub sudalme și bățai. Poetul Andrei Ciurunga, trăitor mulți ani prin aceste locuri de exterminare a rezistenței anticomuniste, a însemnat, pentru posteritate, durerile chinuitoarei munci la care am fost siliți:

„Trăind, flămânzi de viață și de pâine,
 înjurături și pumni ne-au fost răsplata.
 Să facem drum vapoarelor de mâine,
 am spintecat Dobrogea cu lopata”⁵⁶.

În ziua de 12 decembrie, după ce ni s-a dat rația pe două zile, nițică pâine, o bucăciță de marmeladă și un dărab de slănină sărată (ca să ne chinuim și mai mult pe drum, căci apă nu aveam), am fost înghesuiți într-o dubă de cale ferată cam 150 de persoane, de nici nu ne puteam mișca. Caznele acestei călătorii de trei zile, făcută numai în picioare, s-au împletit avan cu usturimile gerului din înghețata dubă. După trei zile și trei nopți de drum, ușa dubei s-a deschis și gardienii însoțitori, ca și cei veniți să ne ia în primire, s-au năpustit asupra noastră cu suduieli și dese lovituri, să coborâm cât mai repede. Nu le-am putut îndeplini prea lesne porunca dată, căci toți eram ologiți, picioarele fiindu-ne umflate butuc. Burdușiți cu ghionturi și lovituri

⁵³ Constantin Troncoță, *Colonia de muncă*, în: „Arhivele Totalitarismului”, I, 1993, 1, p. 169.

⁵⁴ Gheorghe Marin, *Ocenele Mari. Destine întemnițate*, în: „Magazin istoric”, XXVIII, decembrie, (333), 1994, p. 42-43.

⁵⁵ Vasile Scurtăreanu, *op.cit.*, p. 130, își amintește că a plecat din Ocenele Mari spre Canal la 6 decembrie 1950. Penitenciarul Ocenele Mari a fost demolat în 1964 din cauza alunecărilor de teren, vezi: Corneliu Tamaș, *Istoria Ocnelor Mari*, Editura Conphys, Rm. Vâlcea, 1995, p. 76-77.

⁵⁶ Andrei Ciurunga, *Aici*, în *Poezia în cătușe*, p. 177. În antologia *Poezii din închisori*, îngrijită de Zahu Pană, în Canada, 1982, versurile au titlul *Canalul*, p. 478.

de cizme, spurcați cu tot soiul de bălăcăreli, ne-am încolonat și am pornit într-un pustiu înămățit și cutreierat de nedomolite vântoase ce ne izbeau cu o nebunească furie. După cale de vreo jumătate de oră, în care timp nu a dată mi-am amintit de versurile lui Ovidius, prin care-și căina grozăviile exilului său pontic, am zărit acoperișurile unor cabane și curând am intrat pe poarta unui lagăr înconjurat de sârmă ghimpată și păzit de santinele.

Lagărul, al cărui nume l-am aflat după vreo două săptămâni, *Capul Midia* sau, în denumirea Ministerului de Interne, UM 1 Constanța, era populat de vreo 12 barăci construite de trupele germane în timpul războiului. După îndeplinirea formalităților de încarcerare, am fost conduși înspre partea de nord a lagărului, unde erau patru barăci izolate (nr. 13, 14, 15, 16) înconjurate cu sârmă ghimpată și păzite, tot timpul, de patru santinele înarmate, de trupele Securității, pentru a împiedica accesul nostru în restul lagărului, denumit de noi „la chiaburi”, deși erau și deținuți de drept comun „șuți”, dintre care se recrutau brigadierii pentru noi, deținuții politici. Noi ne-am botezat „Sârma”. De eram întrebați de vreun gardian „De unde ești?”, răspundeam „Din sârmă”.

Am intrat în „Sârmă” spre seara zile de 15 decembrie 1950 și am ocupat baraca nr. 15. În zilele următoare au mai sosit, de la Ocnele Mari, alte transporturi, astfel că la Crăciun eram în „Sârmă” cam 500 de deținuți⁵⁷, în marea majoritate legionari. Mai era un mic grup de național-țărăniști aduși tot de la Ocnele Mari, cărora li s-a adăugat, în primele luni ale anului 1951, Corneliu Coposu. În primăvara acestui an, a mai fost introdus un grup de vreo 15 ofițeri eliberați din lagărele de prizonieri din URSS, dar arestați în momentul în care au intrat în țară, pentru că participaseră la rezistența organizată împotriva inumanului tratament impus prizonierilor și refuzaseră înrolarea în cele două divizii pro-comuniste „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”.

În primăvara anului 1951 a fost adus în „Sârmă” de la *Capul Midia*, un grup de vreo 40 de studenți, arestați tot la 15 mai 1948, care neputând fi implicați în ticluitele procese, primiseră și ei, în noiembrie 1950, obișnuita „pedeapsă administrativă”. Trecuseră prin „reeducarea” din închisoarea Pitești și cum aflasem,

---

⁵⁷ O evaluare asemănătoare face și Tache Funda, *File din cartea durerii. Ce nu se poate uita*, în: „România liberă”, XLVIII, nr. 14085 (51), 21 februarie 1990, p. 2; Ion Cârjă, *op.cit.*, p. 443-445.

încă de la Ocnele Mari, de barbariile săvârșite în acea închisoare, prin dispozițiile Securității, ca și de starea de delațiune instaurată, căreia prea chinuții, distruși psihic, nu-i mai putuseră rezista, ne-am oferit, din prudență, să avem relații cu ei. A fost, desigur, o atitudine greșită, accentuându-le unora, prin drama pe care o trăiau, neputința de a reveni în comunitatea din care fuseseră smulși cu atâta brutalitate. Dacă am fi încercat să ni-i apropiem, cel puțin pe unii am fi reușit să-i scoatem din starea de anormalitate în care ajunseseră în urma schingiuirilor suferite vreme de doi ani de zile. Temeri față de noii veniți, necunoscuți, se vor mai manifesta. Prin noiembrie 1951 a fost adus, în cabana nr. 15, un preot catolic, ungar. Ni s-a părut suspect și de aceea a fost lăsat să stea în mijlocul înfriguratei barăci, fără ca cineva să-l ia în seamă. Mi s-a făcut milă de dânsul și l-am invitat să-și facă loc pe prici, între mine și un confrate gălățean, Dumitru Leahu. I-am dat niște haine, căci nu avea decât rasa pe dumnealui. Lucram atunci la descărcarea vagonetelor. Eram o echipă de 15 deținuți, toți intelectuali. A venit al 16-lea.

Într-o clipă de răgaz se răsturnase, pe undeva, o garnitură de vagonete, cineva a amintit un fragment din istoria Transilvaniei. Preotul a intervenit repede în discuție, afirmând cu tărie că Transilvania aparține Ungariei. Atitudinea ne-a scandalizat și spiritele s-au aprins. Le-a potolit obligația de a ne relua lucrul. Fiind „prăslea” echipei, ceilalți confrăți m-au cam certat pentru aberantele susțineri ale preotului catolic, eu fiind socotit un fel de protector al dumnealui. După alte câteva luni, prin martie 1952, într-o duminică, a venit la mine și m-a întrebat: „Vrei să scrii acasă?” (de trei ani de zile, din martie 1949, ni se suspendase corespondența cu familia). Uimit de întrebare, i-am mai cerut unele detalii, dar nu mi-a oferit nici un amănunt, și m-a dus în atelierul de cizmărie, unde robotea tot un ungar, adus din când în când, din lagărul mare, de la „chiaburi” să ne repare încălțărilor. Într-o cămăruță vecină atelierului mi-a oferit hârtie și creion ca să scriu mamei. Mai târziu, am aflat cum circula „poșta”. Trupele Securității, care asigurau paza exterioară a lagărului, aveau un mare număr de încorporați maghiari, care acceptau să-i ajute pe „chiaburii” unguri din lagăr. Scrisoarea a fost expediată unei surori a preotului, care locuia la Bistrița, iar aceasta a remis-o, prin poștă, mamei. Bunăvoința arătată mie nu-i scuză șovinismul, pe care l-am întâlnit și la alți deținuți maghiari. În anii 1959-1964 au fost în închisoarea Aiud membrii unei organizații maghiare, condusă de un

preot catolic, care-și propusese să nimicească întreaga populație românească din Transilvania. Fiind repartizați în celule cu noi, făceau greva tăcerii, refuzând să vorbească românește. Atitudine absurdă, care le mărea suferința și așa greu de suportat, din cauza inumanului regim ce ni se aplica cu o perseverență diabolică.

La vreo trei zile după ce ne-am instalat în baraca nr.15, am căpătat și un șef de detașament de la „chiaburi”, un ungar din Cluj, Varga, un om rotofei, bine legat la trup, cu bujori în obraz, de nu credeai că este deținut. Noi păream niște stafii pe lângă el. Nu s-a purtat omenește cu noi, ne înjura, a bătut pe câțiva dintre noi pentru că nu și-au îndeplinit norma, 40 metri cub de pământ săpat și încărcat în vagonete. Binevoitor va fi, mai târziu, doar cu Corneliu Coposu, căruia se vede că îi era mult îndatorat pentru niscaiva servicii avocățești făcute cândva, căci, la un moment dat mi-a spus că are să-mi trimită, prin plantoanele ce aduceau seara hârdaiele cu mâncare, o bucată de mămăligă (joia seara nu ni se mai da pâine, ci un calup de mămăligă făcută la tavă), pe care să i-o dau lui Corneliu Coposu, care era la detașamentul 14. Serviciul acesta i l-am făcut lui Corneliu Coposu până prin luna mai, când Varga, pentru pricini pe care nu le-am deslușit atunci, a fost schimbat de la conducerea detașamentului nostru. Au fost și dintre noi binevoitori pentru Corneliu Coposu, dar cel mai dibaci în a înfrânge vigilența gardienilor, ca să-i ducă, de la bucătărie, de-ale mâncării, s-a dovedit Șerban Ghica⁵⁸.

Am început munca silnică în condiții peste măsură de aspre. De la colonie și până la șantier, câțiva zeci de kilometri, eram duși cu mașini basculante. Înghețam bine și vântul, care nu contenea, trecea năvalnic printre zdrențele noastre, înfășurându-ne scheletul cu straie de gheață. Munca începea la 6 dimineața - o trompetă a unui țigan de la „chiaburi” ne trezea la ora 5 și dura 12 ore, până la 6 seara, cu o pauză de o oră, pentru a primi ceea ce administrația lagărului numea „mâncarea” noastră zilnică de prânz, niște lături de fapt. Avea doar o calitate, era caldă, de care profitai doar dacă erai printre primii, altfel, în gerul de afară, zeama, adusă în marmite, se răcea repede. În cele trei ierni petrecute la *Capul Midia*, ora de prânz era, de fapt, un alt ceas de caznă, căci neavând nici un soi de adăpost, trebuia să stăm în picioare, canonindu-ne să păstrăm bine în mâini bucata de pâine și gamela, a cărei zeamă se înmulțea, adesea, cu zăpada ce cădea peste noi.

---

⁵⁸ Vasile Scurtăreanu, *op.cit.*, i-a acordat lui Șerban Ghica multe pagini din cartea sa.

Începutul acestei noi cazne, munca la canal, a fost înfrumusețat, într-o seară, în Ajunul Crăciunului, 1950, de un neașteptat moment de pioasă și emoționantă trăire creștină. Ne întorsesem de pe șantier. Până ce am sorbit zeama adusă, afară se întunecase. În baracă domnea, ca de obicei zvoana lingurilor ce loveau zănatic gamela în căutarea puținelor boabe de fasole. Zâmbind, cu gândul la o icoană vie, Maica mea, am ieșit în pragul barăcii ca să mă împărtășesc din sfințenia nopții ce priveghea Nașterea Domnului Iisus Hristos. Caporalul santinelă, de dincolo de sârmă, mi-a întrerupt începutul de reverie cu cuvintele: „Mă! voi știți să cântați colinde?”. I-am răspuns afirmativ și m-am întors în baracă să-i spun mai vârstnicului meu sfătuitor, profesorul de muzică Aurel Constantinescu, din Bacău, că santinela ne-a îngăduit să cântăm colinde. Și-a lăsat gamela pe marginea priciului - nu aveam mese în baracă - și într-o clipă, în ușa barăcii s-a strâns un cor de vreo 500 de voci, care au mângâiat, deopotrivă, cerul și înspumata creastă a valurilor mării, cântând „O ce veste minunată”. Multa noastră bucurie de a putea colinda, împletită cu lacrimi, a fost curând oprită de un ofițer al administrației, venit în grabă. Santinela, care și-a recunoscut îndemnul dat, nu a mai apărut la post.

De câte ori am auzit, de atunci, străvechea colindă, îmi amintesc de bogata ofrandă a boabelor de mărgărit adusă Nașterii Domnului Iisus de chinuiții râvnitori pentru un mai bun destin al Neamului Românesc. Prinusul nostru de atunci, adunat cu obida, lacrima și jertfa tuturor celor ce credeau în renașterea Neamului, venea, în primul rând, din temeinicia străbunei credințe ortodoxe, cea care ne-a fost piatră de căpătâi în lunga prigoană comunistă.

Printre notele informative predate administrației lagărului, cu privire la comportarea lui Corneliu Coposu, publicate cu câțiva ani în urmă⁵⁹, există una din 25 decembrie 1951 - Crăciunul - în care se afirmă că „Internații au început să cânte diferite cântece - colinde - cu scopul de a ridica moralul legionarilor”. Colindele le-am cântat și la acest nou Crăciun de la Capul Midia, dar numai în grupuri restrânse, pe șoptite. Cântul nostru de invocare a Fiului lui Dumnezeu era expresia speranței că vom putea birui torturile cu care ni se încingeau trupurile. Convingere care hrănea „moralul” legionarilor și nu numai a lor.

⁵⁹ Teodor Călin Zorojanu, *Viața lui Corneliu Coposu*, București, Editura Mașina de Scris, 1996, p. 75.

Săparea ecluzei dinspre mare, la care lucram, se făcea în exclusivitate prin munca noastră, a deținuților. Erau și două dragline vechi, sovietice, aflate însă mai tot timpul în reparație. Din această cauză, dar și datorită măririi permanente a normelor de muncă de către Administrația lagărului, interesată să obțină sume cât mai mari de la Direcția Canalului, căci se întreținea din munca noastră, nu aveam în cele 11 ore de chinuitoare osteneală, nici o clipă de tihnă. În această schinguire, prin muncă neîntreruptă, au excelat ultimii doi brigadieri „chiaburi”, pe care i-am avut, în vara și toamna anului 1952, Anghel Chițu și un borfaș țigan, al cărui nume l-am uitat. Instruiți de locotenentul Liviu Borcea, criminalul comandant al lagărului, fiecare dintre noi având un anume vagonet, iar frontul de lucru avea patru, cinci ramificații (noi le numeam „mustăți”) de cale ferată îngustă, astfel că, până ce se încărca o garnitură, maximum 15 minute, soseau și celelalte, nerămânând loc de zăbavă. Viața de lad. Pereții de piatră ai ecluzei se încingeau, sub soarele dogoritor, ca un adevărat cuptor. Apă nu era de chip. Ne umezeam buzele cu transpirația ce o strângeam de pe bietele noastre trupuri. Ajunsesem la stratul de granit, și cum după dinamitare rămăneau și bolovani mari, ca să-i putem ridica în vagonete, spargerea lor cu baroase, pe care abia le puteam ridica, mărea istovirea noastră.

Era vremea când se lucra în trei ture. Cu toate presiunile ce se exercitau asupra noastră, ritmul de muncă a scăzut simțitor, din cauza regimului de exterminare în care trăiam. Administrația lagărului nu accepta ca normele stabilite să nu fie îndeplinite, și de aceea a continuat să practice noi silnicii. Mai întâi ne-a redus rația de hrană, primeam doar zeama, „felul întâi”, apoi ne-a oprit la șantier cu turele următoare de lucru, până ce completam norma. După 24 de ore de muncă eram duși în lagăr și stăteam pe platoul de la poartă fără să primim rația de dimineață, până ce se aduna noul schimb, cu care ne întorceam la șantier. Aceasta se întâmpla prin octombrie-noiembrie 1952. Toamna ploioasă nu ne îngăduia, în scurtul răgaz de odihnă de care ne bucuram, să ne așezăm pe nisipul platoului și de aceea ne rezemam unul într-altul și aștepam în cele câteva clipe de liniște. Atunci am înțeles zicala: „doarme din picioare”.

În „Sârmă” era un număr apreciabil de preoți ortodocși și greco-catolici prin cele patru barăci, pe măsură ce au sosit în lagăr. Prezența cucernicilor în viața noastră de acolo era hrănitoare de credință, cu toate că, din cauza muncii

vlăguitoare, obișnuitele convorbiri duhovnicești de la Ocnele Mari se continuau cu oarecare greutate. Administrația impulsionată de directivele pe care le primea și ajutată de zelul unor informatori, cum era Paul Gălășeanu⁶⁰, urmau să distrugă această mișcare spirituală, principalul suport al unității și rezistenței noastre. Ca o primă măsură, i-a strâns pe toți preoții în baraca nr. 14, cărora le-au alăturat pe toți cei care erau considerați „instigator”, printre care m-am numărat și eu. Până să ajung la acest detașament, a trebuit să suport consecințele delatunilor lui Gălășeanu. Am fost reclamat că în Vinerea Mare a Sfințelor Paști din 1951, am fost împărțit de părintele Ivan, protopopul Focșanilor. Am fost pedepsit, împreună cu părintele Ivan, la o săptămână de carceră.

Pe la începutul lunii iunie 1951 am fost mutat la marele detașament de pedepsiți de la baraca nr. 14, care trebuia să lucreze la roabă cu o rație micșorată de mâncare. Pentru a ne înjumătăți puțină hrană, comandantul Borcea, dând curs instinctului său criminal, a adus printre noi un grup de vreo 12 muncitori tineri, veniți de la Gherla, „reeducați” și în putere, căci fuseseră bine hrăniți. Nu reușeam să ne realizăm norma impusă de acești „stahanoviști”, 8-12 mc nisip, săpat și cărat pe un rambleu înclinat, de pe care uneori ne rostogoleam cu roabă cu tot, și zi după zi ajungeam tot mai flămânzi și mai neputincioși. Această chinuitoare muncă la roabă se practica și la alte colonii de pe canal, cu urmări tot atât de nenorocite pentru alți deținuți. O imagine a chipului cum începea, dimineață de dimineață, mistuitoarea caznă se află în poezia „La roabe”, de Zahu Pană:

„Pornește șirul, lung convoi de roabe,
Pământul stepei smuls din rocă dură;
E drumul lung, puterile sunt slabe
Și pașii grei se târâie prin zgură.
Sus pe taluz, par niște răstigniți
- trupul plin de vânătăi și bube -

⁶⁰ Vasile Scurtăreanu, *op.cit.*, p. 141-142, spune despre Gălășeanu că „era spaima lagărelor din țară. Securitatea i-a răsplătit multele servicii făcute, nemaierestându-l în masiva campanie de întemnițări a legionarilor din anii 1958-1959. A fost lăsat liber și i s-a îngăduit să publice, din 1959, traduceri din clasicii latini, folosind pseudonime. Din 1970 începe să semneze cu numele său. După decembrie 1989 a avut nerușinarea să-i declare lui Mircea Coloșenco că „executase, pentru atitudinea sa politică intransigentă, ani mulți de privațiuni”, vezi: *Un umanist: Paul Gălășeanu*, în: „Academica”, II, 6 (18), aprilie, 1992, p. 32.

Își încordează mușchii fleșcăiți
Și-apoi se prăbușesc peste hulube".⁶¹

Încurajarea pe care ne-o făceam, după o vreme de multă osteneală, doar vom reuși să căpătăm bucata de pâine ce ni se da, zicându-ne „Eu sunt rob și tu ești roabă, hai să ne vedem de treabă”, nu ne mai era de priință, căci purtarea roabei devenea din ce în ce mai anevoioasă. Pentru a mai da odihnă palmelor care ne usturau de parcă roaba ar fi avut brațe de jar, ne-am înjugat. Corneliu Coposu a fost printre primii care și-a așezat pe grumaz improvizatul ham. Înalt și slab cum era, se chinuia mult stând toată ziua cocârjat ca să mâne roaba. Hamul îl ajuta și ne ajuta să mutăm greutatea roabei pe cerbice și să nu ne mai gheboșăm⁶². La roabă s-au mai înjugat și deținuții de la colonia Cernavodă⁶³.

Ne-am tot chinuit în ham până spre vară, când, văzând Administrația că nu mai suntem în stare să împlinim nici jumătate din normă, ne-au schimbat locul de muncă: cariera de piatră de la „Luminița”⁶⁴, unde trebuia să spargem piatră pentru terasamentul căii ferate. Anunțându-ne mutarea locului de muncă, ofițerul politic, mânuitor de minciuni, încerca să ne convingă că ni se face o favoare, lucrul de aici fiind mult mai ușor. Nici vorbă de așa ceva, căci norma era de nerealizat și noi, care parcurgeam zilnic distanța de șase km în condiții chinuitoare, fiind mereu înjurați, și înghionțiți, deoarece nu puteam merge în pasul escortei, a fost, totuși, un bun câștig. Bună parte din drumul nostru se întindea pe marginea lacului Tașaul și seara, când ne întorceam, șerpilor ce se însoriseră pe mal se târau spre apă. Furișându-se printre noi, au început să fie vânați. Ajunși la „Sârmă”, fericiții vânători încropeau un foc și fierbeau șerpilor în gamelă. O asemenea fiertură, de doi-trei șerpi, constituia pentru cei ce o puteau mânca, un substanțial supliment de hrană. Îndeletnicirea luând proporții, administrația, încunoștiințată, a interzis-o, pedepsindu-i cu carceră pe cei care o mai practicau. Riscul a fost asumat și vânatoarea de șerpi a continuat pentru a preîntâmpina pregătita noastră nimicire.

Eram nevolnici în fața chinurilor de toată ziua ale FOAMEI. „Mă doare foamea în pânțelele supt / înfiptă-n mine ca un vârf de coasă”, glăsuia, prin vers,

⁶¹ Zahu Pană, *Poezia în cătușe*, 1995, p. 181.

⁶² Ion Cârjă, *Canalul Morții*, București, Editura Cartea Românească, 1993, p. 251-263.

⁶³ Ion Cârjă, *op.cit.*, p. 258.

⁶⁴ Vasile Scurtăreanu, *op.cit.*, p. 162-164.

înfometatul poet Andrei Ciurunga⁶⁵. Însăpăimântătoare nu erau atât durerile din pânțele, cât accentuata distrugere a ființei noastre: paralizarea brațelor în urma afectării sistemului nervos și atrofierea mușchilor, edemul inaniției, care ne cuprinsese pe toți, așa că nu trebuie să mire pe nimeni hotărârea farmacistului Lusi, ajuns un om sleit, de a sacrifica o cățea ce se aciuase pe lângă soldații escortei și venea, la vremea mesei, și printre noi. Prin februarie-martie 1952, Lusi reușise să-și apropie dolofana cățelușă și într-o bună-zi a înjunghiat-o. O parte din carne a așezat-o în vreo zece borcane, pe care și le pregătise din timp, iar restul a îngropat-o. Mă cunoștea bine de la Aiud și Ocnele Mari, și în momentul când a aflat că administrația fusese înștiințată de fapta lui, mi-a încredințat borcanele, pe care le-am ascuns sub prici⁶⁶. Într-o seară, când ne-am întors de la șantier, Lusi și cu mine am fost opriți la poartă și după o scurtă anchetă, în care nu au putut afla locul unde este ascunsă comoara, am luat drumul carcerii pentru zece zile. La reîntoarcerea în baracă, am găsit borcanele la locul lor și Lusi, după cura de cele vreo 20-30 kg de carne, s-a mai înzdrăvenit. Stăruitor în gândul lui, întărit și de credință, Lusi a înfrânt, în acele zile, moartea care-i copleșea mai lesne pe cei fără rădăcini, pe cei care, doborâți de chinuri, foame și nestinse dureri, își pierduseră crezul creștin, idealurile pentru care ajunseseră în temniță. Rugăciunea și trăirea într-o comuniune de idei ne-au ajutat pe noi, cei din „Sârmă”, să răzvim printre multele capcane ale morții.

În acea „gheenă” a tuturor silniciilor ce se revărsau zi de zi peste noi, cei din „Sârma” lagărului de la Capul Midia, arareori mai poposea câte un „înger”. Mie mi s-a alăturat, în vara anului 1952, un asemenea „înger”, într-o zi pe când lucram la ecluză. Era un civil (Direcția Canalului se folosea de mulți specialiști și meseriași civili. De pildă, când am ajuns la stratul de piatră, după excavarea manuală a sute de mii de mc de pământ, noi făceam perforările, dar civilii le înarmau cu trotil și dinamitau zonele ce urmau să fie adâncite), care mi-a spus că o vizitase acasă, la Galați, pe Mama, care era sănătoasă. Mi-a strecurat și o pungă de zahăr cubic (vreun kilogram). Trecuseră trei ani de zile de când nu mai știam nimic de acasă și vestea primită m-a învigorat. Mai târziu, după ce m-am eliberat, am aflat că la acea

⁶⁵ Andrei Ciurunga, *op. cit.*, p.111. Poezii cu titlul „Foamea”, au mai scris Radu Gyr, Nichifor Crainic și Eugenia Adams-Mureșanu.

⁶⁶ Pentru alte asemenea sacrificări, făcute tot în „Sârmă”, vezi: Vasile Scurtăreanu, *op. cit.*, p. 148.

dată - vara anului 1952 - se organizase, cu sprijinul civililor, care înțelegeau să ne ajute pe noi cei din „Sârmă”, o rețea de binevoitori ce stabileau pe ascuns, contacte cu familiile noastre. La construirea acestui grup de curajoși binefăcători, care-și riscuau libertatea pentru a sprijini deopotrivă, rezistența noastră și a celor de acasă, a contribuit și gălățeanul Zamfir Șuțoiu, pe care-l cunoscusem în toamna anului 1948, la Aiud. Fusese condamnat, în 1942, la zece ani „muncă silnică” pentru activitate legionară. La sfârșitul condamnării, 1952, i s-a dat o „pedeapsă administrativă” și a fost transferat la Capul Midia. Ar fi trebuit să fie adus la „Sârmă”, dar a ajuns la „chiaburi”, în lagărul mare, și lucra la atelierele de tâmplărie. Inteligent, devotat faptei de întrajutorare a semenului aflat în nevoie, abil, versat în munca ilegală (viața din închisoarea Aiud, înainte și după 1944, impunea și o asemenea activitate), a știut să „lucreze” perfect, nefiind surprins de Securitate. Lărgirea rezistenței anticomuniste prin asocierea românilor de bună-credință este un capitol al rezistenței românești, care cu greu va putea fi scris, pentru că s-a „lucrat” într-un program de subversivitate și toți cei care au acționat, punându-și viața în pericol, au rămas niște *Necunoscuți*, amintiți în rugăciunile noastre și a celor de acasă, mult încurajați de eroicul lor devotament.

La începutul lunii octombrie 1952, ni s-a îngăduit și nouă, celor de la „Sârmă”, după o îndelungă tăcere, să anunțăm acasă că putem primi un pachet cu alimente și îmbrăcăminte, iar rudele de gradul întâi aveau dreptul să vină la vorbitor. Se încerca, prin această măsură, să se obțină o oarecare „cosmetizare” a noastră, căci în decembrie ar fi trebuit să fim eliberați. Pentru a nu ne lăsa să sperăm într-o asemenea eventualitate, la începutul lunii noiembrie, unii dintre noi au fost anunțați că li s-a prelungit „pedeapsa administrativă” cu încă 12 luni.

Mama a venit la vorbitor pe la sfârșitul lui noiembrie, pe o vreme rea, cu frig și zloată. Ca să ajungă la Capul Midia, a trebuit să călătorească de la Constanța cu o cursă pentru muncitori. Pe la mijlocul distanței, în compartimentul în care s-a stabilit Mama, a intrat o tânără. S-a așezat lângă dânsa, dovedindu-i imediat că știe cum o cheamă și la cine merge. I-a dat tot felul de sfaturi, ca să nu se sperie de comportamentul brutal al gardienilor și a ajutat-o să ducă, până aproape de Colonie, greul geamantanului cu care venise. A așteptat-o până a încheiat vorbitorul și a însoțit-o la Constanța, unde a găzduit-o până la ora plecării spre Galați. Un gest

impresionant de înfrățire cu suferința românească, multiplicat, în acel întins spațiu al calvarului în care trăiam, într-o imensitate de chipuri, fapt ce subliniază caracterul național al Rezistenței.

După mijlocul lunii decembrie, au început eliberările din „Sârmă”. În ziua de 30 decembrie am lucrat în tura de dimineață. Seara, când a venit schimbul, profesorul de muzică Aurel Constantinescu, din Bacău, exemplu de fermitate și noblețe sufletească, unul dintre „vârstnicii” care mă avuseră în grijă încă de la Ocnele Mari, îmi strigă: „Paulică, pleci acasă!”. Într-adevăr, a doua zi, în ajunul anului nou, pe la vremea prânzului, lotul din care făceam parte a părăsit „Sârma” de la Capul Midia, loc de lung și chinuitor supliciu⁶⁷.

Constanțenii se obișnuiseră, cât de cât, cu aceste grupuri de „Înviați din morți”, strigoi ce nu voiseră să moară, înfolfiți în tot felul de haine peticite, pășind încet, încet, printr-o mulțime care îndrăznea să ne încurajeze. Asemenea gesturi de apropiere reușeau să ne mai risipească temerile firești că, întorși prin locurile de unde plecasem, vom fi socotiți drept niște ciumați. Nu ne-a lipsit, este adevărat, înțelegerea unor oameni de inimă, care, tacit, ne-au ajutat, covârșiți, uneori, de agresivitatea atâtor și atâtor activiști de partid.

Eliberat din lagărul de la Capul Midia, am ajuns acasă odată cu anul nou 1953, spre marea bucurie a mamei, care-și încheiase suferința ce-i fusese căpătâi patru ani și jumătate. Prezentându-mă la Miliție, cum mi se recomandase, mi s-a comunicat că trebuie să mă prezint de două ori pe lună, la viză, neputând părăsi localitatea. Cu ocazia unei asemenea vize, am aflat înaintea mea o Doamnă foarte modest îmbrăcată. Când și-a rostit numele, Zitta Ghica, am înțeles că este soția Prințului Alexandru Ghica, întemnițat din 1941 și pe care-l văzusem, de câteva ori în cele trei luni petrecute în anul 1948 în Aiud. După ce-am îndeplinit formalitatea impusă, m-am străduit s-o ajung din urmă ca să-i împărtășesc puținul pe care-l știam despre soțul Dumneaei. M-a ascultat, continuându-și drumul, fără a-mi răspunde nimic. Anchetele prin care trecuse și desele intimidări la care era supusă - avea să-mi mărturisească mai târziu - o făceau să nu aibă încredere în cei pe care nu-i cunoștea. La sfârșitul acestor ani de detenție, mă apropiam de 29 de ani. Încheiam deci, o adolescență pe care, de-aș fi știut la începutul ei că va fi dăruită cu

⁶⁷ Bilet de liberare nr. 5431/1952, emis de UM 1, Constanța.

atâta suferință, nu aș fi crezut că o voi putea trăi. Acum, în anul 1953, când întorceam ochii și mintea către ceea ce fusese, îndrăzneam să-mi închipui că am învins brutalitatea prin răbdarea izvorâtă din trăirea rugăciunii, temeiul solidarității noastre, care-mi îmbogățise cu mult starea spiritualității mele de dinaintea închisorii.

De-abia după șase luni am reușit să-mi găsesc o slujbă, planificator la o cooperativă de frizeri, transferat, după câteva luni, la serviciul tehnic al unei cooperative de construcție, unde am lucrat până la 30 martie 1957. Mi-am reluat lecturile, urmărind totodată și ceea ce apăruse în răstimpul detenției mele. Pagini greu de citit, mistificatoare, semnată de o sumă de impostori, evrei destui, plătiți să batjocorească munca de decenii a unor distinși profesori universitari, mulți întemnițați atunci. Cu dezgust am parcurs multele pagini ale pretinsului studiu *Despre rolul genovezilor la gurile Dunării* (1953), în care Barbu T. Cămpina (Barbu Friedman-Cămpina)⁶⁸, înscăunat de M. Roller, mare „medevist”, încearcă să minimalizeze, doar pentru marxiștii de atunci, temeinicele cercetări, făcute vreme de un deceniu de profesorul Gheorghe I. Brătianu, chinuit atunci în închisoarea de la Sighet.

Ca program de lucru mi-am ales ce îmi era mai la îndemână, *Istoria orașului Galați*, un proiect la care gândisem de altfel în ultimii ani ai studenției. Am avut norocul că la această stăruință necesară în primul rând pentru a-mi crea un suport psihologic, o povară împotriva ratării, să întâlnesc un OM, pe fie iertatul Gheorghe M. Dăscălescu, directorul Filialei Arhivelor Statului Galați, care mi-a îngăduit, deși știa pe unde „călătorisem”, să cercetez arhiva Primăriei orașului Galați. Lecturile de specialitate îmi erau necesare pentru participarea la sesiunea examenului de stat din 1957, deschisă absolvenților restanțieri. La susținerea licenței în 1947 „căzusem” la examenul de istorie antică susținut cu profesorul Dionisie M. Pippidi, înlocuitorul profesorului titular, Teofil Sauciuc Săveanu, înlăturat, în mod abuziv, din universitate, în anul 1947.

Devenit diplomat de stat, am fost repartizat în învățământ în toamna anului 1957, prin dispozițiile Securității, în Dobrogea, la Școala Generală din comuna

---

⁶⁸ Nu este născut în orașul Cămpina, cum tendențios s-a indicat în *Enciclopedia istoriografiei românești*, p. 86. Nu este înregistrat în actele de stare civilă a acestui oraș la data de 25 aprilie 1923 (informație de la doamna Valeria Radu, scrisoare din 30 aprilie 1996).

Văcăreni. Am funcționat până la 17 aprilie 1959, când am fost rearestat. În noaptea de 15 ianuarie 1959, se făcuseră arestări masive în toată țara, în special de legionari. Aproape toți cei care fuseseră eliberați în perioada 1953-1956 (până la izbucnirea contra-revoluției din Ungaria) au fost rearestați și, prin torturi, securitatea le-a smuls declarații acuzatoare în baza cărora au fost condamnați la ani grei de închisoare, ca răspuns la atrocitățile săvârșite de autoritățile comuniste pentru a încheia „cooperativizarea agriculturii”. Numai în anul 1959 fuseseră arestați, după unele informații, 8318 persoane⁶⁹. Readucerea în închisoare a celor sfâșiați, cu câțiva ani mai înainte, de demonia comunistă stărnită să-și distrugă împotrivorii, și înmulțirea lor cu noi și noi loturi trecute prin sângeroase anchete, pentru a-și recunoaște o apartenență legionară, urmărea păstrarea atmosferei de teroare instaurată în țară, dar și crearea unui cadru prielnic reluării la Aiud, începând cu anul 1961, a „reeducării” de la Pitești.

Printre cei arestați la 15 ianuarie 1958 la Galați, s-au aflat și doi dintre confrății detenției anterioare, Nicolae Buliga și Zamfir Șutoiu, cu care, mai vârstnici fiind, am păstrat și după eliberare firești relații de amicitie. Mă așteptam să fiu arestat, deși eram conștient că nu comiseseș nici un „delict”. Am trăit multă vreme cu această temere și tocmai când începusem să cred că Securitatea nu găsise motive să mă implice într-un viitor proces (prin luna martie 1959 au fost eliberați câțiva din cei arestați în ianuarie 1959, reținuți până atunci în lagărul de la Noua Culme, jud. Constanța), am primit o invitație a Miliției, pentru data de 17 aprilie, în urma căreia Securitatea m-a reținut. Voi avea posibilitatea să aflu, în cursul anchetei, că cei doi prieteni erau acuzați că participaseră la acțiuni subversive pentru reorganizarea Mișcării Legionare. Neputând obține declarații acuzatoare, deși prietenii mei au fost supuși la repetate torturi, Securitatea m-a arestat, împreună cu încă alți doi cunoscuți, ca să poată forma un grup care a uneltit „contra ordinii sociale”. Actul de acuzare din 29 august 1959, susținut nu numai de procuror, ci și de avocați (dacă nu ar fi manifestat o asemenea solidaritate de opinie, aveau șansa să ajungă și ei în boxa acuzaților), îmi puneau în sarcină că „împreună cu alți legionari, după punerea lor în libertate, am constituit un grup subversiv, având scopul subminării regimului democratic din țara noastră”. Condamnarea maximă a

⁶⁹ C. Aionesei, Cristian Troncotă, *Arhipelagul ororii*, în: „Magazin istoric”, XXVIII, 3, 1993, p. 24.

fost 25 de ani „muncă silnică”, minima, 18 ani, mi-a revenit. După proces, am rămas în Penitenciarul Galați până s-a încheiat, la 25 septembrie, această sinistră farsă judiciară, prin respingerea recursului intentat de mama și soție. Când s-a format lotul pentru transferarea la Aiud, Administrația Penitenciarului, în frunte cu tiranicul Petre Goiciu, care a adus spre moarte sute de deținuți, s-a văzut nevoită să calce regulamentul. Cei vreo 120 de deținuți ce urmau să plece la Aiud aveau condamnări de la 15 ani în sus și în această situație trebuiau să fie puși în lanțuri. Numai la vreo 30 dintre noi li s-au nituit lanțurile. Nu am mai fost onorat cu această povară, astfel că am pierdut ocazia să învăț de la cei cu stagii mai lungi în închisoare cum se pot scoate pantalonii când ești pus în lanțuri. Este o măiestrie care se cuvenea să fie cunoscută, chiar dacă s-a întâmplat să nu am nevoie să mă folosesc de ea.

Trei zile a durat, în septembrie 1959, călătoria, cu duba, de la Galați și până la Aiud. Eram vreo 120 de deținuți și ca să încăpem am fost înghesuiți unul lângă altul, siliți fiind să stăm, în tot acest timp, numai în picioare. Am ajuns la Aiud ologiți, cu picioarele umflate bute. Chinuri mai mari au avut de îndurat cei ce erau în lanțuri. Închisoarea era ticsită de deținuți și nemaexistând spații libere pentru perioada de carantină, am fost introduși direct în Celular. În celulă, unde în condiții normale stăteau doar doi deținuți, am fost îngrămădiți 12. Atmosfera zăpușitoare, plină de duhoarea tinetei, o oală de lut fără capac, o respiram cu răbdare. Aerisirea era inexistentă, mica fereastră fiind oblonită cu jaluzele. Nu vedeam decât pe lângă ultima lamelă un crâmpei de cer. Toți câți eram în celulă aveam „experiența” închisorii, așa încât nu ne-a fost greu să găsim calea spre înțelegere și comuniune. Pricinile ce s-au mai ivit, mai ales după ce am ajuns în „zodia” înfometării, suportată mai greu de către unii dintre noi, se sfârșeau prin sacrificiul celor ce-și înjumătăteau puțină hrană pentru a curma suferința celorlalți. Harul milosteniei, față de cel ce, din diverse motive, era mai neputincios, venea, pentru a nu-l lăsa predă deznădejzii, din frațietatea ortodoxă în care trăiam. Înfrățire sporită de crezământul politic al majorității deținuților din Aiud, care erau legionari, foarte destoinici, cu tot regimul de

strictă izolare existent, la statornicirea unei trebuincioase rezistențe spirituale, reazem bun pentru cea trupească⁷⁰.

Regimul detenției era foarte sever. De la deșteptare - ora 5,00 dimineața - și până la stingere - ora 21,00 (lumina electrică nu se stingea însă pe timpul nopții) trebuia să stăm la marginea patului. Nu ne era îngăduit să ne rezemăm de perete. Dacă erau surprinși într-o asemenea poziție, care ne oferea câteva clipe de odihnă, eram pedepsiți cu multe zile la „neagra”⁷¹, o celulă fără lumină, unde stăteai pe dușumeaua goală și cu rația de hrană înjumătățită. Chiar cu acest risc, ne odihneam pe rând, sub supravegherea unuia dintre confracți, ce semnala apropierea gardianului care ne spiona mereu printr-un vizor. Știind că le ascultăm trecerea pe balustrada etajului dată de două-trei ori pe zi, ca să nu scârțâie, își încălțau cizmele cu niște sandale de pâslă, pe care le-am botezat „pisici”. Ion Caraion scrisese (termenul este impropriu pentru acea situație, unde nu exista nici hârtie, nici creion) înainte de primăvara anului 1961 o poezie cu titlul *Pisicile*. Fiind atunci vecin de celulă cu dânsul, am preluat prin „morse” versurile pe care timpul le-a risipit. Când l-am întâlnit, în 1978, la Galați, cu ocazia lansării volumului *Întoarcerea magilor*, la Biblioteca „V.A.Urechia”, i-am reamintit de această poezie, *Pisicile*, despre care nu mai știa că o scrisese cândva.

Regimul de izolare la care eram supuși, gardienii cercetându-ne mereu prin vizor, nu putea fi spart decât prin învățarea alfabetului „morse”. Folosindu-ne de țeava caloriferului, fără căldură iarna, puteam vorbi cu cele 12 celule câte erau pe laturile scurte ale „T”-ului, iar bătând la perete aflam vești de la cei de deasupra și de dedesubtul nostru. Operațiuni care stăteau tot sub perspectiva unor noi izolări la „neagra”. Pedepsele acestea, parte din existența noastră cotidiană, n-au reușit niciodată să ne oprească acest demers, care ne păstra în comuniunea închisorii, câștigând, astfel, o hrană cu mult mai consistentă decât zeama ce o primeam la prânz și seara.

Circulația veștilor era anevoioasă chiar în Celular. Transmiterea lor de la o latură la cealaltă două nu se putea face decât cu ocazia unor întâmplătoare mutări

⁷⁰ Informații despre alte forme de rezistență la C. Aionesei, Cristian Troncotă, *Rezistența anticomunistă*, p. 17-30.

⁷¹ O descriere a acestei celule fără de lumină și regimul ce ți se aplica în zilele de pedeapsă, vezi: Gh. Stănescu, *op. cit.*, p. 154.

făcute de administrație. Comunicarea lor la celelalte compartimente ale închisorii, fabrică, secții și zarcă, depindeau de aceleași mutări ocazionale făcute cu grija de a nu se tulbura izolarea în care trebuia să rămână fiecare spațiu carceral. Posibilitatea sporadică de a furișa vești, înșelând vigilența gardienilor, o aveau medicii deținuți folosiți la cabinetul medical al închisorii. Situația care existase și în anii precedenți, mai ales că în vara anului 1955 Aiudul fusese tulburat de o grevă generală a foamei⁷².

Referindu-se în însemnările sale, *Temnița. Destinul generației noastre*, la acel an, când lucra în fabrică, Ion Diaconescu afirmă că „începând din primăvara anului 1955 am citit permanent ziarul „Scânteia”, aproape ca un abonament” (p. 176). Exagerarea nu lipsește din această însemnare. Au fost gardieni sau maiștri civili, care strecurau din când în când câte o foaie din „Scânteia”⁷³, realitate care nu poate justifica pretenția lui Ion Diaconescu de a fi organizat în fabrică „vreme de un an și jumătate” o „adevărată agenție clandestină de știri”, contribuind astfel la „menținerea moralului întregii colonii” (p.177). Numai cine nu a viețuit la închisoarea Aiud în acea vreme, ca și în anii următori, poate crede asemenea spuse. Nu era posibil ca amintita activitate existentă într-un atât de lung răgaz de timp, să nu fie descoperită de țesătura deasă de spionaj și contraspionaj constituită între zidurile Aiudului. Nu-mi pot închipui că cel care fofila o foaie din „Scânteia”, riscându-și libertatea, putea fi ademenit cu un brici sau briceag, cum susține Ion Diaconescu. Cei care s-au încumetat uneori să o facă s-au convins de dreptatea suferinței noastre, solidarizându-se astfel cu noi. Exemplara dăruire a acestor bravi neștiuți dovedește că rezistența din închisori a fost expresia unității românești, nefiind îngăduit nimănui să-și revendice merite pentru prezent și posteritate.

Contactele, câte se putea realiza în Celular, ne ajutau să ne organizăm programul zilnic, absolut necesar pentru a distruge regimul impus de administrație, care nu îngăduia nici un fel de îndobitocire. Pavăza pe care o aveam la îndemână era *Rugăciunea* și contemplația creștină. Practica trăirilor de acasă se va îmbogăți pe dată, căci Aiudul avea și acum o rodnică viață ortodoxă hrănită de cucernicia unor smeriți duhovnici, profesorul teolog Dumitru Stăniloae, arhimandriții Benedict

⁷² Nistor Chioreanu, *Morminte vii*, Editura Institutului European, Iași, 1992, p. 274-278.

⁷³ Preot Ion Bărdaș, *Calvarul Aiudului*, 1999, p. 56

Ghiș și Sofian Boghian, protosinghelul Arsenie Papacioc, monarhul Bartolomeu Anania, ca și de dragostea creștină a unor mireni, legionari, Traian Trifan, Valeriu Gafencu, Ion Ioanide, Virgil Maxim, Marin Naidim și mulți alții. Prin chibzuirea vieții ortodoxe care mai aduna zile de post, miercurea și vinerea, rostirea Sfintei Liturghii prin „morse”, ajungeam la „Ruga” mărturisită de Nichifor Crainic:

„Și mă înalță, Doamne, la Cereasca Pace.
Că Tu ești de-a pururi neclintindu-mi crez,
Dragostea de care nu mă-ndestulez
Și nădejdea care de lut mă desface
Și mă-nalță, Doamne, la Cereasca Pace.”⁷⁴

Năzuință, pe care nu o păstram numai pentru noi, căci de două ori pe an, la Crăciun și de Sfintele Paști, întregul Celular, netemător de nici un fel de prigoană, o cuvânta, în miez de noapte prin „Colinde” și „Hristos a înviat”, către întreaga obște a orașului. Nu știu cum așteptau acești localnici de dinafara zidurilor cântecul nostru de lumină anunțând Învierea Mântuitorului și a Neamului, dar știu, după felul în care se manifestau, cu câtă temere și spor de pază le așteptau temnicerii. I-am covârșit de fiecare dată și am învins paza ordonată de Ministerul de Interne. Administrația a atenționat încă din mai 1959 că „de Paști, de Crăciun” ca și de alte sărbători, „deținuții legionari” organizează „diferite momente comemorative”⁷⁵.

Am avut bucuria, ce împruțina suferința, ca să împart după sosirea în închisoarea Aiud, traiul celular, aproape doi ani, cu doi confrăți, legionari, împodobiți cu alese valori morale și creștine ce conturau imaginea modelului ce te ispitesa să-l urmezi. Primul a fost domnul învățător Constantin Caragață, de fel din satul Tichiriș-Vrancea, trecut atunci de 45 de ani. Trăise mulți ani sub supravegherea duhovnicească a părintelui Ștefan Marcu din Nistorești-Vrancea, aflat atunci la Aiud, pentru că sprijinise acțiunile de rezistență armată a fraților Ion, Costache, Cristea Paragină și Mihai Timaru din Munții Vrancei⁷⁶. Cel de al doilea bun confrate a fost Ion Ageu, Student la Facultatea de Biologie a Universității Clujene, condamnat

⁷⁴ *Rugă pentru pace*, în „Poezii din închisori”, p. 290-291.

⁷⁵ *Arhivele totalitarismului*, II, 1994, 3, p. 22.

⁷⁶ Amănunte la Preot Constantin Voicescu, *Oameni ai Bisericii în rezistența anticomunistă din munții și codrii României*, în „Instaurarea comunismului - între rezistență și represiune”, București, 1995, p. 292. Pentru „grupul” Paragină - Timaru, vezi: Eugen Sahan, *Aspecte din rezistența românească împotriva sovietizării în perioada martie 1944 - 1962*, în *loc.cit.*, p. 226-227; Mihai Timaru, *Amintiri de la Gherla*, Timișoara, 1993, p. 30-38.

pentru participare la mișcările studențești din toamna anului 1956. O scurtă vreme a fost cu noi și Vasile Boroneanț, student în ultimii ani la Facultatea de Istorie din București, condamnat în urma solidarizării cu acțiunile greviste studențești din același an, 1956, în care Alexandru Ivăsiuc a avut un important rol organizatoric⁷⁷. Pe celular era tot atunci și colegul lui Boroneanț, Demostene Andronescu, preocupat, după 1989, de cercetarea zisei „reeducări” de la Aiud⁷⁸.

De la cei trei, domnul învățător Constantin Caragață, Ion Ageu și Vasile Boroneanț, am învățat bucuria smereniei creștine și să nu închid ochii minții și ai sufletului când orgoliul cată să mă covârșescă. Însușiri câștigate nu din docte prelegeri, ci din exemplul traiului zilnic, prelungit în dulceața nădejzii albastre ce stingea aerul îmbâcsit cu care celula ne învenina plămâni. Se împlinea, astfel, o comuniune netulburată, spre norocul nostru, de foarte desele mutări pe care ofițerul politic le făcea în Celular, pentru a surprinde de unde porneau și cum se înteteau obșteasca dârzenie, credința, speranța, ca să le curme. Trudă irosită în van, căci râvna noastră, strânsă în cuvinte, trecea prin ziduri și se întindea nevăzută, dar de noi știută, pe tot cuprinsul mărginit de foame și osândă.

Timpul zilei ne amenința cu necuprinsul lui și ca să nu ne copleșescă îl strângeam bine în măsura unor îndeletniciri didactice, învățând din dialogul dintre noi, preluând prin „morse”, de la celulele vecine, alte noutăți pe care până la memorare, le însemnam, cu o improvizatie de condei, pe tăblițe de săpun anume pregătite, pe talpa încălțării, săpunită și ea. Realizam, trecând cu greu prin viclenia supraveghere a gardianului, care manevra cu abilitate clapa vizetei rotunde, „Ochiul dracului”, o stare de normalitate, adică de împăcare cu foarte anormala viață din închisoare în care eram siliți să trăim. Câștigând acest echilibru, întărit permanent de optimismul creștin, căpătam o tărie sufletească, sprijin de mult folos șubrezeniei fizice în care ajunseseam în urma îndelungatei înfometări în care sălășluim.

La sosirea, în septembrie 1959, la Aiud, se începuse recrutarea deținuților pentru lucru în „Fabrică” (era formată din mai multe ateliere: mecanic, lăcătușerie, turnătorie, sudură etc.)⁷⁹. Crezând că trebuie să petrec în închisoare cei 18 ani la

---

⁷⁷ Marcel Petrișor, *Memorii, I, Fortul 13. Convorbiri din detenție*, București, 1991, p. 284-288.

⁷⁸ Demostene Andronescu, *Reeducarea de la Aiud*, în „Puncte Cardinale”, III, nr. 9/38, noiembrie 1993 - VI, 2/62, februarie 1996.

⁷⁹ Liliiana-Maria Bocu, Ioan Cupșa, *Fabrica închisorii din Aiud. Experiment și stratagemă*, în „Memoria ca formă de justiție”, Academia Civică, 1994, p. 191-225. În „memoriile lui Ioan Cupșa sunt și unele aprecieri inexacte. De pildă, „am putut observa că față de noi, *politicii*, caralii (gardienii n.n.) dobândiseră un oarecare respect”. O asemenea atitudine era așa de rară, încât se poate spune că ea nici nu a existat.

care eram condamnat, am socotit că mai lesne rezist cu regimul zilnic de hrană pe care-l primeam în Celule, decât să muncesc în „Fabrică”, unde normele erau în continuă creștere și nesatisfacerea lor însemna izolare, anularea cărții poștale și a pachetului primit de acasă (numai cei ce lucrau în fabrică aveau acest privilegiu). Aeam experiența „Canalului” și de aceea am refuzat mereu să mă duc la „Fabrică”. În primăvara anului 1963, medicul deținut Gheorghe Ridiche, de fel din Galați, mi-a descoperit, în urma unui consult, un nodul pulmonar în zona subclaviculară, recomandându-mă pentru internare la infirmeria închisorii, unde am stat, sub directa supraveghere a medicului deținut Paul Minea, aproape un an de zile, însănătoșindu-mă.

În toamna anului 1961, liniștea Celularului a fost tulburată de o veste transmisă prin „telegraful Morse”: „a început reeducarea”. Vestea a îngrijorat și chiar îngrozit⁸⁰ pe cei ce trecuseră prin „reeducarea” de la Pitești, 1949-1951 și se aflau acum la Aiud, ca și pe cei ce auziseră de-a lungul anilor pe diferite căi, informații despre acțiunile de nimicire întreținută de „reeducarea” de la Pitești. Neliniștea s-a extins în momentul în care s-a constatat că s-au înmulțit neașteptat de mult, schimbările în componența celulelor, ceea ce însemna o mai atentă controlare a vieții noastre, a ecoului pe care-l provocase printre noi știrea comunicată. Operație care dezvăluia amestecul administrației în ceea ce avea să urmeze, constatare ce evoca, în chip nemijlocit, ororile de la Pitești, făptuite, cum am mai spus din ordinul și cu sprijinul Ministerului de Interne și al Securității.

Faza aceasta de pregătire, prin depistarea deținuților care acceptau, de la început să participe la acțiunile desfășurate prin unele „cluburi”, a durat cam un an de zile, căci la sfârșitul anului 1962, „reeducarea” se va generaliza, colonelul Gheorghe Crăciun, comandantul închisorii, anunțând totodată și măsurile de pedepsire pe care le va și pune în aplicare, ale celor ce refuzau să-și batjocorească, la poruncă, trecutul lor politic.

Însemnări memorialistice publicate după 1989 îngăduie observația că și în celelalte închisori în care mai erau încarcerati, în 1964, deținuți politici, „reeducarea”

---

⁸⁰ Demostene Andronescu, *Reeducarea de la Aiud*, în „Puncte Cardinale”, III, nr. 11/35, noiembrie 1993, p. 6. Autorul care era la sfârșitul anului 1961 în Celular și stătea în celulă cu un student de la Facultatea de Filozofie Iași, care trecuseră prin „reeducarea” de la Pitești, notează: „Acesta când a auzit de reeducare s-a îngăbenit și timp de trei zile nu a scos un cuvânt. După ce s-a mai liniștit, într-una din zile, prinzând un moment prielnic, m-a tras într-un colț și mi-a spus: *dacă începe reeducarea și se reeditează ceea ce s-a întâmplat la Pitești, eu mă sinucid*”.

s-a desfășurat ca și la Aiud, cu obligativitatea de a face „un proces de punere sub acuzare a societății trecute”, își amintește Alexandru Paleologu⁸¹, aflat atunci la Botoșani. Au fost și aici „intransigenți”, dar Al. Paleologu, care a fost președintele clubului de „reeducare”, nu dezvăluie folosirea unor constrângeri și brutalități întrebunțate, din plin, de colonelul Crăciun la Aiud.

Unele dintre multele exemple de constrângeri exercitate de colonelul Crăciun, comandantul închisorii Aiud, pentru a-i sili pe toți deținuții să scape de „reeducare”, îl găsim și în memoriile profesorului universitar Nicolae Mărgineanu⁸². Fiind în închisoarea de la Gherla, în primăvara anului 1964, i s-a cerut să semneze „o declarație de aderență la regimul comunist”. Refuzând, a fost considerat un recalitrant și trimis disciplinar la Aiud, unde mai erau câțiva membri ai lotului său, creat în aprilie 1948 de către Ministerul de Interne⁸³. Colonelul Crăciun ar fi dorit să-i scoată „gărgăunii din cap” cu aceleași metode de siluire fizică și psihică întrebunțate în cazul fruntașilor legionari incluși în același lot, Nicolae Pătrașcu, Nistor Chiorenu, George Manu, și nu numai lor, dar nu a mai avut răgaz, profesorul clujean fiind eliberat la 27 iunie 1964. Lui George Manu, profesor de energie atomică la Universitatea din București, colonelul Crăciun i-a solicitat în perioada de început a „reeducării” o declarație de desolidarizare de Horia Sima și de acțiunile lui din exil. Fiind refuzat, Crăciun a ordonat să nu i se acorde nici un fel de tratament pentru stoparea unei avansate meningite tuberculoase⁸⁴. Nu este deloc surprinzător că terorismul lui Crăciun și-a găsit, după decembrie 1989, apărători. Astfel, C. Aioanei și Cristian Troncotă, ascunzând dramatica realitate din Aiud, pe care o relevă rapoartele lui Crăciun, au pretins că „autorii reeducării” - adică administrația închisorii - au evitat „cu grijă excesele”. Metodele brutale folosite le-a relevat chiar Crăciun într-un raport trimis Ministerului de Interne în octombrie 1963: „În fața măsurilor gândite și a regimului aspru din penitenciar, se prăbușesc și deținuții

---

⁸¹ Al. Paleologu, Stelian Tănase, *Sfidarea memoriei. (Convorbiri)*, Editura Du Style, aprilie 1988-octombrie 1989, București, 1996, p. 188, 219.

⁸² Nicolae Mărgineanu, a predat psihologia la Universitatea Daciei Superioare, „Regele Ferdinand I”, în perioada 1932-1948.

⁸³ Nicolae Mărgineanu, *Amfiteatre și închisori*, Cluj, Dacia, 1991, p. 255.

⁸⁴ Gabriel Bălănescu, *Din împărăția morții*, Timișoara, Editura Gordian, 1994, p.21; Anișoara Budici, *George Manu (1903-1961)*, în: „Arhivele totalitarismului”, III, 1995, 1, p. 221-222.

(legionarii) fanatici, care au bravat în trecut⁸⁵. Nu a fost vorba de nici un fel de „bravură” sau de „fanatism”, ci de atitudini normale manifestate de oameni cu caracter, care nu abjurăm de la propriile lor credințe, pentru a-ți apăra vrednicia morală. Se cuvine să alătur acestor cutezători și numele unei femei, Lena Constante. Arestată în ianuarie 1950 și integrată, în mod abuziv, lotului lui Lucrețiu Pătrășcanu, a fost condamnată la 12 ani muncă silnică. Cu câteva zile înainte de eliberarea din închisoarea de la Miercurea Ciuc, 14 iulie 1961, i s-a propus să accepte o colaborare cu regimul comunist. A refuzat prin următoarele cuvinte: „Cum puteți crede că, după ce am fost bătută, biciuită, torturată în fel și chip, flămânzită și izolată și în tot acest timp am reușit, totuși, să-mi păstrez demnitatea, mă voi bălăci în noroi, acum, în ceasul al doisprezecelea? Nu am fost și nu voi fi niciodată spioană!”⁸⁶.

Nu se cunoaște în detalii prin documente, modul în care Securitatea și Ministerul de Interne au pregătit la dispozițiile partidului „reeducarea” de la Aiud, după cum nu se știe nici cum a fost organizată cea de la Pitești, care se va continua, de altfel, la Aiud, în forme puțin modificate, dar urmărind, subliniază Demostene Andronescu, același scop: „Compromiterea totală și iremediabilă a unor oameni și a idealurilor lor”⁸⁷. Sunt indicii în declarațiile luate în aprilie 1952, septembrie 1954, deținuților implicați în procesul „reeducării” de la Pitești și Gherla, care justifică opinia că această criminală acțiune a fost pregătită de Ministerul de Interne înaintea arestării din 15 mai 1948⁸⁸. Relevantă este precizarea făcută de Octavian Voinea, în

⁸⁵ *Modelul reeducării prin autoanaliză. Aiud și Gherla. 1960-1964*, în: „Arhivele totalitarismului”, II, 1994, 1-2, p. 61.

⁸⁶ Lena Constanta, *Evadarea imposibilă*, București, Editura Flori Dalbe, 1996, p. 234.

⁸⁷ Demostene Andronescu, *Reeducarea de la Aiud continuarea celei de la Pitești*, în: „Puncte cardinale”, VI, 1996, nr. 12, p.4., vezi și afirmațiile lui D. Bacu, „Reeducarea de la Pitești și cea ulterioară de la Aiud, va fi un unicum”, *Procesul reeducării*, în: „Puncte cardinale”, VI, 1996, nr.5, p.5.

⁸⁸ Sabin Ivan, *Pe urmele adevărului*, Editura Ex Ponto, Constanța, 1996, p. 36. Bellu Silber, un apropiat al lui Lucrețiu Pătrășcanu, i-a făcut studentului Ion Bonca recomandarea, în anul 1949, în arestul Ministerului de Interne, ca să nu se declare student, cât va fi închis. Silber știa, desigur, de la Pătrășcanu amănuntele viitoarei campanii de schinguire a studențimii. Anchetatorul deținutului Mihai Jianu îl atenționase pe acesta, înainte de 1 iulie 1948, că „acolo unde se va duce, va face reeducare, se urmărește acest lucru” (*Memorialul ororii*, p. 333). La Penitenciarul Suceava, unde au fost încarcerati studenții ieșeni condamnați pentru activitate legionară, „reeducare” a început în lunile august-septembrie 1948 (*Memorialul ororii*, p. 232), deci la două luni după arestare, răgaz în care ar fi fost posibilă inițierea operațiunii respective, interesul fiind îndreptat atunci asupra desfășurării anchetelor.

timpul acestor anchete, de către un anchetator: „Avem experiența Piteștiului, pe care noi l-am imaginat cu mult înainte de arestarea voastră, și a ieșit exact cum noi am dorit”⁸⁹. Dacă arestările din mai 1948 au fost determinate de nevoia anihilării acțiunilor din anii 1947-1948 de reorganizare a Mișcării Legionare cu scopul intensificării luptei anticomuniste, motivele arestării din anii 1958-1959, când au fost condamnați la pedepse maxime majoritatea celor ce fuseseră eliberați, legionarii sau alte categorii politice, în anii anteriori, au avut ca scop, în chip neîndoielnic, crearea unui cadru propice pentru desfășurarea „reeducării” ce avea să urmeze. Îmi sprijin această opinie pe recomandarea făcută, 1958, de către Alexandru Drăghici, ministru de Interne, lui Dumitru Groza, fost comandant al corpului Muncitoresc Legionar, încarcerat la Aiud, cu puțin înainte de 15 mai 1948: „Nu este destul să se desolidarizeze de legionari, ci să lupte activ pentru demascarea lor”. În acest scop, s-a acționat prin recomandările Ministerului de Interne, și în vara anului 1959, ca să se creeze „derută și demoralizare în rândul deținuților, de a distruge unitatea lor și a compromite elementele conducătoare din străinătate și Aiud”⁹⁰. Totul s-a pus în lucru prin activitatea unui „grup operativ” format din 16 ofițeri de securitate, conduși de colonelul Crăciun, astfel că, prin vara anului 1950, își amintește Nistor Chioreanu, s-a format „vadul reeducării”, spre care au împinși, cu sila, deținuții⁹¹. Odată trecuți prin această chinuitoare „strungă”, momiți împotriva a tot ceea ce fusese ideal în viața noastră, împotriva celor ce mai păstrau tăria dârzeniei, mulți, zdrobiți sufletește, nu au mai avut puterea să-și păstreze tăria morală cu care intraseră în pușcărie. Înjosire din care s-au ridicat încet, încet, prin rugăciune. O tragedie pe care o mai trăiseră doar cei care mai trecuseră prin „reeducare” organizată la Pitești și Gherla.

Nu se cunosc împrejurările în care au început în vara anului 1960, pregătirile pentru organizarea „reeducării” în închisoarea Aiud. Se știe însă din articolul publicat de C. Aioanei, Cristian Troncotă⁹², că la timpul amintit, vara anului

---

⁸⁹ Octavian Voinea, *Masacrul studențimii române în închisorile Pitești, Gherle și Aiud*, București, 1995, p.120.

⁹⁰ Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *Modelul reeducării prin autoanaliză. Aiud și Gherla, 1960-1964*, în: „Arhivele totalitarismului”, II, 1-2, 1994, p.67-70.

⁹¹ Nistor Chioreanu, *op.cit.*, p. 304.

⁹² Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *art. cit.*, 70

1960, Victor Biriș, „unul dintre cei mai devotați și influenți conducători legionari” și alți câțiva fruntași legionari, condamnați de generalul Ion Antonescu, după ianuarie 1941, aflați acum la Aiud, au avut „discuții cu persoane oficiale” ale căror nume nu-l vor divulga, atunci când vor fi mutați, din dispoziția colonelului Crăciun, comandantul închisorii, în celulele cu alți „vechi camarazi”. Le-au comunicat doar concluziile discuțiilor: regimul comunist dorește să ajungă „la un compromis cu noi”, legionarii, pe motiv că „pe plan internațional” s-a ajuns „la o mare destindere”. O înscenare care a eșuat și prin care se urmărea obținerea de argumente pentru o presupusă organizare politică a legionarilor din închisoarea Aiud, evident inexistentă. „Grupul operativ” al administrației închisorii se străduia, în acest timp, să strângă tot mai multe temeuri pentru susținerea tezei, falsă în fond, că „reeducarea” s-a făcut din ordinul „comandanților” legionari, reluându-se astfel scenariul folosit la procesul „reeducării” de la Pitești și Gherla.

Înainte de a fi internat la Infirmerie, pe când eram în Celular, am fost duși la Clubul cel mare, unde în prezența colonelului Crăciun, am ascultat „demascările” - nicidecum „autoanalize” ale inițiatorilor - Victor Biriș, preot Ion Dumitrescu - Borșa, Victor Vojen, Tache Savin, de fel din Galați. Victor Biriș a amintit și cu acest prilej convorbirile pe care le avusese la București, lăsând să se înțeleagă că eliberarea este condiționată de repetarea gestului făcut de dânsii. Colonelul Crăciun a completat spusele lor cu alte „dovezi”, scrisori entuziaste trimise de cei eliberați înainte de termen, dar și măsuri represive împotriva celor ce-și manifestau rezistența. În asemenea împrejurări l-am cunoscut și pe distinsul profesor ieșean Anton Nițu⁹³.

Colonelul Crăciun, temător că nu v-a reuși să-și îndeplinească misiunea ce și-a animat-o: să facă din fiecare deținut „o cârpă care să producă scârbă” celor din jur, era necruțător cu cei care îi erau potrivnici. Prin octombrie 1963 nota într-un raport trimis superiorilor săi: „În fața măsurilor gândite și a regimului aspru din penitenciar, se prăbușesc deținuții, legionar fanatici, care au bravat în trecut. Procesul transformării lor este greu și îndelung. Vom folosi mijloace variate până la

⁹³ Dănuț Dobre, *Epurări în Universitatea din Iași. 1949-1960*, în: „Arhivele totalitarismului”, II, 1994, 1-2, p. 48. Anton Nițu a fost epurat din Universitate în anul 1951. *Enciclopedia istoriografiei românești* nu i-a înregistrat prestigioasa activitate științifică desfășurată.

desființarea lor totală și a altora ca șefi și subalterni"⁹⁴. Doar cei care au avut o viață interioară extrem de bogată au putut rezista. Alături de ei aflându-se și cei care se dăruiseră complet rugăciunii și lui Dumnezeu⁹⁵.

M-am aflat, până la urmă, în marea ceată a celor învinși de greul strânsorii psihice. Cât am stat la infirmerie, a existat și aici un „club” a cărui activitate a fost lipsită de asupriri. Am fost, un timp, secretarul administrativ al acestui „club”. Timp în care s-au aflat în infirmerie Arhimandritul scriitor Valeriu Anania, viitorul Mitropolit Bartolomeu și istoricul Dan Amadeu Lăzărescu. Am plecat din Aiud la 29 iulie 1964⁹⁶ cu ultimele loturi. Părăseam închisoarea mai chibzuit decât eram la vremea când am intrat pentru a doua oară, în această temniță. Învățasem că suferința pentru un crezământ te înalță și nu te doboară. Nu i-am uitat nici pe confrății ce mi-au deslușit această pildă, care constituie neîndoielnic, esența experienței mele carcerale, devenită o permanență a existenței mele, căci dacă grijile diurne nu-mi lasă drum spre ea, își fac vad în liniștea somnului cu partea ei de lumină, ajutându-mă, în timp, să înțeleg firescul trecerii mele prin închisoarea comunistă.

După clipele de bucurie ale revederii cu cei dragi, mama, soția, feciorul, acum mărișor, de șase ani, care știa că am fost la o „conferință” și un răgaz de refacere, mă voi întâlni cu minciuna promisiunilor făcute la Aiud că vom fi încadrați în funcții corespunzătoare pregătirii noastre intelectuale. Nici vorbă de așa ceva și de aceea am fost nevoit să fac, vreme de aproape un an de zile, numeroase memorii pentru a obține, până la urmă, un post de laborant la Muzeul Județean de Istorie, transformat apoi în post de muzeograf. Ascunsele spionări ale oficialității, prin activiști de partid și Securitate, au fost date pe față în primăvara anului 1974, când, fiind considerat din nou un „pericol social”, urma să fiu trimis la „munca de jos”. Beneficiind însă de binevoitoarele intervenții ale academicienilor Constantin C. Giurescu și Mircea Petrescu-Dâmbovița, cărora li s-au alăturat și colegii din Institutul de Istorie „A.D.Xenopol” Iași, am fost transferat la Biblioteca „V.A.Urechia”, unde am lucrat până la pensionare, în 1990.

---

⁹⁴ Constantin Aioanei, Cristian Troncotă, *art. cit.*, p. 67.

⁹⁵ Demostene Andronescu, *Reeducarea de la Aiud*, în: „Puncte Cardinale”, III, nr. 11/35, noiembrie 1993, p. 6.

⁹⁶ Bilet de liberare nr. 5043/1964, emis de UM 0622, Aiud. Aceasta era adresa poștală a Penitenciarului Aiud.

Anii petrecuți în cele două instituții, 28 la număr, mi-au fost prielnici, prin buna atmosferă colegială în care am lucrat, prin contactul zilnic cu valoroasa bibliotecă a lui V.A.Urechia, putând astfel să alătur spiritualei trăiri din închisoare o continuă muncă de cercetare istorică.

La încheierea acestor însemnări, crâmpie de amintiri din anii petrecuți, cu un întreg noian de români, în temnițele comuniste, îmi exprim, și în numele celor ce nu mai sunt, toată gratitudinea față de domnul director Radu Macovei și redacția ziarului „Viața liberă” pentru multa înțelegere arătată solicitării mele de a le publica spre folosul, sper, concetățenilor mei care n-au avut de unde cunoaște unele din aspectele tragice ale „umanismului socialist”, glorificat atâția ani de-a rândul.

A N E X E

CNSAS
Direcția Cercetare
Expoziții, Publicații

Nr. adresei D. G. S. P.
cu care a fost înaintat

Nr. _____

Internat la 15.11.1950
Pedepsa expiră la 15.11.

Loc de fotografie

Numele și prenumele

Adresa actuală

Profesiunea actuală

I. Date de stare civilă:

Născut la

anul

luna

ziua

în comuna

judetul

țara

Căsătorit cu

copii (fete, băieți)

Fiul lui

și al

de profesie

Doniciliat în

Cetățenia

Naționalitatea

origina socială

Studii

Situația militară

II. Date cu caracter informativ:

Domiciliul anterior

Starea materială în prezent

În trecut

Expropiat - naționalizat (ce și unde)

Apartenență politică în trecut și în prezent

Condamnări suferite

Funcțiuni ocupate (când și unde)

Ce limbi cunoaște : limba maternă

alte limbi

CNSAS
 Direcția Cercetare
 Expoziții, Publicații

Născut în anul 1924 luna Junie ziua 25
 în comuna Bacurghin raionul Stajin
 regiunea Bucovina fiul lui Nataniel
 și al Katrina domiciliat în comuna Galati
 strada Popoșului nr. 1
 raionul _____ regiunea _____

Ocupațiunea: { la data arestării profesor
 In trecut profesor
 Ultimul loc de muncă Galati
 Averea deținutului: { la data arestării _____
 In trecut _____
 Ocupația soț: { In prezent casnică Domiciliul Galati -11-
 In trecut fermie
 Averea soț: { In prezent _____
 In trecut _____
 Ocupația părinților: { In prezent _____ Domiciliul Galati -11-
 In trecut penșionari raion de calitani
 Averea părinților: { In prezent _____
 In trecut _____
 Originea socială: Funcționar studii deplăcut al facultății istorie
 Cetățenia Român Naționalitatea Română Dacă posedă Pașaport _____
 Starea civilă: Căsătorit Numele soț Taiia Schaber Copii băieți 4
 fete _____
 Serviciul militar ctg 1945 gradul, unitatea cărui aparține Soldat C. G. Galati
 La data arestării para jehid
 Apartenența politică { In trecut _____
 Semnamente: { Talta 188 m., Franța ovale Nasul patrat Gura subțire Bărbia duțată
 Fața rotundă Ochii caștani Părul curt Sprâncenele avute Barba roșie
 Urechile drogite Mustaza roșie
 Semne particulare: _____

Starea sănătății: București T.B.C. Kersten
 Antecedente penale: în a mii pînă ar dat

Prevenit în ziua de 7.10.59 pe baza mandatului de arestare nr. F.H. din 5.10.59
 emis de U. U. O. 288 pentru fapta de ușurea art. 209
 Descrierea pe scurt a faptului: ordinea mii

Alte dețineri: _____
 Internat deșus în ziua de _____ pe baza adresei nr. _____ din _____
 emisă de: _____
 Ieșiri provizorii sau definitive: _____
 Transferat pentru _____ la _____ în ziua de _____
 Evadat la _____ pînă din evadare la _____
 Predat pentru cercetări: _____ în ziua de _____
 Reprimit _____ prin _____
 Liberat la _____
 Trecut la condamnări în ziua de _____
 Decedat la _____

_____ puseșind de _____
 _____ stabilii identitatea de noi. _____
 _____
 _____
 Setul biroului Evidență și _____

20 iunie 1990, Galați

Prea Stimate Doamnă

Efim Levit,

Vă mulțumesc pentru bunăvoința Dumneavoastră. Cred că cele 10 pagini dactilo acordate îmi sînt suficiente și pentru că Domnul Nicolae Dabija a fost binevoitor față de solicitarea mea, rămînînd pentru "Literatură și Artă". Le voi trimite pe adresa Dumneavoastră. Cum sînt un necunoscut pentru lumea basarabeană, Vă rog, cînd veți primi textul, să aveți amabilitate să-l prefățați Dumneavoastră cu cîteva rînduri de prezentare.

Vă felicit pentru monografia Alecu Russo. A fost amintită într-un articol privind noi apariții editoriale în Basarabia.

Cu cea mai aleasă considerație

Prea Stimate Lomnule Director

Alexandru Condeescu,

Mulțumindu-Vă pentru includerea în revistă a precizărilor mele la pamfletul lui Ertimie Murgu, doresc să Vă fac cunoscută o opinie - care s-ar putea să Vă fie știută - cu care doresc să îndrept o eroare din studiul fie iertatul Vasile Corodi dedicat lui Bănuț Micu. În - influențat poate de interviul Doamnei Ileana Nălăncioiu - pe care-l citează - eu nu l-am vizionat - sau dintr-o lipsă de informație - susține (p.35 n.4) că "numai unu, doi preoți, în frunte cu părintele Prof-Gn.Calcium-Dumitreasa" au avut curajul să înfrunte fărădelegile dictaturii comuniste. Nu este adevărat. Au fost sute de preoți închiși în temnițe și lagăre. În "Sărma" de la Capul Midia (în lagărul mare, la marginea dinspre nord a fost făcut un țarc de sarmă gimpată cu patru barăci în care au fost înghesuți vreo 750 de deținuți politici, în majoritate legionari, cărora li s-au adăugat câțiva național-țărăniști, printre care era și Domnul Corneliu Coposu) în 1951 comandantul lagărului, Borcea, urmând dispozițiile primite, dar și sugestiile turnătorilor, printre care se număra și Paul Gălăgeanu - nume cunoscut Dumneavoastră - a creat un detașament de pedepsiți - detașamentul 14. Am făcut parte din acest detașament în care mai erau vreo 50 - 60 de preoți, dar și Domnul Corneliu Coposu. Dintre cei pe care îi cunoașteți, pot să Vă citez numele Arhiepiscopului de Cluj Bartolomeu Anania, cu care am stat prin 1961 la Aiud. Dacă ați dori să îndreptați nedreapta inserare a lui Vasile Corodi și eu cred că s-ar ouveni, i-ați putea solicita un interviu sau l-ați putea contacta pe Părintele Constantin Voicescu, tel.6158235, care cunoaște foarte bine acest capitol al întemnițării preoților.

Cum nu pot să nu fiu solidar cu lumea Rezistenței românești, V-am scris rândurile de mai sus dintr-o firească frăție cu memoria jertfelnicilor de atunci, printre care s-au găsit și foarte mulți preoți.

13 martie 1993

Cu alese sentimente,

31 iulie 1990, Galați

Dragă confrate Aristide Zdru,

De-abia astăzi am căpătat adresa ta de la o nepoată a soției, Educatoare în Mărășești, și mă grăbesc să-ți scriu. Este drept că ar fi trebuit să insist, mai de mult, în această privință, dar luat de o sumă de treburi, am neglijat. Acum, m-a silit cartea fratelui tău Teonar Mihadaș, Pe muntele Ebal, în care ești amintit. Mai în-tii scrie că erai un legionar "incorigibil" (acum când îți scriu mi am regăsit pagina ca să-ți transcriu toată fraza), dar povestind anii petrecuți la Mărgineni, la p.271 precizează "Cu ocazia imbolnăvirii mele, mai ales după mutarea mea la "infermerie" - un fel de groapă a morții - Mustafa turcul a plins : "Cafadar Mihadaș a plecat Alah", spunea el între lacrimi și printre zăbrele, lui Zdru Aristide, compatriotul meu, om de o inflexibilitate de Cato bătrî-nul, plătind el această inflexibilitate cu ratarea vieții. Pentru Aristide, principiile stăteau mai presus decît realitatea".

Făcînd parte din comitetul gălățean al Asociației Foștilor Deținuți Politici l-am invitat la Galați, ca să participe la înserarea cărții sale. Ar fi trebuit să vină pe 2 august, dar a fost cuprins de o criză de discopatie și am amînat. Pe 15 august plec la Cluj, împreună cu alți colegi de comitet, la un congres al Asociației Foștilor Deținuți și am să-l văd. Intr-una din convorbirile telefonice pe care le-am avut, intrigat de aprecierea "incorigibil", l-am întrebat dacă dorește să te revadă la Galați în ziua vernisajului. A fost entuziasmat de întrebarea mea.

Dacă nu ai citit încă romanul, scrie-mi. Sper să ți-l pot procura împreună cu broșura lui Virgil Ierunea, Fenomenul Pitești. Eu stau de o vreme într-un bloc nou (str.Republicii nr.23, Bl.P.ap. 4, lângă cinematograful Republicii) și nu am telefon. Dacă vrei să folosești telefonul o poți face la 12363 (Asociația Foștilor Deținuți) luni, miercuri, vineri, 8-12, marți, joi, 13-18. Mi se va comunica.

De la 1 iunie am ieșit la pensie. Ultimei 15 ani i-am lucrat la Biblioteca "V.A.Urechia". Sînt sănătos. Mă amenință o operație de cataractă, dar o amîn mai spre toamnă.

Sărutări de mîini Doamnei tale.

Pînă ne vom revedea, te îmbrățișează

Dragă Vladimir,

Zilele acestea am avut prilejul să răsfoiesc revista Gazeta de Vest, care apare la Timișoara, și își propune să lămurească diversele aspecte ale evoluției Mișcării Legionare. Printre alte materiale există și o scrisoare a unui Domn pensionar, Eliade Bănculescu (Aleea Traucăfirilor, Bl.P.1,ap.16, Tîrgoviște), care a stat în închisoarea Aiud cu Paul Iordăchescu. Era în celulă cu el în anul 1950, cînd Paul a murit. În 1959, cînd am revenit în Aiud (trecusem pe acolo pentru cîteva luni în toamna anului 1948, cînd încă Paul nu ajunsese în Aiud) am întîlnit pe cineva care stătuse cu el în celulă și data decesul în 1952, datorat unui blocaj al rinichilor pricinuit în bună parte de debilitatea lui, mărîtă și din cauza că își dădea puțina pîine primită pe țigări.

Îți redau ce îți mai amintește Dl.Bănculescu. Cînd a intrat în celulă, Paul i-a spus : "Sînt Paul Iordăchescu, comandant legionar" și apoi continuă, "am înțeles că avea un doctorat în istorie și încă una sau două licențe. Era un bărbat frumos, cu o minte scilpitoare".

A scris aceste rînduri din dorința de a afla pe cineva din familie. Își amintește că tatăl lui Paul ar fi fost inginer silvic din zona Brașov - Sibiu, că Paul avea prieteni la Răgnoș, Brașov, Sibiu. Despre familia lui Paul eu nu știu mai nimic, în afară de faptul că avea o soră la Ploiești.

Este posibil să fi fost legionar. De cîteva ori a venit la mine în cameră, prin 1946-1947, la Căminul Vasiliu-Bolnavu, în Piața Amzei, și cînd era numai cu mine începea să cînte "Sfîntă tinerețe legionară". Il îndeamnă să renunțe, punînd manifestarea lui pe seama teribilismului pe care, cum știi, obișnuia să-l afișeze. Nu mi-a vorbit niciodată de vreo activitate legionară desfășurată de el. O dată, la Facultate, mi-a prezentat un ofițer artilerist sau genist Jipa, cu care, mi se pare , că a și fost condamnat.

Dacă exagerările legate de "carieră" sînt reale, țîn de felul lui de a fi.

Am să scriu acestui Domn că i-am fost coleg. Să văd dacă mai știe ceva. Nu am reușit să văd vol.I din cartea lui Cici Ionițoiu, Morminte fără cruce, unde îl amintește și pe Paul, ca să știu ce a condamnat el.

Dorindu-ți bună sănătate și toate cele bune, te îmbrățișează,

Prea Stimatelor Domnule

Eliade Bănculescu,

Sînt și eu, ca și Dumneavoastră, un fost deținut politic. Am trecut prin Aiud în toamna anului 1946, cînd am stat doar trei luni și am revenit în septembrie 1959, pentru a rămînea pînă la decretul de grațiere din vara anului 1964. Am citit scrierea Dumneavoastră publicată în Gazeta de Vest, decembrie 1992 și Vă scriu pentru că am fost coleg de Facultate (Facultatea de Istorie a Universității din București) cu Paul Iordăchescu și m-ar interesa dacă mai păstrați, în memorie, și alte amănunte despre detenția lui. Cînd am revenit în septembrie 1959 la Aiud (condamnat 18 ani) am întîlnit un confrate, nu mi mai amintesc numele lui, care mi-a spus că Paul Iordăchescu a murit în anul 1952 din cauza unui blocaj al rinichilor.

Despre familia lui eu știu că, în vremea studiilor universitare, era la Ploiești, avea o soră mai mică decît el, dar despre care nu mai știu nimic. De Paul Iordăchescu m-am despărțit în toamna anului 1947, cînd am terminat Facultatea. Cînd am plecat eu din Aiud, 15 decembrie 1946 (fusesem arestat la 17 mai 1946, ca legionar, și nefiind condamnat am fost transferat la închisoarea Cenele Mari) Paul Iordăchescu nu sosise încă.

Cu bune sentimente,

22 ianuarie 1993

TIRGOVIȘTE 28 I 1993

Stimate domnule Toltonea,

Au primit scrisoarea dumneavoastră cu multe evole și sînt fericiți că împreună cu alți frați de suferință încercăm să reconstituim imaginea exactă a celui ce a fost Paul GORDOCHESCU. Din partea unor ră-moși ai familiei lui, am a așăptat încă nișeuri. În schimb scrisoarea primită din partea d-lui HRISTU TEODORIDIS din Brașov vă să completeze și să confirme unele informații de la unchi de nișe. Din el își amintesc că 'părinții lui Paul locuiau la Sibiu, tatăl lui fiind funcționar la poșta centrală din acest oraș. Si unchi opune din nou HRISTU că ar fi fost cu studii de cadet în Germania.

Cu l-am cunoscut pe Paul la AIUD. Au fost mai înti încercări la clădirea veche. Ai am contactat o compănie pul-moasă și am fost mutat în 'PEU' la oșe și în 'unfirmerie'. Au stat singuri într-o celulă pînă cînd unchi-uno dă și le

se desclide uso zăronță și este întredus cu
 oue de statură înaltă, frumoși care s-a
 prezentat cam în felul următor: „No numere
 Paul Șorobăciaru, legionar... și o spus
 funcției politice și studiile pe care le avea.
 Cu greu ai putea recăltați prezentarea
 exactă pe care și-a făcut-o. Eu l-am găsit
 ca un om cu personalitate core fascina, iar
 mintea lui sclipitoare parea un dicționar
 enciclopedic. Din acel moment dorii lui
 de zile cât au stat împreună el mi-a fost
 dascăl, ascultându-i cu mult interes, zilnic,
 adevărate prelepi din toate domeniile științ
 fică și culturale. Cu timp amintesc, nu uită
 cu certitudine, că totul lui a fi fost înjur
 slavă și parte o prietenie cu Mike Todarou
 la un timp la Sibiu. Treci unei amintiri că
 avea multe prieteni în orașul Rîșnov județ
 Brașov - localitate pe care a vizitat-o în călă
 rinduri. Acest lucru este o certitudine deose
 ce eu am fost cetățean al acestei localități.
 timp de 25 ani la persoane după care
 unei vorbe, erau cunoscuți bine de mine.
 Mă obișnuiesc în oraș, în timpurile lui din
 parcul central din Rîșnov unde o glie
 țoare de ocojia i-o prăjis vântul: „Furturi
 dintr-o și urate”. Acesta cuvinte devenise
 pălău „el un leit reatu și momente
 de meditație”.

Cuid a intrat prima data în celulă,
 aparent nu părea să aibă vreo suferință.
 După câteva zile a început să tusească.
 La apariția de febră temperaturi corpului
 nu o prind nici eu fel de simptome medi-
 cale. Trece o stare slabă - în special seara.
 Peste câțiva timp a început să expectoreze
 sânge. Hemoptiziile deveneau tot mai
 abundente și puterice. Peretele celulei înce-
 pu să se fie stropit de "rupere lui"
 la puterice să fac? aproape nimic.
 Stăteau la capătul lui și-l păreau.
 Orzile au venit în înălțime și într-o
 noapte ni-o dat sufletul. Au început să
 bată cu putere în una celulei stropit
 și ni-o în triplet. A răsărit un câștig
 și ni-o traversasă o una poate fi dăruită
 numai d'înțele. Au căștigat oțel răsărit
 cu sufletul la gură și ce doare în înălțime.
 Drumurile au apărut doi gardieni și cu
 doi delinți de drept cumu' căce
 transportau o țigară. L-au scos din
 celulă l-au aruncat pe țigă în deșert
 fapt ce a atras atenția unui din de-
 linți de drept cumu' căce o făcut
 unu' căce răsărit: "vedeți să l-au
 oțel înver, cu capul ca 'pădure'"
 la care unul din gardieni, a răspuns:

Dati-l în priză morții " / lornedol cu
cigara în cap. - Jăsoi - l are cum l. st.
arzut todo o fraz momentul depărțiri-
mele mele de Paul.

Informația pe care o detineam, cum că
Paul a murit în 1912 este eronată, dese-
numea nici cauza morții lui nu pare să
fie cea reală. Cum putea să-i pună un
diagnostic de blocaj renal, când el nu
o beneficiet de nici o ostilitate medicală?

A murit cu diagnosticul de o 'tuberculoză
galopantă' în anul 1949-50. De prezenta
familiei lui în orașul Ploiești. Nu-ai aduce
aminte să fi scribit. Scurtarea din via
răscălit însoțită de o - amintindu-mi frate
voj de sora lui neștiu încă despre care
vorbea. Poate că în memoria mea a
lebit mult, poate că în multele închisori
pau care am trecut, sau făcut ca să
nu rețin în amănunt toate trăirile mele
în legătură cu detinerea. Deoarece oarecând
eroi un pozeau fi 'conștate de existență
fără delimitare care cu supraviețuiri infernale
comunat. Am trecut prin închisori din
Borș - Eghisraș - Cluj - Sibiu - Aiud -
Căciul Poștea Albă - VĂCĂREȘTI, TIRCU OGNA
condamnând peșteră del. de 'unelt se contra
ordni social. Cu alor, pretu se
conștate

13 februarie 1992, Galați

Mult Stimate Doamnă

Eliade Bănculescu,

Îmi cer scuze, mai întâi, că Vă răspund cu o oarecare întârziere. După ce am primit scrisoarea Dumneavoastră, a trebuit să plec pînă la Focșani. Vă mulțumesc că ați binevoit să-mi dați informații suplimentare despre colegul meu, Paul Iordăneșcu. Gîndîndu-mă la anii noștri de studenție, îmi dau acum seama cît de puțin știam unul despre altul. Despre Paul eu aveam știință doar că făcuse un liceu militar - nicidecum nu am știut care anume -, a urmat un scurt stagiul militar în Germania și că se ducea, din cînd în cînd la Ploiești, unde mai avea o soră, mai mică decît dînsul. Cînd noi am terminat Facultatea, 1947, ea a început-o. De la comunicarea Dumneavoastră mă tot gîndesc dacă ar exista vreo posibilitate s-o regăsim, bineînțeles, dacă mai trăiește. Poate ar fi bine să apelați, rugînd să publice apelul Dumneavoastră, și la revista MEMORIA, care are, la fiecare număr, o rubrică intitulată : "În căutarea omului pierdut". Adresa revistei este, dacă nu o cunoașteți, Calea Victoriei nr.133, București, cod 71102

Am avut, evident, convingeri anticomuniste împreună, dar nu am știut niciodată că făcea parte dintr-un grup legionar. Am presupus că ar fi avut unele afinități de opinie cu legionarii, pentru că în vreo două rînduri a venit la mine în cameră și a fredonat fragmente din "Sfîntă tînerete legionară". Am pus gestul pe seama unor manifestări de "teribilism" - îi plăcea să afișeze, uneori, asemenea atitudini - pentru că știam că în liceele militare era interzisă activitatea "frățiilor de cruce". Nu mi-a vrbit niciodată de o asemenea trăire.

Reamintindu-mi și acum de prietenia cu Paul, mai rețin că în anii aceia de grea teroare, mai ales în perioada anchetelor, ea nu a fost cunoscută anchetatorilor. Nu am fost niciodată interogată despre el.

Scriindu-Vă, mi-am amintit de cîțiva confrăți dimbovițeni cu care am stat la Cnele Mari în anii 1949 - 1950 : "Nenea" Petrică Bolintineanu - eu aveam atunci 24 de ani, de aici expresia de familiaritate - Niță Anghelescu de la Măroieni; avocatul Nici Grigorescu (am văzut în "România liberă" un "ferpar" la moartea lui) ; Jianu, era de pe la Titu sau Găești.

Mulțumindu-Vă pentru tot ceea ce ați binevoit să-mi scrieți, Vă rog, dacă se va întîmpla să mai aflați alte amănunte, să mi le comunicați și mie.

Cu bune sentimente frățești,

Dragă Domnule

Valeriu Gabriel Basa,

Imi cer scuze să răspund atât de târziu solicitărilor Dumitale. Printre obligațiile ce le-am avut în vremea din urmă s-a amestecat și o oarecare neglijență, în ceea ce privește nevoia Dumitale, pentru care, evident, sunt vinovat.

Am stat în închisoare în intervalele 17 mai 1946 - 27 decembrie 1952 și 5 aprilie 1959 - 27 iulie 1964. Prima detenția am făcut-o în închisorile Galați, Aiud (septembrie-decembrie 1948), Cenele ^{Maxi} (1949 - 1950) și Canal, lagărul de la Capul Măia, în "Sărma" (decembrie 1950-1952), a doua numai la Aiud.

Au vă pot da un număr al preoților închiși. Pentru această chestiune adresați-vă Părintelui Constantin Voicescu, Str Sapienției nr 5, București, cod 70632, tel. acasă 6154235. ^{Am} /stat eu dânsul înainte de a se preoți. O idee pe care trebuie să o dezvolți : unii dintre deținuții tineri, elevi, studenți, trecuți prin educația legionară, și trăind în pușcărie în duh ortodox, după eliberare se vor preoți. La exemplul Părintelui Voicescu, să-l mai adaug pe cel al Părintelui Gh. Căleiu-Dumitreasa. Vor mai fi, și sigur, și alte exemple. Dacă nu ai informații despre viața creștină în Penitenciarul Tg.Ocna, roagă-l tot pe Părintele Voicescu să-ți dea relații. Pentru aceeași temă și alte detalii ar trebui să-l cauți, dacă nu ai făcut-o, pe Virgil Maxim. Nu-i știu adresa. Ai putea-o afla de la Gazeta de Vest, Timișoara.

Am cunoscut în acel timp al primei închisori pe Părintele Protopop Ivan din Focșani, acum decedat. Tot de pe acolo, din com.Vidra, a fost Părintele Avram. Despre acesta din urmă și-ar putea da relații Domnul Profesor Constantin Caragață, com.Vidra, jud.Vrancea.

Am amintesc, tot din acea vreme, de doi frați Oprea, preoți greco-catolici, erau de pe lângă Sighișoara. Din Sibiu, am stat cu Părintele Stoianovici, i se zicea Popicu, era mic de stat. Era dintre legio -

nari reîntorși din Germania după 1945.

În "Sarmă" de la Capul Midia (i s-a spus "Sărmă" pentru că în marginea de nord a lagărului mare erau patru barăci înconjurate cu sârmă și păzite de patru santinele, în care stăteau vreo 700 de deținuți, necondamnați juridic, aduși de la Ocenele Mari și aiurea, majoritatea legionari și câțiva național-țărăniști, printre care era și Domnul Corneliu Coposu). În primăvara anului 1951, comandantul Borcea a creat aici în "Sărmă", un detașament de "pedepsiți", detașamentul 14, în care erau strânși toți preoții din "Sărmă", cei considerați "periculoși", dar și numeroși istoviți de foame și de muncă, obligați să lucreze la roabă, cu norme mari, sau la sfart piatra. Cum norma nu se putea face, puțină muncă se înjumătățea și eram reținuți pe "Canal" la lucru, în continuare, câte 12 ore de prestare transformându-se, de foarte multe ori, la 24 sau chiar 36. Am trăit, nu o dată, zicala "doarme din picioare". Cât dura formalitatea numărării schimbului, care ieșea din "tură", noi cei din 14, siliți să rămănem în continuare, ne strângeam unul lângă altul, ca să ne sprijinim, și așa aștepam vreo jumătate de oră. Vezi și cartea lui Ioan Cârjă, Canalul morții. Într-un număr mai vechi din România liberă, Tache Funda a scris despre viața din "Sărmă".

În închisoare au fost și Înaltul Mitropolit Antonie, I.P.S.S. Bartolomeu Anania, Arhămandritul Grigore Băbăș, de la Biblioteca Patriarhiei, Părintele Benedict Ghiuș. Părintele Arsene Papacioe.

În încheiere aș dori să-ți spun că în închisori a existat, datorită, în primul rând, legionarilor, o continuă viață creștină, care nu a putut fi împiedecată de vigilența gardienilor. S-a slujit, ne-am împărtășit, s-au transmis rugăciuni, pentru cei izolați, s-a scris poezie religioasă. Parte din ea este acum publicată. Să-ți mai amintesc că în septembrie 1948, când am ajuns în Aiud, am găsit la legionarii condamnați după ianuarie 1941 zeci de exemplare din Biblie, care au mai circulat, este adevărat, cu multă greutate încă vre-un an, doi. Timp în care Evangheliile, Sfânta Liturghie s-au memorizat. Când am

revenit în Aiud, în 1959, am putut asculta ^{la} "Morse", aproape Duminică de Duminică, Sfânta Liturgie (Celularul din Aiud, supranumit "T-ul", avea forma literei T, era prevăzut cu calorifer, adică trei tevi orizontale care se întindeau pe fiecare latură, așa că telegrafierea, prin Morse, era posibilă, bineînțeles cu riscul pedepselor care ție primeai, dacă erai prins.

Ar trebui să cercetezi, dacă nu ai făcut-o, cartea Lui Cicerone Ionițoiu, Morminte fără cruce, două volume, liste de deținuți. Cartea are o oarecare subiectivitate, strecurată de autor, fostul meu coleg de Facultate (Facultatea de Istorie, București), care, aparținând PNT-ului, uită în nominalizarea pe care o face, să menționeze că cei mai mulți dintre ei erau legionari. Astfel că dacă faci o statistică, după indicațiile autorului, ajungi la concluzia, falsă, că majoritatea a fost constituită, în închisori, de către ~~partizani~~ miști, ori aceasta a fost, pe departe, legionară.

Ar trebui să iei legătura, dacă nu ai făcut-o cu Doamna Constantinescu de la redacția Puncte cardinale, Sibiu, care ție-ai putea vorbi despre Pie iertat Maica Mihaela Nicoră, moartă la Miercurea Ciuc. De asemenea, te pot pune în legătură cu mai tânărul meu coleg Demostene Andronescu, care a fost în preajma Părintelui Calciu.

Despre literatura "rezistenței" nu-ți mai detaliez, cred că ai urmărit-o. Ar trebui, eventual, să iei legătura și cu Dl. Radu Ciuceanu, care conduce un "Institut de cercetare a totalitarismului".

Dorindu-ți succes în terminarea lucrării de diplomă și, bineînțeles, la susținerea ei, primește bunele mele sentimente colegiale,

23 mai 1994,

Paul Păltânea

Galați

TÂRGOVIȘTE 9/IV
' 1994

Stimate domnule Păltanu,

De multă vreme, ca umbră
a publicării scrierilor mele în "GAZETA
DE VEST", am primit din partea dumne-
neavoastră o comunicare prin care mă
împiedică să vă dau amănunte despre
PAUL IORDĂCHESCU - doctor în istorie și
după, detinut, cu care am stat la
AIU.

De data aceasta vă voi cu re-
gămintele de a-mi comunica, împre-
jurările în care l-ați cunoscut, viată
lui din timpul detenției și pe unde
a mai fost încarcerat. Scrierile
publicate de mine în "GAZETA DE VEST"
o avut efectul scontat. Cărua din
familia lui triente și a reușit
să se legitimeze cu mine, înord
să cunoască cât mai multe amă-
nunte despre perioada lui de detenție.

Cu multă mire și
desebătă știință
Domnului Păltanu

Dragă Doamnă

Doru Bănculescu,

Vă răspund cu o oarecare întârziere, pentru că scrisoarea Dumneavoastră a sosit la Galați în timp ce eu eram la un tratament, la Băile Herculane.

V-am răspuns la scrisoarea Dumneavoastră de la începutul anului trecut, dar plicul mi-a fost returnat, la 17 februarie 1993, cu precizarea: "pe Aleea Trandafirilor nu este Bl P 1 - destinatari necunoscut. Vă retrimis textul de atunci, pentru că l-am păstrat.

La noua rugămintă, comunicată la 9 septembrie, pot să Vă mai adaug că am fost colegi, în perioada 1943 - 1947, la Facultatea de Istorie a Universității din București și am stat, în tot acest timp, în "Căminul Vasiliu Bolnavu" din Piața Amzei. M-am despărțit de Paul Iordănescu în toamna anului 1947 și nu am mai avut ocazia să-l revăd. Nu cunosc nici un amănunt din anii lui de detenție. Eu am sosit în Aiud, atunci, doar câteva luni, 15 septembrie - 15 decembrie 1948 (am revenit în septembrie 1959 și am stat până în iulie 1964). Aflându-mă în categoria "reținuților", fără condamnare, la 15 decembrie am fost transferat la Cănele Mari. Paul venind în Aiud, desigur, după plecarea mea. După revenirea în Aiud, m-am interesat de el, dar nu am întâlnit pe nimeni care să-l fi cunoscut îndeaproape.

Cu bune sentimente,

26 septembrie 1994,

Galați

TÂRGOVIȘTE 3 I 1994

Stimate domnule Pöltner,

În mulțumesc mult pentru amabilitatea de a-mi răspunde surorii mele. Incidentul postal pe care mi l-ați relatat mi pot să mi-l explic. Cu sunt o persoană foarte cunoscută la oficiul postal nr. 4 de care aparțin eu cât și în cartierul în care locuiesc.

Chiar și puținele date pe care mi le-ați relatat s-ar putea să fie utile. După trei ani de zile de la publicarea surorii mele, a apărut sora cea mică a lui Paul care locuiește în Germania și ar dorit să-i furnizez date suplimentare alături de momentele din viața pe care le-am ^{pebesc} prezenta în scris la AIUD

Trăiește odihnă în mulțumesc

Cu respect și simțăminte bune,

Dr. Kottelberg

Dragă Doamnă

Doru Bănculescu,

Vă confirm primirea scrisorii din 3 octombrie. Mi-am mai adus aminte că în ultimii ani de Facultate Paul se zbătea să-și completeze, cu alte venituri, puținii bani ai bursei. Așa a ajuns să lucreze la Fundația Mihail Kogălniceanu. Această Fundație edita revista Arhiva Românească. Mi-a dăruit vol.X cu o dedicație datată 5 iunie 1947.

Nu știu dacă Vă este cunoscută cartea lui Cicerone Ionițoiu, Morminte fără Cruce, vol.I-II, apărută la Freiburg. Am putut consulta, la Iași, prin 1988, numai vol.II, dar un coleg, care consultase și vol.I, m-a informat, atunci, că este trecut și Paul Iordăchescu. Cicerone Ionițoiu a fost coleg cu Paul și cu mine, dar el a fost arestat în 1945, cu ocazia unei manifestații organizată de tineretul țărănist. Am impresia că el stă mai mult pe la Paris.

Nu m-am putut duce la 14 septembrie la Aiud. Eram la tratament, la Băile Herculane. Am văzut la Asociație lista celor ce au murit la Aiud. Paul este trecut și el. I-ați putea oferi sorei d^{na} Germania un exemplar, Volumul lui Ionițoiu îl poate cerceta la Biblioteca Română din Freiburg.

Cu bune sentimente frățești,

13 octombrie 1994

Galați

Stimate Doamne Profesor

Costin Merișea,

La rugămintea pe care mi-ai făcut-o în luna mai la Simpozion , eu ți-am transmis detaliile date de Dl.Chirie. Presupun că ai primit epistola respectivă. Acum îți fac eu o rugămintă. Cu câțeva vreme în urmă am cunoscut pe sora unui confrate de închisoare, Eugen Munteanu, originar din Dorohoi, student în ultimii ani la Facultatea de Medicină din Iași la data arestării, probabil 15 mai 1948. Dânsa mai știe doar că fratele ei a fost condamnat doi ani. A fost întemnițat la Suceava și probabil la Pitești. În 1957 - 1958 a fost rearestat și condamnat. Ar fi murit la Văcărești, dar părinții, acum decedați, nu au primit o confirmare oficială. Te rog, dacă l-ai cunoscut și deții alte amănunte în afară de cele amintite de mine, comunică-mi-le, ca să le împărtășesc și ^{cu}surorii sale. Notează-mi, eventual, adresele altor colegi mediciniști care ar putea să-l știe.

Cu bune sentimente colegiale,

17 noiembrie 1994,

Paul Păltânea

Galați

Ioni, 12 dec. '94

Stimate domnule profesor Văltănea,

Dacă mi-odată nu e prea târziu, permiteți-mi să vă mulțumesc măcar acum pentru răspunsul din vară referitor la Porto-Franco. La avertismentul meu că le desolid proces, mi-au expediat 50 de mii lei și mi-au închis gura...

Cât privește chestiunea cu Eugen Iuțeanu, lucrurile stau cam așa:

Eu am făcut facultatea la București, dar n-aveam de unde-l cunoaște. La Vitești de asemenea nu-l puteam întâlni, căci, având doi ani condamnare, a fost în secția corecțională iar eu eram la „țenuță-grea”. Secția lor a intrat prima în focul „demonstrărilor.”

De la alții nu mă așteptam să mai afle ceva, căci „alții” nu puteau fi decât foști „gi-tayeni”, care sunt, și acum, majoritatea, timorați. Totuși cineva mi-a spus că l-a întâlnit (în a doua detenție) la Jilava, că era un băiat înalt și slăbise tare. Această persoană a apelat

pentru detalii la un fost coleg de-al său
(de-al lui Munteanu), coleg și de liceu, care
îl știe bine din a doua sa detenție. A con-
firmat c-a murit la Văcărești, dar a spus
că tot ce știe e de rău... Desigur, în sensul
că era informator, în urma „demonstrațiilor” de la
Pitești din 1949/50.

Așa că sora lui trebuie menajată, creștată,
să nu mai afle de așa ceva. Puteti să-i comu-
nicăți încă ca sigură informația c-a murit
la Văcărești, ^(TBC) poate reușește astfel să-i afle
neormântul; dacă știe cineva unde erau înmormântați
cei decedați la Văcărești. Căci în cimiti-
erile de prin oraș erau totuși înregistrați morții,
la anul respectiv. Știu astfel pe cineva care și-a
dezgropat vârlul la Pitești. E vorba de Cornel Niță,
a cărui moarte o descur eu în cartea mea.

Scuturându-mă de gândurile sumbre,
vă urez sărbători fericite, cu sănătate și bucurii!
Și să ne vedem la simpozionul din mai.

Cu dragoste,
E. Henișca

Stimată Colega

Nina Bombrowski,

Mulțumesc pentru bunăvoința arătată solicitării făcută prin prietenul Radu Beldiman. Cunoșcându-ți, dar, adresa, iată câteva amănunte. Colegul nostru mai tânăr, Academicianul Alexandru Zub, director al Institutului de Istorie "A.B.Xenopol", Iași, dorește să publice un volum cu tema : Istoriei în temnițele comuniste". Voi comunica lui Alexandru Zub adresa Dumitale și sper că te va contacta. Până atunci, Te rog să-mi comunici, pentru ceea ce scriu eu, data arestării, motivul condamnării, anii de condamnare, prin ce închișori ai trecut și data la care ai fost eliberată.

Stiam de arestarea și condamnarea Dumitale, dar câteva amănunte am găsit în cartea lui Ion Cârjă, Canalul Morții, 1993, p.273. Ți re - produc și pasajul respectiv :... "după recomandarea lui Emilian Maleiu, fratele siaristului martir de la Canal, /am cunoscut/ pe un fost tipograf al ziarului Informația, care făcea parte din aceeași organizație cu frații Maleiu și domnișoara Bombrowski, fiica fostului primar general al Capitalei".

Sperând că Te afli cu bună sănătate, îți sărută mâinile,

15 ianuarie 1995

1995

Dragă Domnule

Paul Gernovodeanu,

Imi pare rău că ai fost nevoit să-ți întrerupi rodnică activitate științifică din motive de sănătate, care observ că te îngrijorează într-o mare măsură, dar nu trebuie să-ți pierzi speranța în reîntoarcerea la munca de cercetare din care ți-ai făcut un crez. Sunt convins că îți sunt cunoscute exemple de oameni care și-au continuat viața încă mulți, mulți ani cu un singur rinichi. Ți voi mai adăuga un exemplu, cel al Profesorului Vladimir Dumitrescu, care, deși avea numai un rinichi, a trecut cu bine prin cei doi ani de pușcărie pe carei-a executat, 1952 - 1954, trăind, apoi, mai bine de 30 de ani. Nu te lăsa, deci, apăsător de griji sumbre, care s-ar putea să nu se producă niciodată. Crede că totul va fi bine, că vei reveni la starea de normalitate

Toate urările de bine pentru Sfintele Paști.

Cu bune sentimente,

13 aprilie 1995.

Galați

Dragă Macă,*

Să nu te superi că-ți cer un efort pe această vreme de multă căldură, dar neputând veni la București, nu am la cine apela. Iată despre ce este vorba. Nu aveam de gând să fac publică trecerea mea prin cea temniță, dar mai tânărul meu coleg Alexandru Zub mă so-
mează să colaborez la un volum pe care-l coordonează : Istorici în temniță (titlu provizoriu). În contextul celor ce le voi însemna vreau să discut, pentru că am stat un deceniu cu legionarii, aportul pe care l-au adus la vitalizarea rezistenței, dar să și combat tendința lui Cicerone Ionițoiu, coleg al meu de Facultate, de a reduce prezența legionarilor în ansamblul rezistenței românești. Am avut posibilitatea să observ această atitudine lecturând, prin 1988, volumul al II-lea din Morminte fără Cruce. În concluzie, ce doresc eu. Să parcurgi deci cele două volume și la descrierea generală : C.I., Morminte fără Cruce I, (localitate, nu sunt sigur dacă a apărut la Freiburg sau München), 19...; II, 19... să adaugi paginile unde sunt legionari, dar a căror apartenență este trecută sub tăcere, dă-mi și câteva exemple, sublinieri pe care le face la național-țărăniști.

Stiu că a scris și o carte despre rezistența armată în munți Dacă și aici este trecută cu vederea prezența legionarilor, notează-mi-o, indicând titlul, loc de apariție și anul, și paginile respective.

După 1989, Tache Funda a scris în România liberă un articol despre Sârma de la Capul Midia, unde am stat și eu doi ani. Mă interesează nr ziarului, ca să-l pot cita.

Pe la noi, nimic deosebit. Activitatea Asociației a stagnat. Părintele se ocupă acum de reorganizarea filialei PNTOD, cu speranța că va ajunge în Parlament. S-ar putea ea în toamnă monumentală să fie gata, dar după câte am auzit, pe căi lașerale, nu vrea ca P.S.Casian să slujească la sfârșire.

Georgică Nejlloveanu este la Govana.

Mulțumindu-ți pentru bunăvoință te îmbrățișează cu prietenie,

16 iulie 1995,

Galați

* către ing. Traian Popescu

Stimată Colegă

Ioana Hudiță-Berindei,

Veți fi știind Matală și Colegul Dan Berindei de inițiativa lui Alexandru Zub de a pregăti un volum cu tema Istorici în rezistența anticomunistă (titlu provizoriu). Dacă nu a ajuns să Vă comunice despre această dorință, V-o semnalez eu pentru a fi prezenți cu colaborări despre detenția tatălui și apoi a Matală, pentru că după câte știu eu, volumul va avea două părți : prima dedicată Profesorilor, iar cea de a doua din "fapta" tinerilor de atunci.

Pregătind și eu câteva însemnări, doresc să evoc atmosfera din Facultate și în acest context să dau câteva detalii despre colegii care de pe băncile Facultății s-au mutat în temniță. De aceea, Te rog, să-mi comunicii când ai fost arestată, motivul și durata condamnării, data eliberării, prin ce închisori ai trecut și o scurtă caracterizare a vieții trăite, dacă ai mai întâlnit vreo studentă sau absolventă a unei Facultăți de Istorie. Cam aceleași informații le-aș dori și despre Nina Bombrowski. Ați mai avut vreo colegă care a înfruntat "convorbirile" cu opresorii de atunci.

16 august 1995

Sărut mâinile,

TÂRGOVIȘTE 5 VIII 1995

Stimate doamna Foltorea,

Mă simt scrisorile dumneavoastră
și pe cât îmi stă în putere așa să vă
evocare tot ce știu și cât îmi amintesc
despre personalitatea celui ce a fost PAUL
IORDĂCHESCU.

Eu sunt în corpondență cu surorile
său a lui Paul, Margareta și Monica și
vă comunic cele mai recente lor, în speranța
că vă vor ajuta în alcătuirea lucrării
ce o aveți în proiect.

Paul a urmat anul unelte la
 40 și apoi la cercul. Ca student a intrat
 la comitetul „Verilei Bolșoviste” din Ploiești,
 chiar înainte de a fi arestat. Una
 din sarcinile lui a urmat Facultatea de Litere
 și filosofie din București. După cum reținu-
 riseră dăuse, gândurile lui nu l-au căutat
 în circumstanțele din cauza deficienței de voință.
 Afirma încă cu certitudine că Paul nu a
 făcut niciodată parte din mișcarea legionară,
 dar este drept, spune de asemenea că o
 deosebită simpatie pentru ei, fiind un flo-
 ger sau comunist. Tot deocamdată a
 afirmat că era un termostet comunist, fiind în-
 afară de acest partid. A fost condamnat pentru
 activitate susținută în cadrul partidului re-
 voluționar, studii antidemocratice și tenta-
 tivă de trecere frauduloasă a frontierei.

Ca un îndoielnic că ar fi a fi ade-
 verul. Deci a fost condamnat și pentru
 tentativă de trecere frauduloasă a frontie-
 rei, cum de o faptă arestat la comitetul din
 Ploiești și nu eliberat pe probe?

Eu am înțeles că stăruie cu
 o speranță în el, A-a prezintă

opunându-ți furcă pe care o avuși în viziunea legi-
oară- instuctivă sau ref de curb- cum oă ceva în
prezabien propriușă.

Deci doamne răzvrăta sau în viziune sisteme
o cu totul alte variabile, ca ne făcând parte din viziunea
cognitivă, mă întreb cum a fost posibil ca într-o ocazi-
tate ilegală de proporții Paul să-ți mălaxoasă gândurile
chiar într-un suror pe (unii sau mare)

Permite să-lă îmi amintesc foarte exact cum Paul
avea vorbit de te întreb după istoria fracur sau vize,
o organizație oculte din care îi făcui parte atâta
particulari, terurid.

Paul 'o fost încașut la Jilava - apoi o trecut
prin iadul închisorii de la Pibot, apoi la Aiud.

La percheziție făcută la căminul studențesc, securitatea
i-a ridicat câteva cărți cu relatări făcute de Paul
cu limba germană în scris cu l'terele alfabetului
din greaca veche, privitoare la mișcarea politică din
Europa în în dersebi de la noi din țară.

cu cunoștință în facultate ce unul din
contractorii la catedra de istorie a Ro-
mâniei la catedra de istorie universitate
prof. SAUCUC-SAVANU. A murit din
gru la săpăturile arheologice din Dobrye.
Si-a strâns cu trude o bibliotecă de
specialitate, cu din porțel în ora de
lize o fost instructor al tatălui său.

Pe urmasii săi tatăl lui Paul a
fost director (profesor) ierusalim de pe vreme
cu 391 lei

Dupa perioada lui Paul în care
a fost cadet în cauze răsărite

Pecece vă pot spune cu certitudine
este că Paul a murit în bratele unei
cuprins de o tuberculoză galeopontă
muntăstică cu hemoptizii puterice care
reproducera furtii de soare. A murit
devine fiind un om superdotat
pot spune chiar un fenomen, cu
abilități de luptător viguros.

Cu cred că cele două surori
de cămă adrese vă le-au dat vă
vor putea ajuta în înțelegerea pe
care le prezentați cât și eventual
dosarul de la Ministerul de interior

(S R I)

La Asociatie exista un fond de intrut care
 il curte poate bine pe Paul. Face
 parte din Asociatia de intrut publici
 din Calau. Mi-a scris in care in
 cruce cerându-mi date suplimentare
 in scopul de a publica cum drape el.

Da poate nu i-am postat nici
 unuile nici adresa. Se poate intala
 una la Asociatia de intrut din Calau
 care sta pe strada care il curte pe
 Paul

Va dau la dispozitie a eventuale
 probe eventuale.

Va dase nulla societate si
 va oferu de intriga mea stina
 si pretuire

Janku

TÂRCOVIȘTE
15 VIII 1995

Stimate doamna Pătârneș

Răspund corespondenței unei părta-
tă cu cele două surori a lui Paul,
am găsit câteva date ce cred că vor
interesa la colaborarea cu Institutul de
Istorie din Iași.

Paul a născut la 17 februarie 1924
la PASCANI jud. Iași educația lui în
familie a fost profund religioasă.
Din familie tatălui au făcut parte:
CICERONE IORDĂCHESCU mare, profesor uni-
versitar în teologie; VALERIU IORDĂCHESCU
preot profesor; CONSTANTIN IORDĂCHESCU
ofiter Superior. Tata lui Paul, LEON
IORDĂCHESCU a fost în prima apărare,
fiind promovat ca director.

În anii 1948-49 se afla la Giloua.
Transportat apoi spre Aiud, pe drum, din-
tr-un camion sau tren, a reușit să
aduce un biletel cu adresa prietenilor
lui de la Sibiu, comunicându-le unde
se va găsi.

O dramă e gătit biletul, a reușit să ajungă la Sibiu și să se lădă pe de-a fo-
 rului după moartea unui din muritorii
 lui - morpente, Paul a fost încercat și
 la P. testă - fiind, unuș de ocazie totă
 cu karie și alimente - dar reușitul
 ciclului și cu o urut și tlea de
 vorbă cu ea.

Care atita!

to deose simetate și
 demunze să vă apete.

Cherub

Sunt Georgia Constantin merest în Panceu la 6 oct.
1922 din părinte Panceu și soția mătășii. Am fost ale
15 sept le părinti al de al 14 de ~~Georgia~~ ^{Georgia} fiind din mit de pănă
Tea Neamtului, ~~de pănă~~ ^{Georgia} la număr 23 din
de la te covârșitorului este cum vîrte.

Se vede primario sau păcură în curtea de sus la pînă.
Nu întîmplător pînă te am fost stat la Cîmpu la Panceu și
la am lămurit la Panceu la Mîria.

după ce avea lămurit căpitan m-am dus la societate
de Geografia din București 1915-1916, iar în anul următor
m-am înscris în la iștie. Cece în lămurire? Nu mă pînă.
Nu mi le pînă numai Mămădria de 1 km de nord
cu aceluși nume și la cea 3 km de Panceu și numai într-o propoziție
unde economia țara mi n-am pînă fost vîrte. De aceluși
cîmpuri m-am pînă la profesorul Constantin Găvruta
cu olandezii numai că ~~este~~ ^{este} opalin pînă Mămădria în
Oltului este pînă în Mîria de la Mămădria. Pînă mi
opus cu economia nepăsătoare opalin pe vîrte Mămădria din
afară lămurit pe care dumăzile și studii de călătorie
sunt înscris de Mămădria pînă. Pînă și numai la Mămădria
1914 ne face o vizită la Panceu de la Mămădria din
Panceu din Mămădria din Mămădria de la Mămădria
în via pînă Mămădria de la Panceu, dar nu Mămădria și de
pînă Mămădria Mămădria

Pînă pînă care și Mămădria pînă Mămădria
te, pînă de aici pe nord și pînă din Mămădria și de la Mămădria
mămădria înalt (pînă Mămădria) pe care pe nord
pînă Panceu în Mămădria pînă Mămădria, unde am
observat 3 cîmpuri Mămădria din care una era din
afară Mămădria, de la Mămădria și de la Mămădria
de la Mămădria. Pînă Pînă Mămădria Mămădria de la Mămădria

merciul prezintă ce venea de la Galati (până aici se venea pe apă) traversea Sighet din dreptul Adjudului și venea pe valea Testușului către Transilvania la Apărâri unde caravanele duceau produse meridionale și se întorceau cu aur.

Adjudul era deza înforțat în epoca romană și era locuit de comercianți, unii erau de unde își trage și numele (ad iudeum) după reprezentarea prof. G. C. C. C.

Excavarea de la Mămărtișoara a fost cercetată de o echipă de arheologi (condusă de o doamnă) de la universitatea din Iași. Până anul 1967-68 dar nu am avut rezultate.

Când am trecut eu pe acolo prin 71-72 am găsit pe lângă pământul răscălit pe unele locuri și o așchiță și un cuțitor de ars ceramică.

În anul 1948 mi s'au spus că de prof. Nistor a venit la Pauciu după cum promisese, deoarece eu am fost arestat mi-am întrerupt studiile în timp de 16 ani mi-am izolat entuziast timerții. Am fost arestat pentru convingerile mele anti-comuniste și purtat pe la penitenciarele gălățene: Jilava, Pitești, Aiud, Baia Sprie, Periprava. Am fost eliberat în 1964, mi-am căsătorit și am o fată care acum e medică.

Cont. Paroșin

Dragă Paul,

Mă bucur că îți aduci aminte
de noi. Mă bucură și-mi vorbești
des despre tine și-a 'Munca core
vime' din pe la Panin. Te felicit
pentru activitatea ta de con-
ducător al istoriei.

Costică Paragino e unu și
Cristea Paragino e altul și amândoi
sunt frați. Numai Costică a
fost student la istorie.

Cristea a fost împușcat de către
occidentali în Franța fiind luptător
cu arme în mână împotriva
bolșevismului.

Despre Costică îți scriu și câteva
date de arhivă biografice.

El a fost studentul prof. Dan
Nestor la București și nu mai
suntentul său, ci dincolo colaborator.
Miracoloz n-a dat examen la
dărușul. Note și prime din afară.
Unu ce n-o e trimis pentru
specialitate în Germania cu
unora de stat.

5

Costică a fost membru activ în
cercul studențesc leprarian din
București, șeful grupului studențesc
de la 'istorie'. A fost un student
în floare pentru istoria mamului
noastră românească și un luptător de
merit împotriva bohevizării țării.

A fost arestat la 15. V. 1948 și a
executat 16 ani de închisoare fapt
care i-a estompat dintr-o dată
sub ostacolirea zății CLIO. . N-a
scris istorie, dar că un mare pion
a făcut istorie.

Îmi aduc aminte de prof. Lsh.
Bocancu de la Tecuci profesorul
meu de istorie. Eu nu l-am
înțeles prea bine la nivelul inchi-
surilor comuniste, dar mi-a
spus altii despre el că susținea
de o activitate anti-comunistă
în munții Vrancei și făcuse:
venit mândru de forța mea
elevi. "Actiunea lor" e actiunea
istorică". Elevii lui erau "cu
Cortica și Cristea. El se afla
la "Căminul" fiind condus în...

III

politice.

Tu ai ocolul acuzate de tine și de
încrederea celor cești. Știu că îl
puterai în mod deosebit pe Aristotel
Zohu și el te puterai pe tine.

A murit anul trecut și l-am
înprobat la Bărdol. Căci de acolo
era rația lui, care la un an
de zile o murit și ea.

Și mai trimite un mic
atracol peste porști tu să-e
publiki pe acolo în legatură
cu Porcin — e o chestiune
legată tot de istorie.

Până una. Asta te îmbrățișez
cu mult drag

Mu Poroșcu

17. VIII. 1995

7.09. 995
Tg. Mures,

Stimate domnule Tăltănea,

Prin câteva scrisori care s-au perindat prin Statele Unite și Germania, am ajuns la o corespondență cu dl. Eliade Bănculescu din Târgoviște și prin acest om am ajuns și la adresa dl. Numele meu actual este Hecker Margareta. Sunt nra cea mare a dlui Paul Tordăchescu care am urmat cursurile Facultății de Filosofie din București, aproximativ în aceeași perioadă cu frațele meu. Actualmente locuiesc în Tg. Mures unde m-am mutat din 1990 după moartea soțului meu și moartea mamei mele. Aici în oraș locuiește și fiul meu mai mic împreună cu familia sa, așa că pot zice că un

sunt singura. Numele ob. îmi pare
cunoscut, însă figura, mi-e greu
să mi-o amintesc. Am predat în
învățământ aproximativ 15 ani, după
care am preferat să lucrez în in-
dustria ca șef de proiect bazân-
du-mă pe cunoștințele limbilor
străine. Din plăcintă acum, după
ieșirea la pensie și moartea soției
am fost nevoită să revin la prima
mea meserie și să predau ob. nou.
Nu în învățământ, ci acasă, tot
lb. străine germana și mai puțin
franceza care sunt solicitate, de ti-
neretul care își vede realizarea vi-
surilor numai peste granița în
Germania tuturor posibilităților.

Eu am fost acolo și am păreri pro-
prii privitor la statutul asilantilor
dar acestea sunt păreri mele
și probabil contin o doză deotul
de mare de subiectivitate.

Acum revenind la cele scrise de
dl. Banculescu privitor la interesul

ce-l manifestati față de Paul, va
top să-mi scrieți ce omune mă
interesează, care perivade din visten
se și dacă vă pot ajuta cu ceva și
să o fac cu plăcere.

Am amoscut la Sibiu un oarecare domn
Galuba care de asemenea mi-a afir-
mat, că a stat în aceeași celulă
cu Paul la Aiud. Oud că mai am
pe undeva adresa acestui omun.
Dacă vă interesează o corespondență
cu acest omun (dacă mai este în
viață) v-o pot transmite.

În speranța că scrisoarea mea un
a ajuns peea lângă
vă dorec munei bine

Marghecker.

Stimată Doamnă

Margareta Hecker,

Besigur că dacă ne-am reintalni m-ași recunoaște, pentru că în anii studenției V-am văzut de vreo câteva ori pe lângă Paul.

Știți, presupun de la Bl. Bănculescu că am trecut și eu prin cele încalșori în anii 1948 - 1952 și 1959 - 1964. Nu mai pot recănsti-tui momentul în care am aflat de arestarea lui Paul și de tragical lui sfârșit. Când am revenit în Aiud, în 1959, un ploieștean mi-a spus că a murit în 1953 din cauza unui slocăj renal, informație contestată de Bl. Bănculescu, cu care am purtat corespondență după apariția anun-țului din Gazeta de Vest.

Recent i-am cerut alte lămuriri despre trecerea lui Paul prin Aiud, pentru că Institutul de Istorie "A.D. Xenopol", Iași are în pre-gătire un volum cu tema : Istorici în temnițele comuniste și mi-a cerut să colaborez. M-ar interesa adresa D-lui Jaluba cu speranța că voi mai putea afla alte amănunte despre trecerea lui Paul prin inchi-sori. Această este principala chestiune care mă interesează acum.

În încheiere Vă rog să mă scuzați că Vă raspund cu oarecare întârziere. Eram la București când scrisoarea Dumnevoastră a ajuns la Galați.

Sărut mâinile,

20 septembrie 1995

Galați

24.09.995
Tg. Mures.

Stimate domnule
Păltânea,

Am primit scrisoarea dv. și mă
grăbesc să vă trimit adresa mbi-
citată a d. lui Galuba Towel cu care
am purtat și corespondență și cu
care m-am și întâlnit, să spun
cu aproximativ prin anii 1970-72
în Sibiu. Cele afirmate de dv.
Galuba ^{sunt} contrare afirmațiilor
d. lui Bănculescu, însă s-ar putea
face o imagine aproximativă re-
ală privind ambele relații.
Paul a fost ridicat pe stăta de
28 iunie 1948 din Piața Amzei, la
ieșirea din Căminul de studenți
„Vasilie Bolovanu” unde locuia.
Nu știu după cât timp a fost dus
din București la Jilava. Știu nu-
mai că în iarna aceluies an
i-am putut transmite un pachet.

P.P.S. Anexez scrierile d. lui Galuba
expediate-mi în 990.
M.K.

pe care știu că l-a primit. A fost mutat apoi la Pitești. Și acolo am fost, ca mi-a solicitat niște medicamente (e drept pt. traterea rinichilor). M-a primit o fată ră mică de statură, cu un fel de eczemă pe întreaga față, care mi-a aruncat în cap pachetul nu mai mare decât o carte. După cum țipa și gesturile părea și dereglat din punct de vedere nervos. Dacă el era, sau nu, directorul de atunci al închisorii, n-am de unde să știu. Apoi am primit un bilet la Sibiu aruncat de Paul din tren, într-o sareca re gară, în drum spre Aiud. Un binevoitor l-a pus într-un plic și l-a expediat la adresa indicată. Deci am fost după el și la Aiud, dar un mi s-a permis nici măcar trecerea pe trotuarul de la intrarea închisorii. Stând în Aiud un timp mai lung, am repetat încercarea, însă fără nici un fel de rezultat.

Ani de zile am fost urmăriți, probabil în speranța că voi lua legătura cu unul din foștii prieteni și probe-

lui meu. Dosarul lui m-a urmarit permanent în orice activitate a mea.

În cazul în care dl. Galuba nu vă mai poate da indicații (în cazul în care a decedat) reveniți și mă voi mai da ceea ce știu eu. De exemplu, am fost la Tribunalul Militar când a fost judecat. Se făcuse și platit un avocat dl. Văntu care nu a avut voie să pledeze. La proces nu am avut voie să asist.

A doua zi am făcut o cerere de grațiere sau comutare a pedepsei, după cum mi-a dictat un avocat, impresionat probabil de vârsta mea. Din ce rețin, capetele de acuzare ce i-au fost solușe au fost: 1) Atitudine contra regimului și activitate în partidul național-tăvănist și 3) Tentativa de trecere frauduloasă a graniței. Erau atunci multe lucruri care depășeau posibilitatea mea de acționare. Prieteni: toți, au dispărut de pica, tata era pensionar și nu voia să se implice, iar eu nu aveam habar cum trebuie să mă descurc singură.

Știu că Paul a suferit enorm, știu că a suferit mai mult crezându-se jălrărit de toți. Însă eu am făcut tot ce am știut și am putut face singura la cei 20 de ani ai mei. Însă? Măi celtii mult mai în vârstă ca mine, m-au reușit să facă mai mult decât mine.

Probabil așa a fost să fie, nu pentru Paul ci pt. o țară întreagă care ostăzi după 50 de ani, s-a transformat într-o cocă mulesibilă pe care dăcuie și orice o poate forma cum vrea, în sine sau în rău.

În legătura cu moartea lui Paul. Am aflat în lista răni morții în Aind (în momentul durerii) că mai era la Aind un Paul - Jodăchesan descendent.

Cu mulțumiri pt. scrișoare

Moroffeșter.

P.S. Nu m-ști recușaste! m-am schimbat f. mult. și pe mine mă-nși amuza de copăreșile din perioada facultății.

Bragă Doamne

Alexandru Zub,

Mulțumesc pentru prietenescul referat pe care ai binevoit să-l întocmești și să-l trimiți la Academie. La 4 august, Universitatea "Dunărea de Jos" a expediat referatul lui Mihalache, la care s-a mai alăturat și recomandarea P.S.Casian al Dunării de Jos. Formalitățile au fost, deci, îndeplinite. Aștept, cu o emoție care mă încercă de pe acum, notărea Academiei, pentru că nu m-am gândit niciodată, în vremea în care am pregătit această carte, că voi ajunge să concurez cu ea la un premiu.

Iți mulțumesc Dumitale, ca și colegilor ce-ți sunt în preajmă, pentru urările aniversare. Lucrez, este adevărat, cam încet, la ceea ce eu am intitulat Ferestre la o experiență celulară, pe care aș dori s-o închei spre sfârșitul lunii octombrie.

În legătură cu "lista" ce-o amintești, iată câteva amănunte. Dan Berindei a fost la Galați la 16 august și am discutat cu el despre proiectul pentru care te trudești atât de mult, referindu-mă la Profeso - rul I.Hudiță și la soția lui Dan, Ioana Hudiță. Acesteia i-am scris o epistolă la 16 august, rugând-o să-mi comunice unele detalii despre detenția ei, dar nu am primit răspuns. Rămâne să-i abordezi direct.

De la Ioana Hudiță vei putea obține, cred, adresa Ninei Dombrow - scai, fiica generalului, au fost colege. Nina a făcut parte dintr-o organizație amintită de Ion Cârja în Canalul morții, 1993, p.273. Mai menționez pe : Dan Cernovodeanu, relații la Paul Cernovodeanu; Demos - tene Andronescu, Aleea Săndulești nr 1, Bl.Cl, ap.25, București, tel. 7452501. Teva putea pune în legătură și cu arheologul Vasile Boroneanțu Istoricii literari, Ovidiu Papadima, Liviu Onu, Emil Manu; I.D.Suciu, care a decedat; Aurel Golimas, despre care am văzut, cu ani în urmă, scrise în presă, lucrări urâte; Anton Niți; Vladimir Dumitrescu; Cice - rone Ioanițoiu, care este stabilit la Paris. Adresa lui o veți putea obține de la PNTCD - București.

Cu bune sentimente colegiale,

2 octombrie 1995

Stimată Doamnă

Margareta Hecker,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea trimisă. Am reținut câteva date utile, în primul rând data arestării. Cât privește motivul arestării, îngăduiți-mi să am rezerve asupra acuzației de trecerea frontierei. Aceasta era normală, dacă ar fi fost prins la frontieră, or Paul a fost arestat în București. Singura explicație de luat în seamă ar fi aceea că în timpul anchetei ar fi fost dezvăluită o asemenea intenție. Nu ați reținut durata condamnării? Expresiile de "comutare", "grațiere" pe care le folosiți sunt legate de "pedeapsa capitală".

Ați putea face un demers către Ministerul Justiției, Direcția Instanțelor Militare, Piața Mihail Kogălniceanu, nr 33, exprimându-Vă dorința de a Vă comunica ce s-a întâmplat cu fratele, despre care nu știți nimic. Treceți în cerere numele complet al lui Paul, data nașterii, numele părinților și data arestării. De obicei răspund.

Vă restitui scrisoarea Domnului Ionel Jaluba. Il voi căuta. Presupun că nu ați avut convorbirea de care amintește în scrisoare. Domnul Bănculescu mi-a scris că ar mai fi la Bacău un confrate care l-a cunoscut bine pe Paul, dar nu-și mai amintește numele dânsului. Am să scriu zilele acestea la Asociația de la Bacău, cu rugămintea de a pune un anunț în acest sens.

Cu toată amicitia noastră, nu am știut că avea o logodnică. Nu l-am văzut niciodată cu fată, bineînțeles în afară de multele noastre colege.

Sărut mâinile

2 octombrie 1995

5.10. 995
19. Mures.

Stimate domnule Păltinea,

Mă grăbesc să vă răspund la
ultima dv. scrisoare.

Procesul lui Paul a avut loc la
Tribunalul Militar. Dاتا n-o mai
rețin. Am plătit eu un avocat care
să-i mână cauza, un oarecare domn
Văntu. Dar acest domn știa perfect
că nu avea acord pt. pleadare la
nu-menționatul tribunal. Tăbuzi
a cerut plata. În după-masa
zilei în care s-a dat verdictul; ~~și~~
fost judecat un grup întreg pentru
care era și Paul, acest domn Văntu
mi-a comunicat capetele de acuzare
și condamnarea la 10 ani temniță
grea. Sigur că și pe mine m-a ni-
rat acuză de "breccere frauduloasă
să a gramitei" fiind ridicat din
Piata Amzei, deci centrul Capitalei.
Dar mai mult nu am putut

afra. A doua zi, m-am aruncat de la Tribunalul Militar mi-a formulat o cerere bănușă de micșorare a pedepsei dar mi-a reținut ce nume a dat acestui demers. Avea să rămân fără răspuns. Când l-am depus mi-a dat nici un număr de înregistrare, probabil conștient pe inutilitatea demersului.

În legătura cu Rodica Morinescu despre care vorbește dr. Gelușca. Bineînțeles este romântizarea unor istorisiri spuse în ambianța care a cunoscut, la care adăpăm memoria care mi-a răstăcut una fidelă realității, adăpăm și timpul care și el a cșternut străbunul rău de improbatil. Am cunoscut-o și eu, știu că erau prieteni și știu că urma la o facultate din cadrul Universității - mă refer la Cluj. Deci în niciun caz, medicus.

De la Rodica mi-a putea fi vorba, pentru că eu am fost prima să știu despre ea ceva. Datele care le am de la cei cu care am avut legătura nu

coincide. Unui din ei ca. ca el morții 1952
altii 1953. Unii declară cauza morții
o 'blocare renatai celalti; o hemopti.
zie pulmonara. Cunoscat este ca el.

Bănculescu care afirmă că a existat
la ofensatul lui Paul nu vorbește
nimic de pl. galbena care face
a cecasi afirmatie. Am scris la fostul
Tribunal Militari pt. informatii supli-
mentare și nu am primit nici un
răspuns. Am scris și la Televiziune
dnei Lucia Hessu - dându-i
explicatii priuiter la lista mortilor
la Jihava și Aiud intrucat Paul a
operat decedat în umbra inchi-
nori (cu indicatia prof. istorie) în
cadrul serialului "Memorialul shoroni"
dar nici de la dânsa nu am primit
nici un răspuns. Este posibil (aproape
sigur) ca tatăl meu să fi primit
la Sibiu vestea morții lui Paul, însă
a escus-ă unde să să u. a. și de mame
care omi de zite l-a tot asteptat să
revină. În multumiri pt. interesul
arătat -
Mărgareta.

Alex. C. Zub

Iași, 16 oct. 1995

Draga Anamela Gălbănă,

Ţi sînt recunoscător pentru ultima scrisoră, cu urînte
de bine mea și cu informațiile despre experiența carcerală
a mureștanicilor.

Dinșor, citeșt textul d-tale, curios și interesant, ca și
tot ce vei putea "smulge" de la altă parte a întregii țări.
din acea omănoșă, sub regimul comunist, n-a fost doar una
de ticăloși!

Au că ai cumnat sarcini didactice, foarte bune, științifice,
pe care ai adunat-o muntă în rădăcina în vîile generoase
și altfel deșt pe calea scrierii.

Cu cele mai bune salutații, îți strîng mîna,
cordial,

și Dr. tate

Alex. Zub

București 23.10.1938

Dragă Doamnă Goltăneș,

Îmi pare foarte rău de întârzierea survenită în primirea răspunsului la scrisoarea d-tale precedentă, datorată faptului că îmi am pierdut-o direct fratelui meu Dan, care se află din septembrie, pentru un interval de timp de două luni, în țară. Mi-a promis că-mi va trimite el în ziua datelor care te interesează, dar regret că nu a făcut-o încă. Este drept că a fost mai mult timp plecat și în provincie, la Iași, Craiova și în alte părți. Î-am făcut cunoscut acum și textul celei de a doua d-tale scrisori cu rugămintea expresă de a-mi trimite datele solicitate cât mai curând. Te rog să-mi crezi că a fost viu interesat de cererea d-tale și sunt convins că îți va sorbi cămășă de curând.

Starea sănătății mele în prezent este satisfăcătoare.

Nu m-am operat, însă și nu cred că un asemenea tratament se va mai impune. Cel puțin eu sper acest lucru iar doctorii mă țin sub observație, în continuare. Prezentarea cărții despre Strudzești am făcut-o la rugămintea d-lui Cristian Popuzanaru și cu asentimentul doamnei Illeana Strudzeș, mama lui Mihail. Lucrarea reprezintă o cronică de familie în care se conturează figurile lui Ionică Sandu Strudzeș, primul domn pământean, Alexandru J. Ruzan, din Ruzan, Dimitrie A. Strudzeș, primul ministru liberal și Lucia Strudzeș a Boularday, actriță. Se încheie și compun figurilor celor

doi veri contemporani noștri, istoricul Mihail și omul de afaceri
dilect Ștefan Ștefănescu, Sper, însă, ca apariția acestei
cărți să ne îngreuneze apariția celei cuprinzând matru-
lele colonelului după Mihail vata Ștefănescu de anul trecut
de la Iași. Ștefan Gorovei și soția sa, Magda Székely, au
plecat la Paris cu burse pentru doi luni, întorcându-se,
azadar, înainte de Crăciun. Au trecut la plecarea prin
București când iam întâlnit și am stat de vorbă.

Sper că ești bine sămător, deoarece pentru de nunci
constat că ai, înă, defim. Dji urez mult succes în continua-
re. Cu multă prietenie

Bun Bernardeau

P. S. Tână își răspunde fratele Dan și imbie dom
telegrafic datele detentilor sale, orza cum le știu eu. Implicat,
ca reprezentant al tineretului liberal în "Afacerea T" (iulie-
noiembrie-septembrie 1945); condamnat pentru trecerea ilegală a fron-
tierii 1948; grațiat după 7 ani de detenție grea în 1955. A
mai fost închis între 1958-1959, 1961-1964 și 1966-
1969, din diferite motive: implicare în cazul Noica, comporta-
ment "dignitar" față de autorități ș.a. Tatăl nostru a fost
colonelul Ion Bernardeau (1883-1972), care a funcționat
până la retragerea sa ca lt. colonel din armată în 1937 și ca
director al Școlii Superioare de Logodni. Colonel în retragere
și înaintat general în retragere (în dec. 1947), grad ce nu
i sa mai recunoscut, de vreme ce nu mai putând fi semnat de
ree, care a aplicat la sprijinul acelei liam. Mama noastră a fost
Ștefănescu (1897-1985), fiica arhitectului șef al Capitalei Ștefan Ciocârțan.

Dragă Domnule Păltânea,

Fratele meu Paul mi-a transmis scrierarea Itale din 19 octombrie cit., prin care solicita informații despre detențiunile mele (date arătării, durata condamnării, locurile de arestare și pedepși etc.). În acest scop, îți alătur două teste (unul în română, altul în franceză) ce nu sunt identice sub raportul conținutului și din care poți extrage toate amănunțele de care ai nevoie.

Cât privește cartea lui Ion Căruja, Canalul Morții, apărută inițial în 1974 la New York, în editura "Actiunea Românească", am luat la cunoștință încă din vară, în 1973, de pasajul în care eram menționat ca vidanșor și ca fiind unul din croitorii. Faptul nu m-a deranjat deloc, căci el vădese că autorul citat mai sus nu mai cunoștea aproape deloc și deci nu m-a favorizat cu cine știe ce complimente și laude de genul căcioră la jolonea Ioanitoiu față de prietenii săi (cât și față de cei ce îl stăpâneau), în cuprinsul celor 3 volume ale mormintelor sale fără cruce. În fond, meseria de croitor e și ea o profesie onorabilă și sunt convins că raportul lui Căruja a fost victimă unei greșite informații. Cât privește însă faptul că am fost deosebit pe-depart de vidanșor hexagonal legăruș de la Peninsula Gălbui, constituie totuși o eronată realitate, de care bineînțeles nu pot estăpa decât în mă mândresc.

Relativ la registratul meu părinte, Ion P. Cornovodermu, el a fost militar de carieră (ajungând până la gradul de general în rezervă), pe vremea așezându-se cetățenie de egiptean al Reginei Mariei (între 1918-1924), fiind apoi și Director adjunct al Școlii Superioare de Război (numită ulterior Academia Militară) între 1925-1937. Dacă te interesează și persoana bunicului meu, știu că tânărul a fost generalul Paul Cornovodermu, egiptean al lui Carol I și comandantul Brigăzii I-a de Cavalerie în războiul nostru de Independență, ce s-a ilustrat prin operațiunile ce au dus la victoria de Rădăuți (1878). Sperând că am izbutit să îți mănezec odată solicitata de Ita, te scrier, domnule Păltânea, de descoborâre mină prețioasă,
Ion Cornovodermu

Dragă Vladimir,

Nu știu dacă ți-am vorbit vreodată de intenția lui Alexandru Zub de a pregăti pentru tipar un volum intitulat Clio după gratii. Am discutat cu dansul de vreo câteva ori asupra acestei inițiative și acum îmi scrie să lipsesc colaborările. Serindei a refuzat să scrie despre I.Huăiță, spunându-i ca nu s-a păstrat nimic în arhiva acestuia despre vremea întemnițării sale. Ioana Huăiță nici ea nu se arată dispusă, deși i-am scris o scrisoare. Ar putea să existe și o anume rețineră a ei, căci mama lui Serindei, Dina Raț, într-un volum de însemnări memorialistice, Dramuri pustii, o amintește, fără a-i da numele.

Citind scrisoarea lui Zub, mi-am reamintit că în colectivul care lucra la Bibliografia istorică au lucrat și profesorii noștri după ce-au ieșit din închisoare. Nu vrei să scrii ce-ți mai amintești din conversațiile de atunci. Dacă te hotărăști, anunță-l pe Al.Zub, Institutul de Istorie "A.D.Xenopol", B-dul L.Catargiu 15, tel.032/212614.

Mi-ai spus, mai de mult, că după arestarea mea, ai avut unele neplăceri la Institut cu direcția de atunci (Roman, Udrea). Vrei să mi le reamintești, ca să le folosesc în textul pe care-l pregătesc pentru acest volum.

Sper că ești în bună sănătate și nu tremuri de frig, ceea ce nu-ți pot spune că nu se întâmplă cu mine.

Te îmbrățișează,

12 februarie 1996

Stimată Doamnă

Cornelia Pillat,

Am citit paginile publicate de Dumneavoastră în "22", interesându-mă, deopotrivă, "destinul" scriitorului Dinu Pillat, cât și în semnările referitoare la cei care, în diverse modalități, au sprijinit rezistența românească anticomunistă, pentru că am trăit și eu zece ani prin diferite închisori. Îngăduiți-mi câteva lămuriri, mai mult bibliografice, ce privesc paragraful în care-l amintiți pe Ion Mitucă. Reținusem numele lui din câteva lecturi anterioare. Ion Ioanid îl menționează în Inchisoarea noastră cea de toate zilele, I, p.155, "că - pitan de artilerie alu județul Mehedinți", printre cei care au lucrat la mina de la Căvnic. În revista Arhivele Totalitarismului, I, 1993, I, p.114-116 este publicat un fragment dintr-un Memoriu privind aspecte ale vieții deținuților politici din închisorile și lagărele de muncă forțată din România, semnat de Ioan Gh. Mitucă, cu precizarea că a fost întemnițat în Aiud în perioada 1949 - 1960. Manuscrisul se găsește în arhiva Institutului Național pentru studiul Totalitarismului (str. Arhitect Grigore Cerchez nr 16), cota 16/1993.

S-ar putea ca informațiile de mai sus să Vă fie cunoscute, și în acest caz apreciați, vă rog, gestul meu ca un firesc act de solidaritate cu suferința Dumneavoastră, dar și cu stăruința de a desluși adevărul asupra fermității și suferinței românești din anii regimului comunist.

Sărut mainile,

19 februarie 1996
Galați

Paul Păltânea

20 febr. 1996

Dragă Domnule Păltăuce,
Mi-a făcut plăcere să aflu
că ești bine, să lucrezi și gâ-
desti cum gândeam cănd erau
buneri... dabuștur acui. Mi-am
adus aminte de excursia acia
memorabilă la Kistria cu Profesori
noștri Giurca, Griceanu, asistentul
Lomescu - și nu mai știu minute,
iar voi băștii erau săi cât în ti-
nea gura (cred căndei de jo în țară,
toată amuzante studențile - și
facut bucuria, a trecut și viața
și uite așa am ajuns aproape de
frunză...
Nu și-am răspuns imediat
când că am fost bolnav și sunt

to acum, dar nu te face să mai
amăn.

Deci: Pei sunt arestată de două
ori - 1949 Iulie - 1951 - Ianuarie, apoi
21-1953 - sept. 1959 - Prima dată
am fost implicată într'un proces
conform art. 209 (ecelitate în propria
siguranței Statului). După totuși a
fost un prof. de istorie Galinas - alt-
rize exclusiv din AFDR ca fost implicat.
A doua oară am fost într'un proces
terorist - câștigă mișcarea și conștientă de
mine - (am arestată o mișcare refer-
nată sub Tribunalul Constituției Central)
Științelor a avut printr'o trădare să
areste suplețul de o crimă. Pei ștat că
Pământul condamnată la moarte și apoi
condamnată la viața și. Nu am eu
cât mi-a dată nici pe frate Malin, nici
pe părinții de la Informații. Dar așa
văstălmăcească multe și se fabrică adică
Dacă nu la Procuratură, nu ar face
plăcere să te vezi, te înformă-mi la
n° 6507882.

Căci după prof. Tud - ștat așa, dacă
nu te la bucu-mine și să mă scute - Pei
me descrie respect pentru atitudinea și
complicitate și etc.

Am multe nostalgice prietenii Măi Domnului

Inalt Prea Sfințite

Bartolomeu Anania,

Arhiepiscop al Clujului, Feleacului și Vadului,

Intr-o recentă convorbire pe care am avut-o cu Prea Sfinția Sa Br Casian Crăciun, Episcop al "Dunării de Jos", Prea Sfinția Sa a avut bunăvoința să-mi arăte recenta lucrare , Mărturisitori de după gratii, apărută cu "binecuvântarea" Inalt Prea Sfinției Voastre. M-am bucurat mult că ați luat și această inițiativă și ați reușit să o și îndepliniți.

Pregătesc pentru toamnă o expoziție de carte pe care o voi intitula Inchisoarea noastră cea de toate zilele . Pentru ca acest important testimoniu să nu lipsească din expoziție, Vă rog să aveți bunăvoință să-mi oferiți două exemplare.

Dacă lucrarea a apărut într-un tiraj mai mare, Filiala Galați AFDPR poate contribui la difuzarea ei. In acest scop ar fi util să știu prețul ei.

Mulțumindu-Vă pentru bunăvoință, îngăduiți-mi să Vă doresc multă sănătate și bun prios creștin a neostenitei osârdii ce-o dăruți duhovniciei păstoririi cu care Vă îngrijii frații creștini.

Al Inalt Prea Sfinției Voastre

fiu sufletesc

29 februarie 1956

Stimata Colega

Mina Bombrowscni,

Mulțumesc pentru toate cele scrise. Nu ar fi fost rău dacă mai notai și prin ce încaisori ai trecut. Cititorul viitorului volum va putea reține din ceea ce mi-ai comunicat, la care am mai adăugat și câteva lucruri despre colega Ioana Mucița-Merincei (extrase din volumul mamei lui Dan (Mina Salg), Prumuri pustite - nu știu de ce nu mi-a răspuns la o solicitare epistolară) că și studentele au fost prezente în rezistența pe care studențimea romană nu opus-o agresiunii comuniste. În afara de Matele și Ioana Mucița, a mai fost vreă colegă care a trecut prin pușcărie?

Mi-am îngăduit cu cele câteva rânduri referitoare la Al.Zus, cu care încerc să scriesc, să i le transmit.

Nu știu cāna voi veni în București, poate în iunie, poate în septembrie. Voi avea grijă să te anunț.

Morindu-ți multă sănătate, îți sărută mainile

6 martie 1996,

Galaxi

Dragă Amice

Mihai Gherman,

Îngăduie-mi să te deranjez de la multiplele Dumitale preoccu -
pări cu rugămintea ce urmează, neavând la cine apela.

Am acceptat la îndemnul Colegului Alexandru Zub să deschid
"ferestrele" la "experiența" mea celulară. Va trebui, astfel, să mă
eprese asupra unui moment, care are nevoie de unele precizări. În in -
chisoarea Cenele Mari am stat cu un istoric român, Demețio Cvesiș, care
mi-a spus că a fost adus în țară, prin 1934, de Sever Pop, în baza
unui contract cu statul italian, ca să urmeze Școala Normală (a fost
înscris la Blaj), iar la terminarea celor opt clase să se reîntoară
învățător în satul natal. A terminat Școala Normală, dar nu a mai
ajuns în Istria, ci prin cele închisori.

De la Biblioteca "V.A.Urechia" lipsește ~~într-un~~ vol VII din
"Dacoromania", 1934, unde (am văzut în Indice că sunt aici unele refe -
ririi la istoric români). Te rog, dar să-l întreb pe Domnul Profesor
Ioan Fătruș sau pe altcineva din cei care au lucrat la "Dacoromania"
dacă știu ceva despre o asemenea acțiune a lui Sever Pop. M-ar inte -
resa, eventual, și o referire bibliografică. Prietenul meu a dispă -
rut.

A trecut multă vreme de când nu te-am mai văzut. Te-am ascultat
însă, Vinerea, la Radio.

Mulțumindu-ți pentru bunăvoință, îți doresc multă sănătate,
că spornic la lucru știu că ești.

Cu bune sentimente colegiale,

3 martie 1996,

Galați

Dragă Doamnă

Iacob Mărza,

Îngăduie-mi, te rog, să te deranjez cu rugămintea ce urmează :

La indemnul Colegului Alexandru Zub scriu și eu "ceva" din "experiența" mea celulară. La închisoarea Ocenele Mari m-am împrietenit cu un istoric român, Domenico Căveciș, Mi-a spus, în 1949, că venise în țară, copil de șapte ani, cu ocazia unui contract făcut de Sever Pop, în numele statului român, cu statul italian, ce prevedea școlarizarea în domeniul pedagogic a doi elevi, care după absolvire urmau să se reîntoarcă în Istria și să predea, în limba română, în satele românești. În 1934, prietenul meu, împreună cu un consătean (al cărui nume nu l-am mai reținut) au fost înscriși la Școala Normală de la Blaj. Prietenul meu, acum dispărut, în Școală fiind s-a apropiat de Mișcarea Legionară. A avut și o condamnare, după ianuarie 1941, pe care nu a executat-o în întregime datorită intervenției lui Sever Pop.

Te rog, deci, dacă poți să apelezi la cineva de la Școala Normală din Blaj să-l caute prin matricole. Mă interesează nu atât activitatea lui școlară, cât semnalarea acțiunii lui Sever Pop.

Sărutări de mâini Doamnei Eva.

Îți mulțumesc pentru bunăvoință.

Cu bune sentimente colegiale,

3 martie 1996

Salaiți

Stimată Doamnă

Gabriela Adameşteanu,

Pregătesc în cadrul Asociației Fostilor Deținuți Politici din România, Filiala Galați, pentru toamnă, o expoziție de carte a deținuți sub titlul Inchisoarea noastră cea de toate zilele.

În această expoziție și-ar avea locul și versiunea franceză a cărții Domnului Virgil Ierunca, Fenomenul Pitești, pe care ați semnalat-o în nr 7 al revistei "22". Nu cunosc însă posibilitatea în care am putea-o procura, evident contra cost, sau împrumuta pentru prezentarea ei în expoziție.

Binevoiți, Vă rog, să ne sprijiniți în încercarea de a reda, prin cărți, o imagine cât mai completă a ceea ce a fost detenția organizată de regimul comunist.

Vă mulțumesc pentru amabilitate.

Sărut mâinile,

7 martie 1996
Galați

Paul Făltănea
Str Domnească nr 23, Bl.P. ap.5
Galați/6200

VLADIMIR DICULESCU

13.03.96 Bucuresti

Profesor universitar

Str. Maior Coravu nr. 9-15, ap. 68

Sector 2 Bucuresti, cod 73291

Telefon 250.49.16

Draga Sanel,

Ca entuziasma de rigoare, iti raspund la scrisoarea ta. Ma intreb de despre cele intamplate

la institut peii anii '52-'53. In perioada aceea Rola era pus pe facut, cu ratiunile "inc. insti-
tutele Academiei. Avea ca element de nadejde in aceasta actiune pe Aurel Roman, fost coleg cu noi. Jucă din vara anului 1952(?) fusesera ince-
tate din institutul de ibane cetica colegi, in-
fuite cu Dan Bencudei. Se stia ca in brama
va veni urma un lat si ca va veni director
adjuat Aurel Roman, licentia se a n insti-
ti aceste rituale ma asteptam sa nu vin
si vine rându. Atunci, cum făcui o cerere
la inspectoatul scolar Bucuresti (Regiune)
si am scut catedra de ibane de la se gene-
raba din cu cartuti, eu de mai

funcționam. La 1 sept, ave cerut ne asteptam
a venit director adjuat Roman care a re-
zat sa mi trimita la inspectoat dandu un
de cadre. La insistenta mea, nu a chemat,
si am avut o decizie p. decr. Se descurt ince-
reproa activitatea mea din timpul faculta-
tie. Au incitat sa mi spuna ce fapte inci-
riante am făcut atunci, si n. a putut sa
reposele decr ca am fost peitler cu tunc m
cu Dan la care eu i-am replicat: "Ave fost
sunt si raman peitler cu si, pt ca eu nu
schimb peitlerul ca pe canari."

Dupa a fost amantida acceptare
pe trinitudeni meu n al. Bateni, 3 lemi
de receba si pui cadrele insti-
peii securitate) nu a chemat scara si
cent sa me ple. gasit tancu - mi ca
mi se va intampla nimic. Aceasta pe
nunt

Sti trinit alata rat plinet de la reu

soarea ta, așa cum l-am primit. După
câte se vede, băieții tineri uraști și nu au
avut răbdare să-l deslipească cu mai
multă discreție.

Mă intră în mine o durere în săvârșirea
faaște prost. Am o asterită mai veche
care în decurs de cele 10 zile s-a agravat și
acum merg f. greu și cu mari dureri.

Țin sperii de o eventuală colaborare
cu Al. Iul. Nu o voi face, pt. că eu, spre
deosebire de alții, am o părere proastă despre
onestitatea științifică a acestui personaj.
Când vei mai veni prin Ar. să-
aduci aminte să-ți spun câte ceva
în legătură cu acest aspect. Fi recunosc
în primul rând meritul de a fi fo-
cut câțiva ani goli de proscănă pe
redrept și putere de muncă.

Iti dares un mai bine din familia.

Vladimir

Dragă Domnule

Tache Funas,

Vă mulțumesc, mai întâi, pentru bunăvoința arătată solici-
tării mele, transmisă prin prietenul Paceag.

Am citit articolul Cu privire la "extreme" din Puncte cardinale și îmi îngădui o sugestie al cărei rezultat poate întări declarațiile medicilor veterinari de la Abator. Cereți la toate Oficiile de Stare Civilă din București registrele de morți din perioada 20 ianuarie - 20 februarie 1941, urmărind ești evrei au murit în acest răstimp. Registrul respectiv conține toate datele necesare stabilirii cauzei decesului și locul unde s-a produs. În cazul Abatorului declararea deceselor ar fi trebuit să fie făcută de autoritățile militare sau de Parchet.

Dacă nu vi se va permite o asemenea cercetare, sub pretext că sunt acte personale, apăsați la cei de la Institutul totalitarismului Pot interveni pe care oficială.

Am întrebunțat această cercetare ca să răspund lui Radu Iosnid, care, cu vreo doi ani în urmă, a susținut în "22" că la Galați au fost împușcați, la 30 iunie 1940, 400 de evrei. Registrul de Stare Civilă arată că în incidentul provocat de un grup comunist au murit 28 de români - comuniști originari din Basarabia și 4 evrei.

Nu știu dacă și consultați lucrarea Martiriul evreilor din România, sus., 1991. Am răsfoit-o acum din nou și observ că în introducere, formată din fragmente luate din lucrarea lui Raul Hilberg, The Destruction of the European Jews, London, 1961, este amintit Abatorul (p. XXI, fără indicarea sursei de informație), dar în capitolul III, Rebeliunea legionară, p. 43-83, nu există nici o mențiune cu privire la Abator. Se află o listă de 120 evrei (nume, prenume, adresă - ar trebui verificată cu Registrul de Stare Civilă) morți în zilele 20 - 21 ianuarie, extrasă din Matatias Carp, Cartea Neagră, 3 vol. București, 1948. Există la Biblioteca Academiei Române. Ar trebui verificată și presa apărută în luna ianuarie.

cu bune sentimente

27 martie 1996,

Galați

Bragă Domnule
Constantin Caragață,

Mulțumesc pentru bunăvoiața de a nu mă mai demni. Când am citit scrisoarea din 25 martie a Bunneaveastră, în care-mi indicați poeziile pe care le-ați putea recita, mi-am dat seama că am greșit față de Bunneaveastră, neînțicându-Vă programul pe care-l gândisem. Vi-l prezint acum, cu speranța că mă Veți înțelege și-l Veți agreea.

Pe lângă Bunneaveastră, va mai recita Doamna Citta-Raciu, artistă la Teatrul Dramatic Galați, care a păstrat, de prin 1956 - 1957, un caset cu câteva poezii de Radu Gyr și Nichifor Crainic. Pe lângă talentul recitării, pe care sunt sigur că-l Veți aprecia, doresc să o prezint ca un prototip al Rezistenței feminine anticomuniste.

Am socotit că ar fi util să invit și cei doi poeți ce mai sunt în viață, Dumitru Paciag (vecinul nostru de alături) și Constantin Aurel Bragovana. La sugestia Bunneaveastră am s-o invit și pe Doamna Simona Popa (Nu i-am telefonat încă). De aceea? Va rog, să Vă alegeți, din lista pe care mi-ați comunicat-o șase poezii al căror titlu să mi-i comunicați, ca nu cumva și Doamna Citta-Raciu să pregătească aceleași poezii. Dacă timpul ne va îngădui, Veți putea, desigur, interveni și cu alte texte.

Mai doresc ca între recitari un grup de elevi de la Liceul de Artă "Dimitrie Gheorghiu" să cante piese din creația patronului lui. Poate, dacă nu Vă este greu, Văși aduce și Vicara, ca să-i acompaniezi, în surdina, pe ceilalți recitatori. Vă rog să aduceți și manuscrisul, pentru să vreau să fac, numai pentru acea seară, o expoziție cu un - manuscrisul Bunneaveastră și ediții ale poezii din temniță.

Chibzuiind programul în acest chip, nu am intenționat, Vă rog să mă credeți, să minimalizez impresionantul Bunneaveastră efort de a reține adevăratele mărturii ale vieții noastre, ci să oferim, prin tot grupul prezent, o paletă mai largă a impresionantei creații realizată în temniță.

Cu alese sentimente,

1 aprilie 1996,
Galați

Stimate Domnule

Samu Rădulescu,

Vă mulțumesc pentru urările transmise și Vă doresc Dumnezeuas -
tra, ca și aostoinicilor Dumnezeuastră colaboratori ca Sfintele Săr -
sători ale Paștilor să Va simceuviatene cu oună tihnă sufletească
atat ce necesara străsaniei de o d punei pentru dezvoltarea Adevă -
rului.

Mă sucur că ați acceptat ideea unei manifestări cu colaborarea
P.S.S. Gasian, car, din păcato, din cauza unor atitudini neprici -
piale pe care președintele Filialei AFDPR , Părintele Capotă, le are
față de P.S.Gasian, nu pot acționa direct în organizarea acestei ma -
nifestări. De aceea, Vă notez două numere de telegon ale Episcopiei
"Dunarea de Jos", 036/411434, 036/411500, nu știu care este cel di -
rect al Episcopului și după Paști, căutați-l într-o zi și expuneți pro -
puserea ca din partea Dumnezeuastră și ea e continuarea firească a
manifestării de la Cluj. În contextul convorbirii veți putea adăuga
că la suna organizarea a manifestării poate colabora și AFDPR, urmând
ca apei să reveniți cu detalii într-o scrisoare (adresa Episcopiei,
Str Banească nr 104.

Pot să Vă spun că, deocamdată, AFDPR nu mai are, la Galați,
acces în școli (am încercat o prezentare a poeziei de temniță la un
liceu și Inspectorul General nu a sprobat), rezistență pe care Episco -
pul ar putea-o învinge.

Am făcut unele tatonări pentru organizarea Filialei Pungăției
"Memoria", dar fără rezultate. Punându-i Episcopului această problemă,
poate dânsul va reuși.

La radio Galați s-a făcut o prezentare a revistei nr 15. Vom
reveni pe 29 aprilie cu o nouă intervenție.

Cu bune sentimente,

12 aprilie 1996

Galați

Dragă Doamnă!

Paul Gernovodeanu,

"Hristos a Inviat"! Sfintele Sărbători ale Paștilor să te binecuvinteze cu multă tihnă sufletească și bună sănătate.

Neștiind dacă fratele Dan este în țară, te mai necăjesc pe bătăle cu o rugămintă privind rețenția sa. În Arhivele totalitarismului, II, 1994, 3, p. 20 se face afirmația, de către doi autori, Alieanei și Tromcotea, că ar fi fost, în 1948-1949, la Aiud, unul dintre organizatorii Asociației Fostilor Deținuți Politici (Poate ai și văzut textul respectiv) Eu am unele rezerve asupra existenței acestei Asociații. De pildă se spune că ea își crease și o decorație "Rezistența" cu barete, Canal, Cavais, Baia Sprie, ori aceste lagăre închisori saau înființat după 1949. Dar pentru a le putea exprima în scris, am nevoie și de confirmarea sau infirmarea lui Dan.

Îți mulțumesc pentru bunăvoință.

Cu bune sentimente colegiale,

16 aprilie 1996

Galați

Stimată Doamnă Redactor Sef

Gabriela Adameşteanu,

Am primit răspunsul Domniei Voastre din 4 aprilie și Vă mulțumesc pentru multa bunăvoință a Domniei Voastre. Până acum nu am primit nimic de la Domnul Virgil Ierones

Mulțumindu-Vă pentru intenția mărturisită de a ne sprijini, Vă notez ceea ce dorim să realizăm. Pe lângă expoziția de carte (Vă alătur lista cărților pe care le deținem acum), am dori să organizăm o dezbatere asupra cărții de detenție, la care vom invita scriitori, istorici literari, ziariști. Dorim să publicăm și un catalog de expoziție.

Vom folosi, pentru expoziție, și periodicele care s-au preocupat de această temă. Poate ne Veți putea oferi xerox-uri cu paginile din "22" în care au apărut asemenea articole. Săcut că nu ar trebui să lipsească din expoziție literatura temei apărută înainte de 1989. Nu șoc tiți că ar fi utilă o dezbatere în "22" asupra cauzelor care au înlesnit asemenea apariții.

Am reținut dintr-un articol publicat mai demult în "România literară" că sunteți în bune relații de prietenie cu Domnul Paul Goma. Dacă aveți Gaerle și Fatimile după Pitești în edițiile publicate în versiuni străine, ni le-ați putea împrumuta?

Îngăduiți-mi să Vă mai rețin atenția și cu cele ce urmează. În "22" (nr 6, 9-15 februarie 1994) Dl. Radu Ioanid a acordat un interviu asupra câtorva "progromuri" din anul 1940. Cu acest prilej a citat și orașul Galați, unde ar fi fost uciși, în vara anului 1940, 400 de evrei. Fiind contemporan evenimentului, aveam 16 ani, știam că s-a exprimat un neadevăr. Am întreprins apoi o cercetare în Arhivele Statului Galați (fiind isteric) și am descoperit că în atacul organizat de un grup comunist împotriva Gării CFR au fost împușcați, de armată, 4 evrei și 20 de români, majoritatea originari din Basarabia. Am publicat acest articol anul trecut în revista gălățeană "Porte-Franco", V, nr 3 (16), 1995, p. 9-10. Dacă șoc tiți că Vă interesează acest răspuns al meu, Vă pot trimite un xerox.

Dacă am abuzat, eu această prea lungă scrisoare, de timpul ce-l puteți acorda unor asemenea corespondențe, Vă rog să mă scuzați.

Vă mulțumesc pentru bunăvoință.

Sărut mâinile,

Paul Păltânea

22 aprilie 1996,
Galați

Draga Confrate

Gheorghe Stănescu,

Mădăjduiesc că ai fost îngăduitor față de întârzierea atât de mare cu care răspund la scrisoarea din octombrie 1995. Ea s-a datorat, mai întâi, așteptării unui răspuns de la niște oameni stăpâniți de niște limite oțuze. Mai apoi s-a adăugat neglijența mea.

Indemnul de a-ți scrie s-a datorat întâlnirii cu cartea Dumitale, pe care am cumpărat-o la Panciu, la 27 aprilie a.c. (venise și un Badea Cârțan de-al nostru cu desaga plină cu cărți), când s-a sfințit troița pentru Cristea Paragină, fratele lui Ion, și alți legionari împușcați în luptele cu Securitatea. Am avut atunci o scurtă discuție cu Dl Suru, care reproșa cărții lipsa cuvântului legionar. Cum nu citisem cartea, și-am apărut opțiunea. După lectura ei, m-am întrebat și eu de ce a trebuit să fie așa.

Stiu că sunt forțe politice, chiar și dintre cei care au fost în lăcașuri alături de legionari, care doresc să se aștearnă tăcerea peste sacrificiul legionarilor. Este însă de datoria legionarilor, ca și a celor care din întâmplare au ajuns alături de ei în temniță să mărturisească adevărul.

Te felicit pentru puterea de a fi putut scrie cartea și m-am grăbit să-l anunț pe Stefan Delureanu - am fost colegi de Facultate - de înscrierea lui în acest "jurnal". l-am indicat și adresa Dumitale.

Din activitatea APDR te anunț că ne tragem să terminăm un monument comemorativ. Poate-l vom sfinți în septembrie. Pe 13 iunie a.c. organizăm o seară de poezie, la Muzeul de Istorie, cu tema Poezia temnițelor comuniste. Am invitat-o pe Doamna Simona Popa, dar și pe Dragodan, Dumitru Paceag și Ion Paragină.

Cu bune sentimente,

4 iunie 1996

Galați

Draga Doamnă

Stefan S.Gorovei,

Lucrez acum și la definitivarea colaborării la viitorul vo - lum al Institutului : Istorici după gratii. Discutând unele întam - plăși din anul 1945 amintesc și de internarea în lagăr a Profesoru - lui P.P.Panaitescu. În recentul volum publicat de ~~Arhivele~~ Sta - tului, România.Viața politică,1945 există un raport al lui Burton berry, reprezentantul politic american (p.388-389) în care se spune : "comuniștii au semnat o convenție cu o puternică fracțiune a Mișcării Legionare condusă de Profesorul P.P.Panaitescu... Au mai semnat con - venția 340 foști lideri legionari, care au recunoscut că modul lor de a acționa a fost greșit... că ei văd acum adevărata lumină și că vor urma calea cooperării strânse cu comuniștii, organizându-și pre - pria mișcare numită "Socialiștii eregțini!"

Textul nu este lipsit de exagerări. Stiu din Jurnalul lui Oni - sifor Ghibu că profesorul a condus o delegație de legionari la Minis - terul de Interne pentru tratative în vederea eliberării din lagărul de la Caracal. Sunt convins că nu a fost vorba de nici o "strânsă colaborare". Profesorul a semnat doar o declarație de desolidarizare de Mișcarea Legionară, pe care a respectat-o, neimplicându-se cu ni - mic în activitatea legionară subversivă care a urmat până la arestă - rile din 15 mai 1948.

Dacă ai cunoștință de unele documente, corespondență, care lă - zuresc atitudinea de atunci a Profesorului, te rog, într-o vreme de răgaz, care știu că-ți lipsește, ~~ne rog~~ să mi le comunici.

Prietenii "Familiei Gorovei" care au fost la Făgăraș au regre - tat mult lipsa Doamnei Maria - Magdalena și a Dumitale.

Sărutări de mâini Doamnei Maria - Magdalena

Cu aceleași bune sentimente,

12 iunie 1996

Galați

P.S. În intervalul 17 - 29 aprilivovoi fi la București

Dragă Doamnă

Alexandru Zub,

Iată că am reușit, până la urmă, să-mi îndeplinesc promisiunea dată : Ferestre deschise la o experiență carcerală. Cum nu mi-ai precizat, niciodată, ceva repere despre paginatie, s-ar putea ca textul să fie cam mărigor. Vei chibzui.

Situația mea de "provincial" mă obligă să te rog să faci câteva mici completări și o verificare. Nu sunt sigur de numele evreiesc al lui Barbu Cămpina. Mi s-a comunicat și versiunea Feldman. La nota 3 te rog să completezi datele bibliografice la Morminte fără cruce. Nu sunt sigur dacă a apărut și vol. III. Știu că erau două volume la Domnul Victor Spinei. La nota 66 ar mai trebui adăugate câteva date privind activitatea regretatului Profesor, când a fost arestat, eliberat și data decesului, cu trimitere la necrologul din AM și AIIAI. Dacă însă în cadrul volumul va fi un text dedicat dânsului, atunci trebuie să se facă o trimitere la acesta.

Îți mai adaug o informație, care s-ar putea să-ți fie cunoscută: în 1952 era în Aiud și Avram Todor (Ion Antohe, Răstigniri în România după Ialta, București, 1995, p.252).

Cu aceleași bune sentimente colegiale.

5 august 1996,

Calafți

Brașov, Luni

Stefan S. Corovei,

Am oare nevoie să vă cereți "iertare", pentru că eu știu, din în-
delungă poastră corespondență, că numai în împrejurări în care ați fost
prins de preocupări deosebite, răspunsul mai întârzie.

Mai întâi îți mulțumesc pentru includerea în textul despre Can-
tacuzinii-saleși a completării trimise. În legătură cu amintita nepoată
a lui P.F. Panaitescu aș vrea să dănașă se numește Rodica Anastasescu
(înainte de căsătorie, Rodica Ilie, fiica profesorului Remus Ilie).
Înainte de pensionare a fost Șefa serviciului de Schimb internațional
la Biblioteca Centrală Universitară București. Cred că poți afla adresa
dănașei de la această instituție. A fost colega de, an cu Beluresanu și
V-am îndreptat spre el, pentru că eu nu-i știu adresa. Prin 1946, tre-
suis să mă întâlnesc cu dănașă într-o după amiază. Întârziind, mi-a ex-
plicat că e trebuit să-i duca Profesorului un suferțag cu mâncare. Nu
știu dacă era ruda cu Profesorul sau cu Doamna.

În textul pe care l-am trimis D-lui Zuh, cu câteva ^{luni} ~~zile~~ în urmă,
pentru volumul Clic după grății (m-aș bucura dacă ai putea să-l citești
înainte de tipărire, ca să aflu ceva impresii. Directorul nu mi-a scri-
mistic până acum), am conștat opinia diplomatului american. A putut fi
aproșiat de roller și câmpina, dacă altfel ar fi ajuns, probabil, în
incensare. Va este cunoscută, desigur, slujirea lui Câmpina de către
D. Kioc, care are același sustrat. Kioc activase în FDC (în Banarul
sursesc au fost puternice organizații legionare) înainte de a veni la
Facultate. Cunoșc amănuntul de la un confrate de-al lui, pe care l-am
întâlnit în Brașov prin 1960-1961.

Lucrez la completarea articolului privitor la Ieron Costin. Dar

s-a ivit o "caestioară" a aparatului critic. Am aflat acum, cu ocazia unei sesiuni a scriitorilor, care a avut loc la Galați, - cred că știți și Dumneavoastră - ca Arhivele și-au scambiat titulatura : Arhivele Naționale ale României. După o discuție pe care am avut-o cu Dl. Virgil Teodorescu, vechiul ASE ar trebui să devină :

AKN-DALG = Arhivele Naționale ale României-Direcția Arhivelor Istorice Centrale

iat pentru filiale

DJIAN = Direcția Județeană Iași a Arhivelor Naționale

Mi-ar fi util sa știu dacă le acceptați pentru lista de abrevieri a Arhivei Genealogice sau aveți alte propuneri.

Am început reamul logofătului Costeche C năcaj. Mai am de făcut unele completari și de dactilografiat o mică parte din text. Va trebui, probabil, să înlocuiesc și aici abrevierile ASE și ASI cu cele de mai sus. Sper că la mijlocul anului viitor voi fi gata cu totul.

La mijlocul lui septembrie am fost pentru zece zile la București. Întâlnindu-mă cu Dl. Feneșan am aflat de greutatea ce le întâmpinați la editură. Când veți începe difuzarea, Vă rog să-mi expediți un volum din Ark Gen, ca și Anuar 1995.

Sărutări de maini Doamnei Maria Magdalena.

Porindu-Vă sună sănătate și spor în toată generoasa strădanie căruiți obștei, rămân alături de Doamna și Dumneate cu aceleași sentimente de îndreptățită prețuire colegială

2 octombrie 1996,

Galați

Dragă Mihai,

Mă bucur că ți-am putut fi cu ceva de folos. Amintind, în scrisoare de Cici Ionițoiu, mi-ai revenit, cât de cât, în memorie. Pe Gigi Stănescu l-am cunoscut, prin 1992, la sediul din str. Mântuleasa. Anul trecut a publicat cartea Jurnal de prigoană. Dacă te interesează, îți pot oferi adresa lui : Aleea Ciocârliei nr 2, Bl 5, sc. B, ap. 6, Râmnicu Vâlcea, cod 1 000. M-am întâlnit, din întâmplare și cu Cici, prin 1993, iar anul trecut, mergând pe la sediul PNTCD - București, ca să aflu ceva informații cu privire la scrisul lui, am avut ocazia unei convorbiri telefonice cu el, aflat la Paris. La sediul PNTCD poți afla adresa lui pariziană. L-am cunoscut și pe Ion Paragină în septembrie 1959 în duba CFR care ne transporta de la Galați la Aiud. Am fost aici, o vreme, vecini de celulă și vorbeam la "mers". L-am mai reîntâlnit de câteva ori. Este stabilit la Panciu, str Lupeni nr 9.

Au știm când voi mai veni pe la București. Probabil prin primăvară.

Cu dragoste,

3 decembrie 1996,
Galați

Dragă Gelule,

La bucur că din anterioara mea scrisoare ai rămas, totuși, cu o informație utilă : adresa lui Ion Paragină. Cât privește pe Gigi Stănescu, de care nu-mi amintesc în nici un chip, este vorba de o confuzie. Faptul că frecventa cursurile Catedrei de limba română, completat cu acea atmosferă, pe care mi-ai descris-o, a disparițiile nocturne ale unor colegi de-ai tăi, m-au făcut să mă gândesc la Gheorghe Stănescu, autorul Jurnalului de prigoană, care a urmat și el Limba română la București cam tot în aceeași vreme și ar fi trebuit să fie arestat la 15 mai 1948, dar a scăpat pentru un timp. Era dobrogean de origine și neavând acum cartea la dispoziție (am împrumutat-i unei cunoștințe) nu știu cum a ajuns la Rm. Vâlcea. Sigur este că acesta, pe care l-am cunoscut la sediul din Mântuleasa, a făcut vreo zece ani de închisoare și nu are, deci, nici o legătură cu colegul tău, a cărei carieră mi-ai detaliat-o.

În încheiere îți doresc, de Sfintele Sărbători ale Crăciunului și Anul Nou, bună sănătate și bucuria unor vremuri mai bune.

La Luți Ani,

20 decembrie 1996

Galați

Dragă Vladimir,

De multă vreme nu mai știu nimic despre tine. Sper că sănătatea îți este bună. Spre sfârșitul lui iunie am fost o săptămână la Bucu - rești, pentru "cele arnive". Am sunat de două ori, dar nu te-am aflat acasă. Am aflat, nu mai știu de la cine, că ai scos o carte de amin - tiri. Dacă așa este, înzestrază-mă și pe mine cu un exemplar.

Îți spuseseam altădată, că prin 1960, când eram la Aiud, am aflat că Damaschin Mioc trecuse prin Frățiile de Cruce. Citind acum o carte a lui Ioan Muntean, La pas prin "reeducările" de la Pitești, Gherla și Aiud, București, 1997, aflu la p.18-19 ♣ "Prima propunere de intrare în această organizație (Frățiile de Cruce) mi-a făcut-o Damaschin Mioc, istoricul de mai târziu. Pe atunci acesta era elev în clasa a VII-a a liceului nostru (de la Cravița) eu eram într-a IV-a. Voia să mă ia în pregătire. Nu eram hotărât, am amânat răspunsul. Nu mi-a tre - buit mult ea în octombrie 1940, după redeschiderea școlii să accept noua propunere de intrare în Mănunchiul de Prieteni ai Frăției din li - ceul nostru". Tot aici sunt și două pagini despre trecerea lui Paul Iordăchescu prin închisoarea de la Pitești. Era aici prin luna mai 1949. A fost transferat la Aiud înainte de a începe criminala "ree - ducare". Autorul știe de la Paul că în timp ce eram în excursie la Alba Iulia, în 1947, o țigancă s-a oferit să le ghicească colegelor noastre. A întins și Paul mâna, dar țigancă a refuzat să-i ghicească. La insistențele lui, țigamea i-a spus că , în palmă, "Văd lacrimi, lan - țuri și sânge". Cuvinte care s-au împlinit.

Sper ea în septembrie să mai revin, pentru o săptămână, în Bucu - rești.

3 august 1997

Cu bune sentimente,

Stimată Doamnă

Margareta Hecker,

Volumul Clio după gratii, pregătit de Institutul de Istorie "A.D.Xenopol", Iași, care va cuprinde și o colaborare a mea pentru care V-am cerut informațiile despre Paul, nu a apărut încă. Până atunci Vă trimit alăturatele pagini cu foaia lor de titlu. Sper că nu Vă vor deranja însemnările făcute la prima lectură.

Dacă doriți să Vă procurați un exemplar (16 000 lei) puteți scrie D-lui Radu Dan Vlad, Editura Majadahonda, Str Sergent Turtu - rică nr 30, București, Cod 76606, tef. 789 16 14.

Sărut mâinile,

5 august 1997,
Galați

Dragă Doamnă

Constantin Merișca,

Mulțumesc călduros pentru multa Dumitale bunăvoință, rămânându - țî îndatorat.

Nu știu dacă ai văzut cartea lui Ion Muntean, "La pas prin ree - duoările de la Pitești, Gherla și Aiud" spărută la Editura Majadahonda. Cartea a apărut în "Colecția României în istoria universală", coordona - tor Gh.Buzatu, care, după părerea mea , nu are acoperirea morală pentru a patrona asemenea apariții. Am discutat , la telefon, cu Dl.Radu Vlad Dan, consilierul Editurii și i-am propus o lansare a cărții, la Galați, în octombrie. A acceptat. Intenționez, dacă autorul va accepta, să invit și alți "piteșteni", Traian Popescu-Macă, Jijie, și dacă vrei să vii, pe Dumneata, pentru o dezbatere mai largă a scuzațiilor ce vi se aduc pe nedrept.

Zilele acestea îi voi comunica această propunere și D-lui Vlad. Când voi avea răspunsul dânsului, îi voi mai scrie.

Să mă anunți când îți apare cartea despre Pitești, ca să organi - zăm o lansare.

Cu bune sentimente colegiale,

8 august 1997,
Galați

13.09.1997
Tg. Mureș.

Stimate domnule profesor,

Țmi cer scuze pt. întârzierea
răspunsului la frământul dv. gest.
Dar am fost plecată un timp din
localitate, iar apoi am avut ceva
neplăceri cu boaba mea.

Vă mulțumesc pt. rândurile
bravoise cât și pt. paginile în care
este vorba despre Paul, prieten
meu.

Eu personal, nu sunt doritoare
să-mi procure cartea, după
tot ce am suferit și simțit în
acei ani, privitor la opresiunea
comunistă. Țmi pot revedea pre-
tebe ase cum l-am văzut la
ultima noastră întâlnire, când
i-am propus să vie să stea cu
mine, care locuiau pe atunci
în apropierea facultății de Drept.
Țu mintea mea de atunci, va-

deam că aceasta ar fi o soluție, întru-
cât nimeni din facultate nu mi-a scris
adresa. Azi îmi dău seama că ceea ce
propuneam era o amănare a creșterii
și mîndecum + rezoluare.

Tăcut că Paul și slături de el alți
zeci de mii s-au jertfit pentru
"nimic". Cititi dacă vă cade în mînă
istoria lui Florin Constantiniu și o
să vedeti că noi nu suntem și nici
n-am 'fost un popor de eroi am
am învins în școală, ci exact
contrariul. O spune cu siguranță un
profesor aproape anonim din Ardeal.

Tu ai odată mulțumiri pt. aminti-
rea ce o purtăm lui Paul.

Fie, că în momentul morții să-și
fi dat seama cât de simpli sunt
cei de după gratii și cât de chinuți
sunt cei care cu înămăsurare

cu stîmă
Marghelea.

Fichiris, 2. x. '97

Dragul meu Paul,

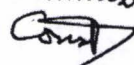
Exact în ziua de 1 oct. a. c., ziua în care mi-am sărbătorit data nașterii mele (1. x. 1910) am primit scrisoarea prin care mi-ai adresat urările camaraderesti, nespuse de frumoase și cu adâncă semnificativă.

Mulțumesc din toată inima, dragul meu Paul.

A fost pentru mine și pentru familia mea, o mare surpriză.

Constantin Caragăț

N. B. Imnul „Țori de zi”, l-am expediat tot astăzi, către Consiliul Politic al „P. P. P.”, în cinstea Congresului abt. l. care se apropie și la care țar vrea să fiu și eu prezent, dacă bunul Dumnezeu mă va ajuta să fiu sănătos.

Zori de zi (Imn)

1. Năprasnică și blestemată
Prigoana iar fulgeră - n mi
Moartă crâncenă ca niciodată
Ca iadul vremilor de - apoi.
De zguduis pământul Terii
Cu murti și ape care gem
Și mlă răurile mării
De greul Neamului blestem } bis
Refren 1.

2. Aindule te înspăimântă
Priveste - ți erudul tău destin
Prigoana azi prin tine - nplântă
Robie, lanturi, plâns și chin.
Se zbat în armutele năprasne
Viteji crescuți în crez de fier
Și mor în temnițe în cage
Deschizători de drum spre cer } bis
Refren 1.

3. Din glie și din cer răsar
Din mâna - i grea pe buzdugan
În fruntea Legunii sale
Măretul nostru Capitan.
Dar noi din crâncena furtună
Te - ntoarcem azi birmitori
Purtând durerile cunună
Din anii grei de închisori } bis

Refren 1:

Dar noi răbdăm
Și înfruntăm
Prigoana grea
Luptând cu ea
Că - n zori de zi
Va răsări
Un neam erou
Cu suflet nou } bis

Refren 2:

Cu Tora - n gând
Și pentru ea
Dăsim în rând
Cu Horia
Un neam erou
A răsărit
Un suflet nou
Ș - a împlinit } bis

N.B. Refrenul 1, se cântă
la sfârșitul strofelor 1 și 2.

Refrenul 2, se cântă la sfârșitul
strofei a 3^a.

P.S. Acest imn, a fost conceput în temnițele Aindului
de către învățătorii: Ionel Constantinescu din comuna
Tepu jud. Galați și G. Caragata din Tichiriz - Traucea,
în toamna anului 1962. 4

ZORI DE ZI

-imn-

muzica - înv. Ionel Constantinescu
com. Iepu - jud. Galați
versuri - înv. Constantin Caragățoi

Maestuos

1. Nă - praz - ni - că și bles - te - ma - to - Pri - goa - na iar ful - ge - ră - n
noi Mai crân - ee - nă ea ni - cio - da - tă Ca ia - dul vre - mi - lor de - a -
- poi Se zgu - du - ie pă - măn - tul tă - rii Cu munți și
a - pe ca - re gem și ur - tă va - lu - ri - le mă - rii De gre - ul
nea - mu - lui bles - tem și ur - tă va - lu - ri - le
REFREN
mă - rii De gre - ul nea - mu - lui bles - tem Iară noi răb -
- dăm - și în - frun - tăm - Pri - goa - na grea - lup - tând eu
ea - Că - n zori de zi - va ră - să - ri - Un neam e -
- rou eu su - flet nou - Că - n zori de zi - va ră - să -
- ri - Un neam e - rou eu su - flet nou

nou s-a îm - pli - nit

Tipărit la S.C. DON-STAR S.R.L. Galați
Str. 1 Decembrie 1918, Nr. 23 Tel/Fax: 0236/420100
e-mail: donstargalati@yahoo.com

„De la... domnul învățător Constantin Caragață, Ion Ageu și Vasile Boroneanț, am învățat bucuria smereniei creștine și să nu închid ochii minții și ai sufletului când orgoliul cată să mă covârșească. Însușiri câștigate nu din docte prelegeri, ci din exemplul traiului zilnic, prelungit în dulceața nădejzii albastre ce stîngea aerul îmbăcsit cu care celula ne învenina plămâni.

Se împlinea, astfel, o comuniune netulburată, spre norocul nostru, de foarte desele mutări pe care ofițerul politic le făcea în Celular, pentru a surprinde de unde porneau și cum se înteteau obșteasca dărzenie, credința, speranța, ca să le curme.

Trudă irosită în van, căci râvna noastră, strânsă în cuvinte, trecea prin ziduri și se întindea nevăzută, dar de noi știută, pe tot cuprinsul mărginit de foame și osândă.”

Săltăneanu Paul

(1948-1952, 1959-1964)

ISBN 978-606-93040-6-8

